

Diplomová práce

Vývoj názvů ulic v Liberci a využití tématu pro výuku regionálních dějin

Studijní program:

N0114A300106 Učitelství pro střední školy a 2. stupeň základních škol

Studijní obory:

Dějepis
Německý jazyk

Autor práce:

Bc. Michal Žukov

Vedoucí práce:

PhDr. Markéta Lhotová, Ph.D.
Katedra historie

Liberec 2022

Zadání diplomové práce

Vývoj názvů ulic v Liberci a využití tématu pro výuku regionálních dějin

<i>Jméno a příjmení:</i>	Bc. Michal Žukov
<i>Osobní číslo:</i>	P20000875
<i>Studijní program:</i>	N0114A300106 Učitelství pro střední školy a 2. stupeň základních škol
<i>Specializace:</i>	Dějepis
<i>Zadávací katedra:</i>	Německý jazyk
<i>Akademický rok:</i>	Katedra historie
	2020/2021

Zásady pro vypracování:

Tato diplomová práce navazuje na bakalářskou práci: Vývoj názvů ulic libereckých čtvrtí I-V od roku 1858. Cílem je rozšířit téma bakalářské práce a popsat vývoj názvu libereckých ulic ve čtvrtích VI-XXXV (čtvrť VI-Rochlice, VII-Horní Růžodol, VIII- Dolní Hanychov, IX-Janův Důl, X-Františkov, XI-Růžodol, XII-Staré Pavlovice, XIII-Nové Pavlovice, XIV-Ruprechtice, XV-Starý Harcov, XVI-Nový Harcov, XVII-Kateřinky, XVIII-Karlinky, XIX-Horní Hanychov, XX-Ostašov, XXI-Rudolfovo, XXII-Horní Suchá, XXIII-Doubí, XXIV-Pilínkov, XXV-Vesec, XXVIII-Hluboká, XXIX-Kunratice, XXX-Vratislavice nad Nisou, XXXI-Krásná Studánka, XXXII-Radčice, XXXIII-Machnín, XXXIV-Bedřichovka, XXXV-Karlov pod Ještědem), a to od roku 1939, kdy byly první z nich připojeny k Liberci. Student na základě rozboru adresáře města Liberce z roku 1942 analyzuje starší německé názvy ulic. Následné změny – především po roce 1945 a 1989 – bude sledovat na základě archivních materiálů (fond MNV), plánů Liberce, převodníku názvů a případně další literatury. Na základě této analýzy sestaví přehled názvů ulic a náměstí v libereckých čtvrtích VI-XXXV s uvedením změn a důvodů těchto změn. Výsledky své práce bude následně komparovat se zkoumanými ulicemi v předchozí bakalářské práci. Nedílnou součástí zpracování tématu bude oddíl věnovaný didaktickému potenciálu zpracovávaného tématu v rámci výstupů RVP, buď s cílovou skupinou ZŠ, případně konkrétního typu SŠ. Didaktická část se soustředí na zpracování v duchu konceptu historické gramotnosti a konstruktivistické didaktiky, případně jiných aktuálních didaktických konceptů, zdůrazňujících aktivizační způsob výuky dějepisu. Součástí toho bude i vypracování konkrétních podkladů k výuce daného problému, ať již jako fyzický artefakt (didaktický list, projektová dokumentace), případně v digitálním prostředí. Tento materiál bude součástí přílohy DP.

Rozsah grafických prací:
Rozsah pracovní zprávy:
Forma zpracování práce: tištěná/elektronická
Jazyk práce: Čeština

Seznam odborné literatury:

Prameny:

Adressbuch der Gauhauptstadt Reichenberg 1941-42, Reichenberg 1942
Státní okresní archiv v Liberci, fondy jednotlivých obcí do jejich sloučení s Libercem
Státní okresní archiv v Liberci, f. Archiv města Liberec
Státní okresní archiv v Liberci, f. Městský národní výbor Liberec

Literatura:

BIMAN, Stanislav. *Naplněný generační sen: Utvoření Velkého Liberce: The dream of a generation made true: Creating „Big Liberec.“* Fontes Nissae = Prameny Nisy. 13(1), [12]-17. ISSN 1213-5097.
KARPAŠ, Roman, Vlasta JŮZLOVÁ a Jarmila VRBOVÁ. *Kniha o Liberci*. Liberec: Dialog, 1996, 664 s.
Liberečtí občané v názvech ulic města Liberce. Liberec: Česká beseda, 1993, [12] s.
Zprávy České besedy: Sborník Krajského sdružení rodáků a přátel Liberecka, č. 74. Liberečtí rodáci v názvech ulic a náměstí města Liberce. Liberec: Česká beseda, 1993, [7] s.
Zprávy České besedy: Sborník krajského sdružení rodáků a přátel Liberecka, č. 72.
MATÚŠOVÁ, Jana. *Vývoj a standardizace pomístních jmen a urbanonym v českém pohraničí*. Naše řeč. Praha: Academia, 1989, roč. 72, s. 179-186.
MATÚŠOVÁ, Jana. *Německá vlastní jména v češtině*. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2015, 318 s. ISBN 978-80-7422-369-3.
Plán a úplný, úředně kontrolovaný seznam ulic a náměstí Velkého Liberce. Liberec: Magistrát města Liberce, 1946, 127 s.
Seznam ulic a domů města Liberce. [1.] vyd. Liberec: Úřad města Liberce, 1991, 308 s.
Seznam ulic a domů města Liberce: stav k 31.12. 1972. Liberec: MěNV, [1975], 187 s.
TECHNIK, Svatopluk a Vladimír RUDA. *Liberec minulosti a budoucnosti*. Liberec: Severočeské krajské nakl., 1961, 318 s., [32] s. fot. příl.
TOMSA, Jaroslav. *Liberecké ulice: Abecední seznam libereckých ulic a jiné informace pro orientaci ve městě Liberci*. Liberec: Česká beseda a Komise cest. ruchu MěstNV, 1984, 94 s.

Vedoucí práce: PhDr. Markéta Lhotová, Ph.D.
Katedra historie

Datum zadání práce: 21. května 2021
Předpokládaný termín odevzdání: 15. července 2022

prof. RNDr. Jan Pícek, CSc.
děkan

L.S.

doc. PhDr. Jaroslav Pažout, Ph.D.
vedoucí katedry

V Liberci dne 21. května 2021

Prohlášení

Prohlašuji, že svou diplomovou práci jsem vypracoval samostatně jako původní dílo s použitím uvedené literatury a na základě konzultací s vedoucím mé diplomové práce a konzultantem.

Jsem si vědom toho, že na mou diplomovou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb., o právu autorském, zejména § 60 – školní dílo.

Beru na vědomí, že Technická univerzita v Liberci nezasahuje do mých autorských práv užitím mé diplomové práce pro vnitřní potřebu Technické univerzity v Liberci.

Užiji-li diplomovou práci nebo poskytnu-li licenci k jejímu využití, jsem si vědom povinnosti informovat o této skutečnosti Technickou univerzitu v Liberci; v tomto případě má Technická univerzita v Liberci právo ode mne požadovat úhradu nákladů, které vynaložila na vytvoření díla, až do jejich skutečné výše.

Současně čestně prohlašuji, že text elektronické podoby práce vložený do IS/STAG se shoduje s textem tištěné podoby práce.

Beru na vědomí, že má diplomová práce bude zveřejněna Technickou univerzitou v Liberci v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších předpisů.

Jsem si vědom následků, které podle zákona o vysokých školách mohou vyplývat z porušení tohoto prohlášení.

Anotace

Tato diplomová práce navazuje na bakalářskou práci Vývoj názvů ulic libereckých čtvrtí I–V od roku 1858. V diplomové práci jsem toto téma ale rozšířil na všechny čtvrti, které jsou nyní součástí Liberce (VI–XXXV). První část práce zkoumá, jakým způsobem lze názvy ulic kategorizovat. Druhá část je zaměřena na rozbor a dokumentaci změn v jednotlivých časových obdobích. Podle toho, kdy byly jednotlivé čtvrti připojeny k Liberci. Podobně jako v bakalářské práci, je hlavní důraz kladen na názvy honorifikační, tedy oslavné. V závěru práce se nachází komparace výsledků s bakalářskou prací. Ve třetí části práce jsou rozepsány možnosti pedagogického využití tohoto tématu, doplněné o příklady pracovních listů, které jsou v příloze. V příloze se také nachází tabulky, ve kterých jsou přehledně shrnuty všechny názvy ulic.

Cílem této práce je analyzovat změny názvu ulic v libereckých čtvrtích VI–XXXV a postihnout hlavní důvody těchto změn. Součástí práce jsou rovněž návrhy, jak toto téma využít při výuce.

Klíčová slova: názvy ulic, Liberec, honorifikační názvy

Annotation

This diploma thesis is an extension of the bachelor's thesis Development of street names in Liberec districts I–V since 1858. However, I have extended this topic to all districts that are now part of Liberec (VI–XXXV). The first part of the thesis examines how street names can be categorized. The second part focuses on the analysis and documentation of the changes over time. Depending on when each district was annexed to Liberec. As in the bachelor thesis, the main focus is then on honorific names. The thesis concludes with a comparison with the results from the bachelor thesis. In the third part of the thesis, the possibilities of pedagogical use of this topic are discussed, supplemented by examples of worksheets, which are included in the appendix. There are also tables in the appendix that summaries all the street names.

The main achieve of this thesis is to analyze the changes of street names in the Liberec districts VI-XXXV and to explain the main reasons for these changes. The thesis also includes suggestions on how to use this topic in teaching.

Keywords: street names, Liberec, honorific names

Obsah

Anotace.....	1
Annotation	1
Úvod	6
Zařazení ulic a náměstí.....	8
Základní tendence při pojmenovávání ulic	9
Jazyková stavba názvů:	9
Počátky pojmenovávání ulic v pozdějších čtvrtích Liberce.....	11
Počátky pojmenování ulic v Rochlici.....	11
Změny po vzniku republiky (1918–1925).....	14
Změny pojmenování ulic v Rochlici	14
Počátky pojmenování ulic v Horním Růžodole	15
Počátky pojmenování ulic v Růžodole I.	18
Změny v době první republiky (1926–1936)	21
Počátky pojmenování ulic ve Františkově	21
Počátky pojmenování ulic v Nových Pavlovicích.....	23
Vznik velkého Liberce	25
Změna názvu ulic a náměstí ve čtvrtích VI.–XVI. v letech 1939–1945	27
Rochlice.....	28
Horní Růžodol	30
Františkov	33
Růžodol I.	35
Nové Pavlovice	38
Počátky pojmenování ulic v Dolním Hanychově.....	40
Počátky pojmenování ulic v Janově dole	42
Počátky pojmenování ulic ve Starých Pavlovicích	44
Počátky pojmenování ulic v Ruprechticích.....	46

Počátky pojmenování ulic ve Starém Harcově	51
Počátky pojmenování ulic v Novém Harcově.....	53
Nejrozsáhlejší změny názvu po roce 1945.....	55
Rochlice.....	55
Horní Růžodol.....	56
Dolní Hanychov	58
Janův Důl.....	59
Františkov.....	60
Růžodol I.	61
Staré Pavlovice.....	62
Nové Pavlovice	64
Ruprechtice.....	65
Starý Harcov.....	67
Nový Harcov	68
Změny po roce 1948.....	69
Změny v letech 1954–1960	72
Počátky pojmenování ulic v Kateřinkách.....	72
Počátky pojmenování ulic v Karlínkách	73
Počátky pojmenování ulic v Horním Hanychově	74
Změny v letech 1961–1966	76
Počátky pojmenování ulic v Ostašově	77
Počátky pojmenování ulic v Rudolfově	78
Počátky pojmenování ulic v Horní Suché	79
Změny v letech 1967–1976	80
Počátky pojmenování ulic v Doubí	81
Počátky pojmenování ulic v Pilínkově a Hluboké	83
Počátky pojmenování ulic ve Vesci	85

Změny v letech 1976–1989	86
Rochlice.....	86
Starý Harcov.....	88
Ruprechtice a Staré Pavlovice.....	88
Doubí.....	89
Další nové ulice	89
Počátky pojmenování ulic v Kunraticích	90
Počátky pojmenování ulic ve Vratislavicích nad Nisou.....	91
Počátky pojmenování ulic v Krásné Studánce	92
Počátky pojmenování ulic v Radčicích	93
Počátky pojmenování ulic v Machníně	93
Počátky pojmenování ulic v Bedřichovce	95
Počátky pojmenování ulic v Karlově pod Ještědem.....	95
Změny v názvu ulic a náměstí po sametové revoluci 1989.....	97
Rochlice.....	99
Dolní Hanychov	100
Růžodol I.....	100
Ruprechtice.....	100
Starý Harcov	100
Horní Hanychov	101
Doubí.....	101
Vesec	102
Vratislavice nad Nisou	102
Komparace s výsledky bakalářské práce: Vývoj názvů ulic libereckých čtvrtí I–V	104
Didaktické využití zpracovávaného tématu	106
Průběh aktivity:	107
Závěr.....	109

Zdroje	111
Literatura:	111
Kvalifikační práce:	112
Prameny:.....	112
Elektronické:	113
Přílohy	114
Pracovní listy č. 1–7	114
Tabulky č. 1.1–27.1	114

Úvod

Tato diplomová práce navazuje na bakalářskou práci Vývoj názvů ulic libereckých čtvrtí I–V od roku 1858. V diplomové práci jsem toto téma ale rozšířil na všechny čtvrti, které jsou nyní součástí Liberce (VI-Rochlice, VII-Horní Růžodol, VIII-Dolní Hanychov, IX-Janův Důl, X-Františkov, XI-Růžodol, XII-Staré Pavlovice, XIII-Nové Pavlovice, XIV-Ruprechtice, XV-Starý Harcov, XVI-Nový Harcov, XVII-Kateřinky, XVIII-Karlinky, XIX-Horní Hanychov, XX-Ostašov, XXI-Rudolfov, XXII-Horní Suchá, XXIII-Doubí, XXIV-Pilínkov, XXV-Vesec, XXVIII-Hluboká, XXIX-Kunratice, XXX-Vratislavice nad Nisou, XXXI-Krásná Studánka, XXXII-Radčice, XXXIII-Machnín, XXXIV-Bedřichovka, XXXV-Karlov pod Ještědem).

Nejprve jsem pro přehlednost znovu vypsál typy rozdělení názvů ulic a zdůvodnil výhody tohoto pojmenování. Tématem názvů ulic a náměstí v Liberci se dosud podrobněji nezabývaly žádné publikace, takže jsem stejně jako v případě bakalářské práce vycházel z obecného rozdělení pomístních jmen a urbanonym od Jany Matušové, které nastínila v článku: *Vývoj a standardizace pomístních jmen a urbanonym v českém pohraničí*, v časopise *Naše řeč*.¹ Poté jsem se zabýval jazykovou stavbou názvů a rozdílem mezi českými a německými názvy. Ovšem již jsem se této teorii nevěnoval do takové hloubky, jako v bakalářské práci.

V celé práci používám pro zápis českých názvů ulic s předložkou současnou gramatickou podobu (např. V Jámě, U Lesa, Ke Koupališti či V Háji). Pokud jsou v práci uvedeny české překlady německých názvů, jedná se o můj překlad. Přesná podoba českého překladu totiž není známá. Zde opět vycházím z dnešních gramatických pravidel.

V případě německých názvů používám vždy tvar, který byl uveden v příslušném prameni a to včetně pomlčky mezi jednotlivými jmény u honorifikačních názvů a koncovky -gasse, -strasse -steg nebo -weg. Při studiu pramenů jsem dokonce, u českých názvů jako Havlíčkgasse, Žižkagasse, Palackýstrasse či Komenskýgasse, narazil na to, že část slova byla napsána ve švabachu a písmeno s háčkem či čárkou normální latinkou.² V práci uvádím všechny názvy v latině. Jména německých osobností jsou uvedena vždy v prvním pádě.

¹ MATUŠOVÁ, J. *Vývoj a standardizace pomístních jmen a urbanonym v českém pohraničí* Naše řeč. Praha: Academia, 1989, roč. 72, s. 179–186

² Statní okresní archiv Liberec, *Bezirks-Adressbuch des politischen Bezirkes Reichenberg Land und des politischen Bezirkes Friedland*, 1925

V další části práce se již věnuji vývoji samotných názvů ulic. Oproti bakalářské práci jsem náměstí zahrnul mezi ulice, jelikož ve čtvrtích VI–XXXV. jsou pouze 4 náměstí. A celkově nejsou nositeli glorifikovaných názvů, jako v případě starého Liberce. První pojmenované ulice se objevují v Rochlici, Horním Růžodole, Růžodole I., Františkově a Nových Pavlovicích. Jako hlavní zdroj informací používám adresáře jednotlivých obcí, v rámci správního obvodu Liberec, ze Státního okresního archivu v Liberci. Jako další zdroj jsem použil mapy ze Státního okresního archivu v Liberci a Schmidtovy mapy z roku 1936 z internetového portálu Marushka. U počátku pojmenování ulic v konkrétní čtvrti jsem také udělal pro danou obec krátký medailon o její historii. Zde jsem jako zdroj použil publikaci od Svatopluka Technika *Liberec minulosti a současnosti*. Pro zmapování vývoje pozdějších čtvrtí jsem čerpal z publikace od kolektivu autorů Romana Karpaše *Knihy o Liberci*. Jako zdroj pro určení změn po připojení Liberce ke Třetí říši, jsem použil jako hlavní zdroj Liberecký adresář z let 1941/1942.

V pozdějším výzkumu, vývoje názvů ulic a důvodů těchto změn, jsem použil plány Liberce, převodník názvů, různé seznamy ulic a domů v Liberci z let 1966–1989 a v neposlední řadě také zprávy Městského národního výboru o oznámení těchto změn. Za účelem analýzy změn po roce 1989 jsem použil archivní materiály Městského národního výboru v Liberci z let 1945–1995, Orientační mapu města Liberce z roku 1997 a pro novější změny aktuální mapy z mapového portálu Marushka. V samotné práci jsou vždy uvedeny pouze příklady názvů ulic pro deklarování změn v jednotlivých obdobích.

Kompletní přehled o vývoji všech názvů v jednotlivých čtvrtích podávají tabulky. Zde jsem oproti bakalářské práci nedal všechny ulice dohromady, ale rozdělil jsem je podle čtvrtí. K tomu jsem dospěl na základě faktu, že časové milníky ve změnách názvu přímo souvisí s ulicemi v konkrétní čtvrti. Tyto tabulky jsou součástí přílohy diplomové práce.

Na samotném závěru práce jsem se zabýval didaktickým využitím tématu ve škole. Vybral jsem aktuální liberecké ulice nebo ulice z minulosti, které mají, případně měly název po regionálně známé osobnosti Liberecka. Žáci mají za úkol zjistit o této osobnosti podrobnější informace o životě a jeho vztahu k Liberci. Žáci pracují zejména s publikacemi od České besedy: *Liberečtí občané v názvech ulic města Liberce* a *Liberečtí rodáci v názvech ulic a náměstí města Liberce*. Následně žáci odpovědí na otázky v pracovním listu. Ty se nacházejí v příloze práce.

Zařazení ulic a náměstí

Ulice a náměstí představují pojmenování v městské aglomeraci, která se přímo dotýká života obyvatel města. Jde především o názvy ulic, náměstí, ale také o názvy, které určují lidská bydliště, sídla organizací atd. V životech lidí plní důležitou administrativně správní úlohu.³

Původně sloužil název ulic čistě k praktickým, tedy identifikačním účelům. Ulice byly pojmenovány podle: celkového rázu (Dlouhá, Široká, Dlážďená, Malá atd.), přírodního objektu, který se poblíž nacházel (V Jámě, V Tůních či Na Louži), dřívější vesnice (Nebovidská, Újezd či Opatovická), kostela nebo kláštera (Anenská, Martinská či Michalská), jiné významné stavby (Hradební, Mostecká nebo Biskupská), řemesla, které lidé provozovali v dané ulici (Celetná, Platněřská, Řeznická, Soukenická a Truhlářská) či podle tržního předmětu (Ječná, Žitná, Masná a Rybná).⁴

S rozvojem měst se začala rozvíjet i urbanonymie. Vznikalo více nových ulic a prostranství, která nově získávala názvy po významných osobnostech národních dějin (př.: Koňský trh přejmenován na Václavské náměstí, Dobyččí trh na Karlovo náměstí). Ulice a náměstí získávala kulturně, či politicky motivované názvy, čímž nově plnily také kulturní a politickou úlohu. Jména ulic a náměstí můžeme rozdělit podle typu pojmenování do různých skupin:⁵

1. Názvy vycházející z reality

Do této skupiny řadíme zejména pojmenování podle směru (Hodkovická, Chrastavská) a polohy komunikace (U Kostela, Nádražní). Dalším typem názvů jsou ty podle obyvatel ulice, či řemesel v ulici (Řeznická, Rybářská).

2. Druhou skupinou jsou honorifikační názvy

Tyto názvy byly dávány na oslavu nějaké osobnosti, události či místa (Leipziger Platz, Havlíčekgasse, Goethestrasse, Berlinerstrasse, Masarykova ulice, Ulice Karla Marxe, Třída Květnové revoluce, Votočkova ulice či Melantrichova).⁶

³ MATUŠOVÁ, J, ref. 1, s. 179–180

⁴ ŽUKOV, M. *Vývoj názvů ulic libereckých čtvrtí I–V od roku 1858*. Liberec, Bakalářská práce. TUL-Fakulta přírodovědně humanitní a pedagogická, 2020, s. 6–7

⁵ ŽUKOV, M, ref. 4, s. 7–8

⁶ MATUŠOVÁ, J, ref. 1, s. 180–181

Základní tendence při pojmenování ulic

Při pojmenování ulic existují 2 tendence:

1. Sklon k dlouhodobému tradování názvů
2. Sklon k prudkým změnám

Názvy, které vycházejí z reality, podle směru komunikace, podle polohy komunikace a podle obyvatel ulice, bývají většinou stabilní. K změnám těchto názvů dochází jen zřídka. Naproti tomu názvy, které jsou pojmenované po nějaké významné osobnosti či události, odrážejí politickou situaci ve společnosti a mění se v závislosti na společensko-politických změnách.

Při zkoumání názvů ulic a náměstí zjistíme, že se názvy mění ve vlnách v závislosti na politické situaci. Po výrazné politické změně ve státě a v období vyostřených politických poměrů dochází k častějšímu využití názvů, které jsou nějak politicky angažované. Když se společenské poměry opět ustálí, přichází se zpět k názvům, které vycházejí z reality. V souvislosti s tím cyklicky klesá a stoupá stabilita systému, který tak reaguje na mimojazykové skutečnosti.⁷

Jazyková stavba názvů:

Názvy ulic a náměstí můžeme také rozlišit z hlediska jazykové stavby. Nejčastějším typem těchto názvů v češtině jsou více slovná pojmenování. Ty obsahují jméno druhové (ulice nebo náměstí) a poté jeho bližší určení přívlastkem shodným nebo neshodným. Shodný přívlastek je vyjádřen přídatným jménem a neshodný podstatným jménem. U mnoha názvů dochází k vypuštění druhového jména ulice či náměstí, což slouží k úspornějšímu vyjádření (Františkovská, Křižkova nebo Textilní). U víceslovných názvů ulic podle osobností dochází ke zkrácení názvu na jednoslovný. (př.: Karla Hynka Máchy – Máchova).⁸

Těmto názvům odpovídá v němčině celá řada složenin (Badgasse, Seifengasse, Gartengasse Reichenberggasse atd.). U těchto kompozit není možné vypustit konec slova, jako *-gasse*, *-strasse*, *-platz*, či *-steg*. Jazyková ekonomie se tedy u německých názvů většinou neuplatňuje. Německé výrazy *Gasse*, *Strasse*, *Weg*, *Steig* a *Zeile* odpovídají českým výrazům ulice, cesta, stezka či třída. Všechny tyto výrazy jsou víceméně rovnocenné. Nedá se říct, že by například

⁷ ŽUKOV, M, ref. 4, s. 8

⁸ MATUŠOVÁ, J, ref. 1, s. 182–183

Gasse představovala menší ulici než *Strasse*. Při rozboru adresářů jsem několikrát narazil na skutečnost, kdy stejná ulice měla jednou pojmenování *Gasse* a o deset let později v jiném adresáři *Strasse* či naopak. Německý výraz pro označení náměstí je *Platz*. Jak v češtině, tak i v němčině se v názvech ulic ve velké míře vyskytuje množství dvou či víceslovných názvů s předložkou (Am Badeteich – U Rybníka, Am Übungsplatz – U Cvičiště, Bergstein – Na Perštýně, V Úvoze, Na Pláni atd).⁹

⁹ ŽUKOV, M, ref. 4, s. 8–9

Počátky pojmenování ulic v pozdějších čtvrtích Liberce.

K pojmenování ulic a veřejných prostranství dochází v obcích kolem Liberce později, než v samotném Liberci. Je to způsobeno tím, že v těchto obcích žilo většinou méně obyvatel. Pro nějakou orientaci v obci tak bohatě postačila čísla domů. Výraznější nárůst obyvatel zaznamenáváme až s rozvojem průmyslu v druhé polovině 19. století a zejména pak na přelomu 19. a 20. století. Vůbec první obcí, později městem v okolí Liberce, ve kterém registrujeme pojmenované ulice, je Rochlice.¹⁰

Počátky pojmenování ulic v Rochlici

Obec Rochlice u Liberce, německy *Rochlitz bei Reichenberg* představuje jednu z nejstarších obcí, později čtvrtí dnešního Liberce. Dnes se jedná o šestou libereckou čtvrť, která hraničí s Horním Růžodolem, Dolním Hanychovem, Doubím, Vescem, Vratislavicemi a Perštýnem. Původně se jednalo o zemědělskou obec, ležící podél řeky Nisy. První zmínky o této obci spadají do konce 14. století. Název je odvozen od slova *rokytí*, tzv. křoví, které obrůstalo tehdejší řeku Nisu. Postupně se obec rozšiřovala směrem k Liberci. V 19. století se Rochlice stala, vzhledem k protékající Nise centrem textilního průmyslu. Hospodářský význam obce vzrostl v roce 1903, kdy byla povýšena na městečko o pět let později pak dokonce na město. Největší přírůstek počtu obyvatel zažívá Rochlice před první světovou válkou, mezi lety 1900–1910. Od konce 19. století se zvýšil počet obyvatel dvojnásobně na 5000. To je způsobeno jistě také tím, že rostl průmyslový význam obce. V roce 1899 byla zřízena tramvaj ze Soukenného náměstí v Liberci, která vedla právě do Rochlice. Přestože v této době Rochlice nebyla libereckou čtvrtí, právě skutečnost, že byla propojena tramvajovou tratí s Libercem, z ní dělalo jakousi přirozenou část Liberce.¹¹ První zmínky o pojmenování ulic v Rochlicích pocházejí z roku 1905. Většina ulic z této doby má název vycházející z reality.

1. podle umístění ulice

Bahnsteg (U Nádraží), **Kirchsteg** (U Kostela), **Parkgasse** (U Parku) **Kirchberg** (Kostelní vrch), **Lindensteg** (Lipová ulice).

To se týkalo i náměstí: **Postplatz** (Poštovní náměstí).

¹⁰ Statní okresní archiv Liberec, *Adressbuch und Wohnungs-Anzeiger für den Reichenberger Landbezirk*, 1905

¹¹ TECHNIK, Svatopluk a Vladimír RUDA. *Liberec minulosti a současnosti: (historie a perspektivy výstavby města)*. 2. přeprac. vyd. Ústí nad Labem: Severočeské nakladatelství, 1980, s. 98–101

2. podle směru, kam ulice vedla

Maffersdorferstrasse vedla směrem do Vratislavic (Maffersdorf).

Rosenthalerstrasse pokračovala směrem do Růžodolu (Rosenthal).

Reichenbergerstrasse směřovala od školního vršku k Teichgasse a odtud dále do Liberce (Reichenberg).

Dörflerstrasse vedla do Vesce (Dörfel).¹²

Honorifikační názvy se v této době objevují jen zřídka.

Liebieggasse

Příkladem je **Liebieggasse**, která nese název po libereckém podnikateli a továrníkovi jménem Heinrich Liebieg. Ulice spojovala Fabrikstrasse a Reichsstrasse.

Do první světové války vzniká ještě několik ulic s honorifikačním názvem.

Bismarckgasse

Ulice byla pojmenovaná po německém politikovi a sjednotiteli Německa jménem Otto von Bismarck (1815–1898).¹³

Robert Blum Strasse

Ulice byla pojmenovaná po německém politikovi, publicistovi a nakladateli jménem Robert Blum (1807–1848).

Hlasiwetzstrasse

Předlohou pro název této ulice byl zřejmě rakouský chemik Heinrich Hlasiwetz (1825–1875), narozený v Liberci.

Nikoleigasse

Tato ulice nesla pojmenování podle původního Nikolajova¹⁴ hřbitova, který se zde nacházel.¹⁵ Ulice spojovala Fabrikstrasse a Reichsstrasse.¹⁶

¹² SOKA, *Adressbuch und Wohnungs-Anzeiger für den Reichenberger Landbezirk*, 1905

¹³ Statní okresní archiv Liberec, *Adressbuch für die Stadt Reichenberg und den politischen Bezirk Reichenberg*, 1910–1911

Rovněž hlavní náměstí v Rochlicích má honorifikační název.

Leipziger Platz (Lipské náměstí) má název, jež odkazuje na město v Německu.¹⁷

¹⁴ Statní okresní archiv Liberec, *Adressbuch der Gauhauptstadt Reichenberg*, 1941/42

¹⁵ Zur Erinnerung an den ehemaligen Nikolaifriedhof. viz: SOKA, *Adressbuch der Gauhauptstadt Reichenberg*, 1941/42

¹⁶ *Marushka-Mapový portál města Liberce: Schmidovy mapy 1936* [online]. [cit. 2022-09-17]. Dostupné z: <http://marushkapub.liberec.cz/default.aspx?themeid=2>

¹⁷ BÍLKOVÁ, Libuše a Roman KARPAS. *Kniha o Liberci*. 2., dopl. a rozš. vyd. Liberec: Dialog, 2004, s. 546 ISBN 80-86761-13-4.

Změny po vzniku republiky (1918–1925)

V době tzv. první republiky dochází k dalšímu pojmenování ulic v obcích okolo Liberce. Toto období jsem rozdělil na dvě části. První část mapuje změny mezi lety 1918–1925 a druhá mezi lety 1926–1936. Tentokrát se to netýká pouze Rochlic, ale nově také Horního Růžodolu, německy *Ober Rosenthal* a Růžodolu I., německy *Rosenthal I.*

Změny pojmenování ulic v Rochlici

Již v tomto období dochází k prvnímu přejmenování ulic.

Bismarckgasse – **Heinestrasse**

Bývalá Bismarckgasse nese nyní pojmenování **Heinestrasse**. Ulice je pojmenovaná po německém básníkovi a prozaikovi z období romantismu jménem Heinrich Heine (1797–1856).¹⁸ Ulice vedla od Goethegasse k Parkgasse.¹⁹

I v tomto období vznikají v Rochlicích nové ulice. Většina z nich má opět název vycházející z reality.

Berggasse a **kleine Teichgasse**²⁰ tvořily odbočku od Teichgasse.

Dalším příkladem je **Hanichenerstrasse**, která vedla od Reichstrasse směrem do Hanychova.

Teichgasse vedla od Dörflerstrasse k Leipzigerplatz.

Feldgasse směřovala od Rosenthalerstrasse k Bahnsteg.²¹

Oproti předchozímu období zde je i poměrně dost ulic s honorifikačním pojmenováním.

Schillergasse

Ulice byla pojmenovaná po německém spisovateli, básníkovi a dramatikovi, který se jmenoval Friedrich Schiller (1759–1805).²² Ulice tvořila odbočku z ulice Reichenbergerstrasse a pokračovala dále do Horního Růžodolu.²³

¹⁸ SOKA, *Bezirks-Adressbuch des politischen Bezirkes Reichenberg Land und des politischen Bezirkes Friedland*, 1925

¹⁹ *Marushka-Mapový portál města Liberce: Schmidovy mapy 1936*, ref. 16

²⁰ SOKA, *Bezirks-Adressbuch des politischen Bezirkes Reichenberg Land und des politischen Bezirkes Friedland*, 1925

²¹ *Marushka-Mapový portál města Liberce: Schmidovy mapy 1936*, ref. 16

Mozartgasse

Ulice byla pojmenovaná po rakouském hudebním skladateli jménem Wolfgang Amadeus Mozart (1756–1791).²⁴ Ulice tvořila spojnici mezi ulicemi Goethegasse a Parkgasse.

Kretschnergasse

Ulice je pojmenovaná po německém psychiatrovi a psychologovi jménem Ernst Kretschmer. (1888–1964). Ten se zabýval členěním osobnosti podle temperamentu.²⁵ Ulice se nacházela mezi ulicemi Teichgasse a Kirchberg.

Scholzegasse

Tato ulice nesla pojmenování po libereckém rodákovi a zasloužilém radním města Röchlitz jménem Anton Scholze, narozeném v roce 1910.²⁶ Ulice odbočovala z Fabrikstrasse.²⁷

Počátky pojmenování ulic v Horním Růžodole

Obec Horní Růžodol, německy *Ober Rosenthal*, dnes sedmou čtvrtí Liberce, obklopují čtvrti Janův Důl, Dolní Hanychov a Rochlice. První zmínky o obci Růžodol spadají do druhé poloviny 16. století. Obec se nacházela na levém břehu řeky Nisy podél staré obchodní cesty, směřující do Žitavy. Jednalo se v té době o obec s největší rozlohou na území dnešního Liberce. Mimo dnešního rozsahu zaujímala také obce od Machnína po Rochlice, včetně Františkova či Janova Dolu. Až do roku 1850 pak měl Horní Růžodol společnou správu s Růžodolem I. V druhé polovině 19. století obec navždy rozdělila stavba železnice na dvě části, což předznamenalo v podstatě rozvoj dvou samostatných obytných celků. Železnice měla ale také příznivý vliv na rozvoj obce, spojený se zakládáním nových závodů podél Nisy. Na konci 19. století zažívá Horní Růžodol skutečně překotný vývoj. Jestliže v roce 1850 je zde zaznamenáno necelých 200 obyvatel, tak o 10 let déle zde žije již téměř 5000 obyvatel. Před první světovou válkou dokonce přes 6000, z toho více jak polovina Čechů. Po roce 1890

²² SOKA, *Bezirks-Adressbuch des politisches Bezirkes Reichenberg Land und des politisches Bezirkes Friedland*, 1925

²³ *Marushka-Mapový portál města Liberce: Schmidovy mapy 1936*, ref. 16

²⁴ SOKA, *Bezirks-Adressbuch des politisches Bezirkes Reichenberg Land und des politisches Bezirkes Friedland*, 1925

²⁵ SOKA, *Bezirks-Adressbuch des politisches Bezirkes Reichenberg Land und des politisches Bezirkes Friedland*, 1925

²⁶ SOKA, *Adressbuch der Gauhauptstadt Reichenberg*, 1941/42

²⁷ *Marushka-Mapový portál města Liberce: Schmidovy mapy 1936*, ref. 16

bylo zastavěno území na tzv. Českém vrchu, kde vznikla také řada nových ulic.²⁸ Již v roce 1920 byl vznesen návrh připojit obec k Liberci. Ovšem při hlasování byli Češi v zastupitelstvu proti, protože by pak ztratili své dominantní postavení. Právě Horní Růžodol byl jedinou obcí v okolí Liberce, kde měli Češi nadpoloviční většinu. Díky tomu byl také v roce 1923 zvolen Josef Votoček prvním českým starostou Horního Růžodolu.²⁹ Horní Růžodol byl nakonec, stejně jako mnoho dalších obcí, připojen k nově vznikajícímu Velkému Liberci v roce 1939.³⁰ První zmínky o pojmenovaných ulicích v Horním Růžodole jsou z adresáře z roku 1925. Je však možné, že byly pojmenovány již dříve při vzniku Československa v roce 1918. Zajímavé je, že většina ulic nese honorifikační název po nějaké osobnosti.

Podobně jako v případě Rochlic se zde nacházela: **Mozarstrasse**, **Schillerstrasse** nebo **Goethestrasse**.

Názevů vycházejících z reality je zde jen málo.

Jeschkenstrasse směřovala od hranic Liberce přes nádraží do Dolního Hanychova.

Wiesengasse směřovala od Jeschkenstrasse k nádraží.

Schulstrasse vedla od Masarykstrasse ke Komenskýstrasse.

Ulmenstrasse spojovala Goethegasse a Mozartstrasse.³¹

Zároveň, a to souvisí zřejmě s českým charakterem obce, jsou tyto názvy především po významných českých osobnostech, z řad politiků, umělců či historických postav. Objevují se zde jména jako mistr Jan Hus, Jan Žižka, Bedřich Smetana, Karel Havlíček Borovský či František Palacký. Všechny názvy jsou ovšem německé, stejně jako tomu bylo u starého Liberce. Názvy bychom mohli rozdělit do dvou skupin.

1. názvy starší, po historických osobnostech z dob středověku, případně raného novověku

²⁸ TECHNIK, Svatopluk a Vladimír RUDA, ref. 11, s. 101–103

²⁹ BÍLKOVÁ, Líbuše a Roman KARPAŠ, ref. 17, s. 552

³⁰ TECHNIK, Svatopluk a Vladimír RUDA, ref. 11, s. 104

³¹ SOKA, *Bezirks-Adressbuch des politischen Bezirkes Reichenberg Land und des politischen Bezirkes Friedland*, 1925

První skupinou jsou názvy starší, po historických osobnostech z dob středověku, případně raného novověku.

Husgasse

Ulice byla pojmenována po českém kazateli a reformátorovi Janu Husovi (1370–1415), který byl nakonec za svoje názory proti církvi upálen v Kostnici v roce 1415.³² Ulice vedla od Röchlitzerstrasse směrem dále do Rochlic.³³

Komenskystrasse

Ulice byla pojmenovaná po českém pedagogovi a posledním biskupovi Jednoty bratrské Janu Amosu Komenském (1592–1670).³⁴ Známy je především jako autor učebnic pro žáky a učitele. Ulice vedla od Mozartstrasse k nádraží v Horním Růžodole.³⁵

Žižkagasse

Ulice je pojmenovaná po českém husitském vojevůdci Janu Žižkovi (1360–1424).³⁶ Ulice vedla od Röchlitzerstrasse k Schillergasse.³⁷

2. názvy po osobnostech 19. století

Havlíčkgasse

Ulice nesla jméno po českém novináři, spisovateli a politikovi Karlu Havlíčku Borovském (1821–1856).³⁸ Ulice vedla od Husstrasse k Žižkastrasse.³⁹

Karl Marx

Název ulice je po německém filosofovi a teoretikovi socialismu a komunismu, který se jmenoval Karl Marx (1818–1883).⁴⁰ Ulice spojovala Jeschkenstrasse a Masarykstrasse.⁴¹

³² SOKA, *Bezirks-Adressbuch des politisches Bezirkes Reichenberg Land und des politisches Bezirkes Friedland*, 1925

³³ *Marushka-Mapový portál města Liberce: Schmidtovy mapy 1936*, ref. 16

³⁴ SOKA, *Bezirks-Adressbuch des politisches Bezirkes Reichenberg Land und des politisches Bezirkes Friedland*, 1925

³⁵ *Marushka-Mapový portál města Liberce: Schmidtovy mapy 1936*, ref. 16

³⁶ SOKA, *Bezirks-Adressbuch des politisches Bezirkes Reichenberg Land und des politisches Bezirkes Friedland*, 1925

³⁷ *Marushka-Mapový portál města Liberce: Schmidtovy mapy 1936*, ref. 16

³⁸ SOKA, *Bezirks-Adressbuch des politisches Bezirkes Reichenberg Land und des politisches Bezirkes Friedland*, 1925

³⁹ *Marushka-Mapový portál města Liberce: Schmidtovy mapy 1936*, ref. 16

Kollárstrasse

Ulice je pojmenována po slovenském básníkovi a jazykovědci Jánu Kollárovi (1793–1852).⁴²

Ulice vedla od Husstrasse směrem do Rochlic.⁴³

Masarykstrasse

Nesla jméno prvního československého prezidenta Tomáše Garrigue Masaryka (1850–1937).⁴⁴ Ulice vedla od Jeschkenstrasse směrem k nádraží v Horním Růžodole.⁴⁵

Palackýstrasse

Ulice byla pojmenovaná po českém historikovi, politikovi a spisovateli Františku Palackém (1798–1876).⁴⁶ Ulice vedla od Jeschkenstrasse k Mozartstrasse.⁴⁷

Smetanagasse

Ulice byla pojmenovaná po českém hudebním skladateli Bedřichu Smetanovi (1824–1884).⁴⁸

Ulice spojovala ulici Husstrasse a Žižkastrasse.⁴⁹

Počátky pojmenování ulic v Růžodole I.

Obec Růžodol I., německy *Rosenthal I.*, dnes jedenáctou čtvrtí Liberce obklopuje Ostašov, Stráž nad Nisou, Staré Pavlovice, Nové Pavlovice a Františkov. Původně se jednalo o zemědělskou vesnici, která se v průběhu 19. století, díky řece Nise proměnila na průmyslovou. Právě v blízkosti řeky začala vznikat řada textilních továren. Do roku 1883 měla obec společnou správu s Horním Růžodolem. Díky novým pracovním příležitostem také značně narostl počet obyvatel. Jestliže v roce 1850 žilo v Růžodole I. kolem 500 obyvatel, do

⁴⁰ SOKA, *Bezirks-Adressbuch des politisches Bezirkes Reichenberg Land und des politisches Bezirkes Friedland*, 1925

⁴¹ *Marushka-Mapový portál města Liberce: Schmidtovy mapy 1936*, ref. 16

⁴² SOKA, *Bezirks-Adressbuch des politisches Bezirkes Reichenberg Land und des politisches Bezirkes Friedland*, 1925

⁴³ *Marushka-Mapový portál města Liberce: Schmidtovy mapy 1936*, ref. 16

⁴⁴ SOKA, *Bezirks-Adressbuch des politisches Bezirkes Reichenberg Land und des politisches Bezirkes Friedland*, 1925

⁴⁵ *Marushka-Mapový portál města Liberce: Schmidtovy mapy 1936*, ref. 16

⁴⁶ SOKA, *Bezirks-Adressbuch des politisches Bezirkes Reichenberg Land und des politisches Bezirkes Friedland*, 1925

⁴⁷ *Marushka-Mapový portál města Liberce: Schmidtovy mapy 1936*, ref. 16

⁴⁸ SOKA, *Bezirks-Adressbuch des politisches Bezirkes Reichenberg Land und des politisches Bezirkes Friedland*, 1925

⁴⁹ *Marushka-Mapový portál města Liberce: Schmidtovy mapy 1936*, ref. 16

první světové války tento počet vzrostl až na 3000. Koncem 19. století vznikají zejména ve středu obce nové ulice. V letech 1926–1939 došlo k regulaci Nisy, což znamenalo zamezení záplav a ochranu továren.⁵⁰ Změnil se i zemědělský charakter obce. Obec se stala zahradním předměstím Liberce. Tyto pozemky byly postupně zastavěny. Rovné plochy byly navíc využity pro stavbu letiště. Růžodol I. byl ještě před svým připojením k Liberci napojen na liberecký vodovod. K propojení s Velkým Libercem dochází v roce 1939.⁵¹ První zmínky o pojmenovaných ulicích v Růžodole I. jsou z adresáře z roku 1925, je však možné, že byly pojmenovány již dříve při vzniku Československa v roce 1918. V roce 1925 se v Růžodolu I. nacházelo již patnáct pojmenovaných ulic. Většina z nich má pojmenování podle reality.

1. podle umístění ulic

Schulgasse (U Školy) vedla středem obce.

Feldgasse (Polní) tvořila odbočka od Schulgasse.

Neissegasse (U Nisy) vedla od Schulgasse podél Nisy až k Masarykstrasse.

Neubaugasse (U Novostavby) vedla od Masarykstrasse do Ostašova.

2. podle směru komunikace

Berzdorferstrasse (Ostašovská) vedla od Masarykstrasse k hranicím obce.⁵²

Ulice nesoucí honorifikační pojmenování, se zde nacházely čtyři.

Masarykstrasse

Stejně jako v případě Horního Růžodolu, zde byla **Masarykstrasse**, jež vedla od Berzdorferstrasse směrem do Františkova.⁵³

Schillergasse

⁵⁰ TECHNIK, Svatopluk a Vladimír RUDA, ref. 11, s. 108–110

⁵¹ BÍLKOVÁ, Líbuše a Roman KARPAŠ, ref. 17, s. 564–567

⁵² SOKA, *Bezirks-Adressbuch des politischen Bezirkes Reichenberg Land und des politischen Bezirkes Friedland*, 1925

⁵³ *Marushka-Mapový portál města Liberce: Schmidtovy mapy 1936*, ref. 16

Tato ulice byla pojmenovaná po německém spisovateli, básníkovi a dramatikovi jménem Friedrich Schiller (1759–1805).⁵⁴ Ulice se nacházela mezi Roseggerstrasse a Schulgasse.⁵⁵

Roseggerstrasse

Předlohou pro tuto ulici byl rakouský spisovatel a básník Peter Rosegger (1843–1900). Ulice tvořila odbočku z Paulsdorferstrasse, která pokračovala dále do Pavlovic.

Ferdinand Jahn Gasse.

Ulice byla pojmenovaná po starostovi Růžodolu I. jménem Ferdinand Jahn (ve funkci 1896–1923). Za jeho funkčního období došlo k největšímu rozvoji Růžodolu I.⁵⁶ Ulice tvořila odbočku od Roseggergasse.⁵⁷

⁵⁴ SOKA, *Bezirks-Adressbuch des politischen Bezirkes Reichenberg Land und des politischen Bezirkes Friedland*, 1925

⁵⁵ *Marushka-Mapový portál města Liberce: Schmidovy mapy 1936*, ref. 16

⁵⁶ BÍLKOVÁ, Libuše a Roman KARPAŠ, ref. 17, s. 565

⁵⁷ *Marushka-Mapový portál města Liberce: Schmidovy mapy 1936*, ref. 16

Změny v době první republiky (1926–1936)

Do roku 1936 přibývá obcí, ve kterých jsou pojmenované ulice. Vedle dosavadních Rochlic, Horního Růžodolu a Růžodolu I. se pojmenované ulice objevují také ve Františkově, německy *Franzensdorf* a Nových Pavlovicích, německy *Neu Paulsdorf*.

V Rochlici v tomto období vznikají 2 nové ulice a obě mají název z reality.

Teichgasse vedla od Reichenbergerstrasse k Talstrasse

Turnergasse spojovala ulici Dörflerstrasse s náměstím Leipzigerplatz.⁵⁸

V Horním Růžodole vznikají 3 nové ulice.

Votoček Strasse

Jednou z nich je **Votoček Strasse**.⁵⁹ Ulice dostala svůj název po prvním českém starostovi Horního Růžodolu Josefu Votočkovi (1875–1932).⁶⁰ Ulice spojovala Goethestrasse a Palackýstrasse.⁶¹

V Růžodolu I. vzniká 5 nových ulic a všechny mají název vycházející z reality.

Kratzauerstrasse (Chrastavská) vedla směrem ze starého Liberce a pokračovala dále na Chrastavu.

Flughafenstrasse (U Letiště) směřovala od nádraží v Růžodole I. směrem k Ostašovu.

Ringstrasse (Okružní) spojovala ulici Masarykstrasse s ulicí Kratzauerstrasse.

Untere Feldgasse (Dolní polní) tvořila odbočku od Schulgasse.⁶²

Počátky pojmenování ulic ve Františkově

Obec Františkov, německy *Franzendorf*, dnes desátá čtvrť Liberce je obklopena Karlinkami, Janovým dolem a Růžodolem I. Počátky obce sahají do roku 1657, kdy byla z tehdejšího

⁵⁸ *Marushka-Mapový portál města Liberce: Schmidovy mapy 1936*, ref. 16

⁵⁹ Statní okresní archiv Liberec, *Lageplan Mappe, Bezirk Reichenberg: Hausbesitzer-und Strassen-Verzeichnis: Ober Rosenthal / Horní Růžodol*, 1936

⁶⁰ BÍLKOVÁ, Libuše a Roman KARPAŠ, ref. 17, s. 550

⁶¹ *Marushka-Mapový portál města Liberce: Schmidovy mapy 1936*, ref. 16

⁶² Statní okresní archiv Liberec, *Lageplan Mappe, Bezirk Reichenberg: Hausbesitzer-und Strassen-Verzeichnis: Rosenthal I. / Růžodol I.*, 1936

Růžodolu vyčleněna část území.⁶³ Obec tehdy tvořilo 31 domů. Jméno bylo dáno obci na počest tehdejšího majitele panství Františka Ferdinanda Gallase (1635–1697). Původní osídlení bylo soustředěné kolem staré komunikace, která vedla směrem do Ostašova (dnešní Švermova ulice). Rozšiřování obce v roce 1920 vytvořilo řadu nových ulic, které jsou kolmé na původní hlavní ulici – Hauptstrasse (dnešní Švermova). V těchto ulicích začaly vznikat rodinné domy se zahradou, které měly spíše městský ráz. Podobně jako v dalších obcích okolo Liberce i Františkov zažil ve druhé polovině 19. století velký rozvoj průmyslu, zejména pak textilního. Většina továren vznikala u Františkovského potoku. Mimo textilního průmyslu zde byla zřízena i továrna na výrobu automobilů, pozdější LIAZ. Stejně jako v případě ostatních obcí, tak i Františkov je v roce 1939 sloučen s Libercem.⁶⁴ Nejstarší františkovskou ulicí byla Hauptstrasse (hlavní ulice). Ta je v době první republiky přejmenována na **Masarykstrasse**.⁶⁵ Masarykova ulice se nacházela v mnoha obcích okolo Liberce. To nejspíše souvisí s kultem osobnosti, který byl kolem osobnosti Tomáše Garrigue Masaryka vybudován. Ulice vedla středem města od Liberce a pokračovala dále do Karlinek. Jednalo se o nejdelší ulici na Františkově a zároveň o jedinou ulici, která měla honorifikační označení. Většina ostatních ulic byly kolmé na Masarykstrasse a měly název podle reality.

1. podle umístění ulic

Schulgasse (U Školy) byla kolmá na Masarykstrasse a nacházela se mezi Gartengasse a Fabriksgasse.

Fabriksgasse (Tovární) tvořila odbočku Masarykstrasse.

Gartengasse (V Zahrádkách) protínala Masarykstrasse a pokračovala dále směrem k Janovu Dolu.

2. podle směru komunikace

Johannestalerstrasse (Janodolská) vedla z Františkova do Janova Dolu.

Hanichenerstrasse (Hanychovská), jež vedla přes Janův Důl do Hanychova.⁶⁶

⁶³ BÍLKOVÁ, Libuše a Roman KARPAŠ, ref. 17, s. 556

⁶⁴ TECHNIK, Svatopluk a Vladimír RUDA, ref. 11, s. 108

⁶⁵ Státní okresní archiv Liberec, *Lageplan Mappe, Bezirk Reichenberg: Hausbesitzer-und Strassen-Verzeichnis: Franzendorf / Františkov*, 1936

⁶⁶ *Marushka-Mapový portál města Liberce: Schmidtovy mapy 1936*, ref. 16

Počátky pojmenování ulic v Nových Pavlovicích

Obec Nové Pavlovice, německy *Neu Paulsdorf*, dnes dvanáctá čtvrť Liberce je obklopena Stráží nad Nisou, Ruprechticemi, Novými Pavlovicemi a Růžodolem I. Počátek Nových Pavlovic spadá do konce 17. století, kdy bylo na tehdejším katastru Starých Pavlovic postaveno několik domů položených směrem blíže k Liberci. Tím vzniká osada nazvaná Nové Pavlovice. Koncem 19. století dochází k rozsáhlé parcelaci půdy, výstavbě domů a zakládání nových ulic. To je způsobeno přílivem obyvatel. Zejména pak těch, kteří si nemohli dovolit koupit pozemek v Liberci. Nárůst obyvatel nebyl tak skokový, jako u Rochlic nebo Růžodolu. Přesto od roku 1880, kdy zde žilo kolem 1000 obyvatel, jejich počet do roku 1939, kdy došlo k připojení k Liberci, narostl na více jak dvojnásobek. Hlavní komunikací byla dnešní ulice Generála Svobody, tehdejší Hauptstrasse (Hlavní ulice). Kolem ní se soustředila pošta, hostinec nebo například škola. Po osamostatnění Pavlovic v roce 1893 dochází také k zástavě území západně od Hauptstrasse.⁶⁷ Již ve 20. letech dvacátého století, se vedla jednání o připojení Nových Pavlovic k Liberci. K tomu však dochází, stejně jako u ostatních obcí až roku 1939.⁶⁸ Zajímavé je, že přestože jsou Staré Pavlovice starší, ještě v roce 1936 se zde nenacházely žádné pojmenované ulice. Naproti tomu v Nových Pavlovicích v roce 1936 bylo již 20 pojmenovaných ulic. To je zřejmě způsobeno intenzivnější výstavbou a rozvojem Nových Pavlovic. Stejně jako ve Františkově, tak i zde má většina ulic název vycházející z reality.

1. podle umístění ulic

Grossgärtengasse (U Velké zahradní aleje)⁶⁹, která odbočovala z Hauptstrasse.

Schulgasse (U Školy) byla západně od Hauptstrasse.

Mittelweg (Prostřední), která byla malá ulička mezi Goethestrasse a Ruppertsdorferstrasse.

Südzeile (Jižní), která se nacházela na jihu obce.⁷⁰

⁶⁷ TECHNIK, Svatopluk a Vladimír RUDA, ref. 11, s. 112

⁶⁸ BÍLKOVÁ, Libuše a Roman KARPAŠ, ref. 17, s. 583–584

⁶⁹ Statní okresní archiv Liberec, *Lageplan Mappe, Bezirk Reichenberg: Hausbesitzer-und Strassen-Verzeichnis: Alt-u. Neu-Paulsdorf / Staré, Nové Pavlovice*, 1936

⁷⁰ *Marushka-Mapový portál města Liberce: Schmidtovy mapy 1936*, ref. 16

2. podle směru komunikace

Alt Paulsdorfer Strasse, která vedla směrem do Starých Pavlovic.

Habendorferstrasse, která směřovala do Stráže nad Nisou (Alt Habendorf).

Ruppersdorferstrasse (Ruprechtická) směřovala do Ruprechtic.⁷¹

Honorifikační pojmenování mají pouze dvě ulice.

Goethestrasse

První je **Goethestrasse**, která je pojmenována po německém spisovateli a dramatikovi, představiteli hnutí Sturm und Drang, jménem Johann Wolfgang Goethe (1749–1832). Ulice tvořila odbočku od Hauptstrasse.

Schillergasse

Druhou ulicí s honorifikačním názvem je **Schillergasse**. Ulice spojovala Goethestrasse a Kieferberg.⁷²

⁷¹ SOKA, *Lageplan Mapped, Bezirk Reichenberg: Hausbesitzer-und Strassen-Verzeichnis: Alt-u. Neu-Paulsdorf / Staré, Nové Pavlovice*, 1936

⁷² *Marushka-Mapový portál města Liberce: Schmidtovy mapy 1936*, ref. 16

Vznik velkého Liberce

První návrhy na vytvoření Velkého Liberce vznikly již před první světovou válkou. Zájem byl hlavně o nové stavební plochy ležící v sousedních obcích. Začala tak jednání o sloučení těchto obcí. Dokonce byla vypsaná urbanistická soutěž na úpravu města Liberce a sloučení s obcemi. Území mělo zahrnovat okolní obce s výjimkou Horního a Dolního Hanychova, Karlinek a Kateřinek. Urbanistická soutěž ukázala, jak složité bude spojit Liberec a okolní obce s téměř bezplánovitou a nahodilou výstavbou z konce 19. století.⁷³ Problém spočíval ale především v politické a národnostní odlišnosti Liberce a okolních obcí. Zatímco Liberec bylo z velké části německé město, s výrazným německým nacionálním zastoupením, ostatní obce byly národnostně smíšené a někde měli dokonce Češi navrch. Snahy libereckých politiků tak často narážely u obecních zastupitelstev.⁷⁴ Všechna jednání ale nakonec přerušila první světová válka.⁷⁵

Jednání o vytvoření Velkého Liberce se obnovila krátce po Mnichovské dohodě, kdy bylo rozhodnuto o připojení českého území v pohraničí ke Třetí říši. Již 18. října 1938, se na podnět libereckého starosty Eduarda Rohna, sešli zástupci 31 obcí, které měly být připojeny k Velkému Liberci. Schůzka byla pro obce jen informativní. Rohn si chtěl ověřit, jaký ohlas by vytvoření Velkého Liberce u dotázaných obcí mělo. V této době již bylo ovšem Hitlerem rozhodnuto, že se Liberec stane hlavním městem sudetské župy. K tomu ale bylo zapotřebí, aby pojmul více obcí, protože v říjnu roku 1938 měl Liberec pouze 40 000 obyvatel, což z něj nečinilo nejlidnatější město v Sudetech. Druhým podstatným důvodem bylo získání nového stavebního prostoru. V Liberci s jeho 6 km² a 40 000 obyvateli již jednoduše nebylo místo. Naproti tomu třeba ve Starém Harcově o rozloze 12 km² žilo pouze 4000 lidí. Ten tak skýtal pro Liberec nové stavební parcely. Zmíněné sloučení obcí s Libercem navíc nebylo nic tak divného, protože většina z nich již s Libercem pomocí infrastruktury, vodovodu či obchodně nebo průmyslově propojena byla.⁷⁶

Sloučení mělo probíhat v několika fázích. V první fázi by se k Liberci připojily obce v bezprostřední blízkosti. Ve druhé fázi by došlo ke spojení obcí, ležících v kotlině mezi

⁷³ TECHNIK, Svatopluk a Vladimír RUDA, ref. 11, s. 87

⁷⁴ BIMAN, Stanislav. *Naplňený generační sen: Utvoření Velkého Liberce: The dream of a generation made true: Creating "Big Liberec."* Fontes Nissae = Prameny Nisy. 13(1), [12]-17. s. 13 ISSN 1213-5097.

⁷⁵ TECHNIK, Svatopluk a Vladimír RUDA, ref. 11, s. 87

⁷⁶ BIMAN, Stanislav, ref. 74, s. 14

Ještědem a Jizerskými horami. Díky tomu by Liberec nově čítal kolem 100 000 obyvatel. Rohn se snažil ostatním argumentovat vývojem k Německu, kde také docházelo k vzniku větších městských aglomerací. Starostové jednotlivých obcí si po jednání vzali čas na rozmyšlenou, aby celou záležitost projednali ve svých zastupitelstvech. Negativně se nakonec vyslovalo 7 obcí: Dlouhý Most, Dolní Hanychov, Kateřinky, Krásná Studánka, Svárov, Stráž nad Nisou a Vratislavice nad Nisou. Městská rada v Liberci tak informovala vládního prezidenta Hanse Krebse, se sídlem v Ústí nad Labem, a také okresní vedení NSDAP v Liberci.⁷⁷

První komplikace do Rohnovy koncepce přinesl okresní vedoucí NSDAP v Liberci Josef Porsche. Ten návrh sice podpořil, ale zároveň nedoporučil připojit stranou ležící obce, jako Doubí, Kateřinky či Vesec, kvůli obtížné správě a finančnímu zatížení. I liberecký landrát Herbert Neumann požadoval provést jen malé sloučení obcí, neboť typicky venkovské obce by jinak ztratili svůj ráz. Sloučení se tak nově mělo týkat pouze Starých a Nových Pavlovic, obou Růžodolů, Františkova, Janova Dolu, Rochlic, Starého Harcova, Ruprechtic (ovšem bez území v Kateřinském údolí) a Vratislavic (zde ovšem jen osady Nová Ruda). Tento návrh podpořil navíc i ústecký vládní prezident Hans Krebs. Proti tomuto návrhu naopak protestovali starostové Starého a Nového Harcova. Argumentovali tím, že obě obce tvoří hospodářsky a zemědělsky jeden celek.⁷⁸

Primátor Rohn se tak v únoru 1939 v dopise obrátil na říšského komisaře Konrada Henleina, kde mu sdělil, že i Ostašov, Karlínky, Doubí, Vesec a Horní Hanychov si přejí být připojeny k Liberci. Zopakoval navíc i výhody, které by Liberec získal. Těmi mělo být vyřešení nedostatku bytů, výstavbou nových, a to právě na místě Karlínek a Ostašova. Rovněž by byla získána plocha pro letiště, kasárny či nová sportoviště. Podle Rohnova návrhu by Liberec měl nyní téměř 7000 ha a 89 000 obyvatel.⁷⁹

Další jednání se uskutečnila 11. února 1939. Tato porada měla sjednotit všechna hlediska. V zásadě byl nakonec přijat Krebsův návrh, s výjimkou Nové Rudy, a naopak zde došlo k připojení celého Dolního Hanychova. Následovala další jednání. Rohn, nespokojen s celou situací, jel dokonce do Berlína jednat na Říšské ministerstvo vnitra. Zde mu bylo ovšem sděleno, že nejprve musí Adolf Hitler podepsat nový zákon o začlenění Sudet do říše, než

⁷⁷ BIMAN, Stanislav, ref. 74, s. 14–15

⁷⁸ BIMAN, Stanislav, ref. 74, s. 15–16

⁷⁹ BIMAN, Stanislav, ref. 74, s. 16

bude ministerstvo schopné vydat nařízení o začlenění obcí do Liberce. Navíc se Rohn dozvěděl, že toto rozšíření bude vycházet z návrhů vyšších správních a politických orgánů, nikoli z jednání jednotlivých obcí. Berlín měl však zájem na tom, celou záležitost rychle vyřešit. Jednání byla tedy brzo ukončena a 1. května 1939 vstoupilo v platnost nařízení Říšského komisaře pro sudetoněmecká území o správním členění Říšské župy Sudety.⁸⁰

Nakonec byly k 1. 5. 1939 k Liberci připojeny obce: Rochlice u Liberce VI., Horní Růžodol VII., Dolní Hanychov VIII., Janův Důl IX., Františkov X., Růžodol I XI., Staré Pavlovice XII., Nové Pavlovice XIII., Ruprechtice XIV., Starý Harcov XV a nakonec také Nový Harcov XVI. Počet obyvatel dosáhl čísla 70 567 a Liberec se stal nejlidnatějším městem Sudetské župy. To bylo důležité proto, aby mohl být prohlášen za hlavní město Říšské župy Sudety.⁸¹

Rohn se však své vize nevzdal. Dne 2. února 1942 odeslal na ústecký úřad vládního prezidenta návrh, aby byly k Liberci připojeny i obce Doubí, Horní Suchá, Horní Hanychov, Karlínky, Kateřinky, Kunratice, Ostašov, část Radčic, Rudolfov, Stráž nad Nisou, většina Vesce a asi polovina Vratislavic nad Nisou. V tomto obsáhlém zdůvodnění uvedl především stavební a dopravně technické důvody. Odpověď mu přišla až více jak po půl roce a nebyla vůbec povzbudivá. Vrchní vládní rada Poppe, mu totiž napsal, že je v současné době zakázáno rozšiřování obcí. Jednání tak byla obnovena až po válce, a to za zcela odlišných okolností.⁸²

Změna názvu ulic a náměstí ve čtvrtích VI.–XVI. v letech 1939–1945

Vznik Velkého Liberce znamená také pojmenování mnoha ulic. Jedná se o ulice z obcí, které ještě pojmenovány nebyly, případně o nové ulice, které vznikly výstavbou nebo přestavbou a rozšířením stávajících ulic. Jelikož i samotné vytvoření Velkého Liberce mělo politické důvody, tak i nové ulice často nesou honorifikační název. Období během existence Říšské župy Sudety je vůbec prvním časovým obdobím, ve kterém dochází k rozsáhlým změnám v názvu ulic a náměstí v nových libereckých čtvrtích.⁸³ Oproti pěti původním libereckým čtvrtím se zde neobjevují v takové míře názvy představitelů a politiků nacistického Německa. Tyto názvy přímo odrážejí politickou situaci ve městě a v zemi. Vzhledem k tomu, že Liberec se stal hlavním městem Říšské župy Sudety, bylo potřeba, aby působil jako vzor k ostatním

⁸⁰ BIMAN, Stanislav, ref. 74, s. 16–17

⁸¹ BIMAN, Stanislav, ref. 74, s. 14

⁸² BIMAN, Stanislav, ref. 74, s. 17

⁸³ BÍLKOVÁ, Libuše a Roman KARPAŠ, ref. 17, s. 688

městům.⁸⁴ Proto řada nových ulic má, podobně jako tomu bylo u starého Liberce, název po významných německých a rakouských osobnostech či událostech, které byly právě za nacionálního socialismu připomínány. Jedná se například o Joseph Haydn Strasse, Kleiststrasse, Kaplanstrasse, Berlinerstrasse či Saarlandstrasse.⁸⁵

Jak jsem již zmínil výše, přejmenování, případně pojmenování nově vzniklých ulic se dotklo i těch čtvrtí, ve kterých již před rokem 1939 byla řada pojmenovaných ulic.

Rochlice

V Rochlici je po roce 1939 přejmenováno 26 ulic a náměstí. Tyto změny bychom mohli rozdělit do několika skupin.

1. ulice, které měly název z reality a dostaly jiný

Kleine Teichgasse – **Am Badeteich** (U Jezera), Fabrikstrasse – **Langenbrucker Strasse** (U Dlouhého mostu), Rosenthalerstrasse – **Eichichter Strasse** (Doubská)

2. ulice s honorifikačním názvem, které dostaly název vycházející z reality

Liebiggasse – **Obstgasse** (Zahradní), Schillergasse – **Grüne Strasse** (Zelená)

3. rozdělení ulice

Berggasse je rozdělena a to na **Berggasse – Obere** (Horská ulice Horní) a **Berggasse – Untere** (Horská ulice Dolní).⁸⁶

Většina ulic, celkem 15, získává honorifikační pojmenování.

1. ulice, které měly honorifikační název a dostaly jiný

Heinegasse – **Brahmsgasse**

Heinegasse je přejmenována na **Brahmsgasse**, po německém hudebním skladateli, klavíristovi a dirigentovi jménem Johannes Brahms (1833–1897).

Mozartgasse – **Joseph Haydn Strasse**

⁸⁴ SOKA, *Adressbuch der Gauhauptstadt Reichenberg*, 1941/42

⁸⁵ SOKA, *Adressbuch der Gauhauptstadt Reichenberg*, 1941/42

⁸⁶ SOKA, *Adressbuch der Gauhauptstadt Reichenberg*, 1941/42

Mozartgasse je přejmenována na **Joseph Haydn Strasse**. Předlouhou pro název této ulice byl rakouský hudební skladatel a představitel klasického období Joseph Haydn (1732–1809).

Hlasiwetzstrasse – **Buschgasse**

Hlasiwetzstrasse je přejmenována na **Buschgasse** po německém malíři, grafikovi a humoristovi jménem Wilhelm Busch (1832–1908).⁸⁷

2. ulice, které měly název z reality a nyní získaly honorifikační

Vůbec největší skupinu tvoří ulice, které měly název vycházející z reality a nyní získaly honorifikační. Mohli bychom je rozdělit do dvou skupin.

a) názvy podle osobností

Parkgasse – **Angelikastrasse**

Parkgasse je přejmenována na **Angelikastrasse**. Předlouhou pro název byla švýcarská malířka z období neoklasicismu Angelica Maria Anna Katarina Kauffmann (1741–1807).

Robert Blumstrasse – **Keplerstrasse**

Robert Blumstrasse je přejmenována na **Keplerstrasse**, po astronomovi a matematikovi jménem Johannes Kepler (1571–1630).

Steinbruchgasse **Hugo Wolf Gasse**

Steinbruchgasse je přejmenována na **Hugo Wolf Gasse**, po hudebním skladateli jménem Hugo Wolf (1860–1903).

b) Názvy podle události či města

Reichenbergerstrasse – **Danziger Strasse**

Reichenbergerstrasse je přejmenována na **Danziger Strasse**. Tento název je po Gdaňsku (Danzig) a připomíná znovu připojení Gdaňsku ke Třetí říši v roce 1939.⁸⁸

Teichgasse – **Tannenbergstrasse**

⁸⁷ SOKA, *Adressbuch der Gauhauptstadt Reichenberg*, 1941/42

⁸⁸ SOKA, *Adressbuch der Gauhauptstadt Reichenberg*, 1941/42

Teichgasse je přejmenována na **Tannenbergstrasse**, jako upomínka na bitvu u Tannenbergu mezi ruskou a německou armádou v srpnu 1914.⁸⁹

Vedle stávajících ulic vznikají i ulice nové. Některé z nich mají název podle reality.

Amselgrund (Kosí země) odbočovala z Gablonzerstrasse.

Lehm-gasse (Hliněná) tvořila odbočku z Schlachthofstrasse.

Jiné mají honorifikační název.

Gluckstrasse

Gluckstrasse je pojmenována po hudebním skladateli jménem Christoph Willibald von Gluck (1714–1787). Ulice byla poblíž Branauer Strasse.⁹⁰

Händelstrasse

Händelstrasse byla pojmenována po hudebním německém skladateli z období baroka jménem Georg Friedrich Händel (1685–1759). Ulice tvořila odbočku z Branauer Strasse.⁹¹

Horní Růžodol

V Horním Růžodole je přejmenováno více jak 20 ulic. Přejmenování postihlo především původní názvy po českých osobnostech.

1. názvy podle reality

Schillerstrasse – **Beim Gut** (V Útrobách), Karl Marxstrasse – **Bogengasse** (Oblouková), Žižkagasse – **Grüne Strasse** (Zelená)

2. honorifikační pojmenování

Votočekstrasse – **Kleiststrasse**

Votočekstrasse je přejmenována na **Kleiststrasse**, po německém dramatikovi a básníkovi jménem Heinrich von Kleist (1777–1811).

⁸⁹ SOKA, *Adressbuch der Gauhauptstadt Reichenberg*, 1941/42

⁹⁰ *Marushka-Mapový portál města Liberce: Plan der Gauhauptstadt Reichenberg 1940* [online]. [cit. 2022-10-09]. Dostupné z: <http://marushkapub.liberec.cz/default.aspx?themeid=2>

⁹¹ SOKA, *Adressbuch der Gauhauptstadt Reichenberg*, 1941/42

Jahnstrasse – **Friesenweg**

Jahnstrasse je přejmenována na **Friesenweg**, po průkopníkovi gymnastického hnutí jménem Friedrich Friesen (1785–1814).⁹²

Zajímavým příkladem je Masarykstrasse. Ta byla nejprve 20. 10. 1938 přejmenována na **Adolf Hitlerstrasse**. Tento název ovšem neměl moc dlouhého trvání. 13. 7. 1940 je opět změněn na **Strasse des 1. Oktobers**.⁹³ K důvodu tohoto označení se mi nepodařilo v pramenech dohledat žádné podrobnější informace. Název by mohl upomínat na 1. října 1938, tedy den, kdy začala německá armáda obsazovat Sudety po podpisu Mnichovské dohody.⁹⁴ Tuto událost připomínají i liberecké noviny (*Reichenberger Zeitung*) z 1. října roku 1938.⁹⁵

Palackýstrasse – **Felix Dahn Strasse**

Palackýstrasse je přejmenována na **Felix Dahn Strasse** po německém historikovi a básníkovi jménem Felix Dahn (1834–1912).

Goethestrasse – **Rückertstrasse**

Goethestrasse je přejmenována na **Rückertstrasse**. Ulice měla název po německém básníkovi a překladateli jménem Friedrich Johann Michael Rückert (1788–1866).

Zvláštní je změna názvu u Gutenbergstrasse na Buchdruckstrasse. Ulice se tak stále jmenuje po knihtisku, který vynalezl Johannes Gutenberg (1400–1468).⁹⁶

Ze dvou ulic Komenskýstrasse a Mozartstrasse vznikla spojením nová ulice s názvem **Richthofenstrasse**. Ulice je pojmenována po německém stíhacím pilotovi jménem Manfred Freiherr von Richthofen (1892–1918), který zahynul během první světové války.⁹⁷

⁹² SOKA, *Adressbuch der Gauhauptstadt Reichenberg*, 1941/42

⁹³ BÍLKOVÁ, Libuše a Roman KARPAŠ, ref. 17, s. 688

⁹⁴ BÍLKOVÁ, Libuše a Roman KARPAŠ, ref. 17, s. 362

⁹⁵ *Reichenberger Zeitung*. Reichenberg: Gebrüder Stiepel, 1938, roč. 79, č. 230, s. 3, ISSN 1214–6587

⁹⁶ SOKA, *Adressbuch der Gauhauptstadt Reichenberg*, 1941/42

⁹⁷ SOKA, *Adressbuch der Gauhauptstadt Reichenberg*, 1941/42

V Horním Růžodole vzniká, v důsledku pokračující výstavby, i řada nových ulic.

1. názvy podle reality

Schmalegasse (Úzká) spojovala Jeschkenstrasse a Kleiststrasse.

Schwarzerweg (Černá) tvořila spojku mezi Eichichter Strasse a Röchlitzer Strasse.

Schreinergerasse (Tesařská) odbočovala z ulice Strasse des 1. Oktobers.⁹⁸

2. honorifikační pojmenování

Uhlandweg

Byla pojmenována po německém romantickém básníkovi jménem Johann Ludwig Uhland (1787–1862). Ulice spojovala Schlageterstrasse a Zeppelinstrasse.

Palmgasse

Byla pojmenována po německém knihkupci a silném protifrancouzském agitátorovi a bojovníkovi za svobodu popraveném během napoleonských válek jménem Johann Philipp Palm (1768–1806).⁹⁹ Ulice vedla od Jeschkenstrasse k Zeppelinstrasse.¹⁰⁰

Ludwig Richter Weg

Byla pojmenována po německém malíři období romantismu jménem Ludwig Richter (1803–1884).¹⁰¹ Ulice se nacházela mezi Pappelallee a Finkegasse.

Dr. Porsche Weg

Byla pojmenována po vynálezci a konstruktérovi sportovních automobilů Porsche. Ferdinand Porsche (1875–1951) se narodil ve Vratislavicích u Liberce. Ulice tvořila spojnicí Strasse des 1. Oktobers a Rückertstrasse.

Ganghoferstrasse

⁹⁸ *Marushka-Mapový portál města Liberce: Plan der Gauhauptstadt Reichenberg 1940*, ref. 90

⁹⁹ SOKA, *Adressbuch der Gauhauptstadt Reichenberg, 1941/42*

¹⁰⁰ *Marushka-Mapový portál města Liberce: Plan der Gauhauptstadt Reichenberg 1940*, ref. 90

¹⁰¹ SOKA, *Adressbuch der Gauhauptstadt Reichenberg, 1941/42*

Byla pojmenována po německém spisovateli a novináři jménem Ludwig Ganghofer (1855–1920). Během první světové války působil jako válečný zpravodaj. Ulice spojovala ulice Schlageterstrasse a Zeppelinstrasse.¹⁰²

Františkov

Ve Františkově je přejmenováno celkem 11 ulic. Opět je můžeme rozdělit do dvou skupin.

1. názvy podle reality

Masarykstrasse je přejmenována na **Karolinsfelder Strasse**. Jedná se o název podle směru, kam ulice vedla. Ulice směřovala do obce Karlinky (Karolinsfeld).

Am Sandberg je přejmenována na **Uferweg** (Pobřežní cesta). Ulice se nacházela u břehu Františkovského potoka.

Dammweg je přejmenována na **Zimmerflösseldamm**. U této ulice se mi nepodařilo přeložit název. Zřejmě se jednalo o název podle koryta Františkovského potoka.¹⁰³

2. honorifikační pojmenování

Ostatní ulice získaly honorifikační název. Nejedná se však o názvy podle osobností či událostí, jako tomu bylo v Horním Růžodole a Rochlici. Téměř všechny ulice získaly název podle spolkových zemí v Německu.

Schulgasse – **Hessenstrasse**

Schulgasse je přejmenována na **Hessenstrasse** (Hesenská). Ulice je pojmenována podle německé spolkové země s názvem: Hessen.

Schlossergasse – **Holsteinergrasse**

Je přejmenována na **Holsteinergrasse** (Holštýnská). Ulice nese název podle oblasti v Německu, která se jmenuje Holstein.

Fabrikstrasse – **Schleswiger Strasse**

¹⁰² *Marushka-Mapový portál města Liberce: Plan der Gauhauptstadt Reichenberg 1940*, ref. 90

¹⁰³ Překlad: damm = hráz nebo násep, fließen = téci, proudit

Fabrikstrasse je přejmenována na **Schleswiger Strasse** (Šlesvická). Ulice nese název podle oblasti v Německu, která se jmenuje Schleswig. Šlesvicko-Holštýnsko dnes tvoří jednu spolkovou zemi.¹⁰⁴

Gartengasse – **Pfälzer Gasse**

Gartengasse je přejmenována na **Pfälzer Gasse** (Falcká). Ulice je pojmenována po německé spolkové zemi s názvem: Falc.

Feldgasse – **Rheinlandstrasse**

Bývalá Feldgasse se nyní jmenuje **Rheinlandstrasse** (Porýnská). Porýní-Falc je jedna z německých spolkových zemí.

Auengasse – **Westfalengasse**

Auengasse je přejmenována na **Westfalengasse** (Vestfálská). Porýní-Vestfálsko je spolková země v Německu.¹⁰⁵

Johannesthalerstrasse – **Saarlandstrasse**

Johannesthalerstrasse je přejmenována na **Saarlandstrasse**. Název ulice připomíná událost, kdy byla dne 1. 3. 1935 německá spolková země Sársko (Saarland) opět přičleněna ke Třetí říši.¹⁰⁶

Wiesengasse – **Memelstrasse**

Podobným případem je Wiesengasse, která byla přejmenována na **Memelstrasse**.¹⁰⁷ Na památku znovu připojení *Memelland* dne 22. března 1939 ke Třetí říši.¹⁰⁸ Memelland byla oblast v bývalém východním Prusku, která v současné době patří Litvě. Hlavním městem oblasti Memelland byl Memel, dnešní Klaipėda. Německo bylo donuceno po prohrané první světové válce v rámci Versaillské dohody Memelland podstoupit dohodovým mocnostem.¹⁰⁹

¹⁰⁴ SOkA, *Adressbuch der Gauhauptstadt Reichenberg*,1941/42

¹⁰⁵ SOkA, *Adressbuch der Gauhauptstadt Reichenberg*,1941/42

¹⁰⁶ SOkA, *Adressbuch der Gauhauptstadt Reichenberg*,1941/42

¹⁰⁷ Zur Erinnerung an die Heimkehr des Memellandes ins Reich (22. März 1939).: viz: SOkA, *Adressbuch der Gauhauptstadt Reichenberg*,1941/42

¹⁰⁸ SOkA, *Adressbuch der Gauhauptstadt Reichenberg*,1941/42

¹⁰⁹ Memelland. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2022 [cit. 2022–10–12]. Dostupné z: <https://de.wikipedia.org/wiki/Memelland>

Ve Františkově vznikají pouze 2 nové ulice.

Seifengasse (Mýdlová), která tvořila odbočku z Karolinsfelder Strasse. Ulice má název podle umístění. Ulice se nacházela u továrny na mýdlo.

Oldenburger Weg, má honorifikační název. Oldenburg je město, které se nachází v Dolním Sasku v Německu.¹¹⁰

Růžodol I.

V Růžodolu I. dochází ke změně názvu u celkem patnácti ulic. Opět můžeme rozdělit tyto názvy do dvou skupin.

1. názvy podle reality

Grenzweg – **Feldhäuserweg** (Cesta k polním domům), Neissegasse – **Fliedergasse** (Šeříková), Neubaugasse – **Neue Zeile** (Nová část), Feldgasse – **Kräutergasse** (Bylinná).¹¹¹

2. honorifikační pojmenování

Druhou skupinou jsou ty ulice, které získaly honorifikační název. Těch je, stejně jako v případě ostatních čtvrtí, vůbec nejvíce. Mohli bychom je také rozdělit do dvou skupin.

a) ulice, které měly honorifikační název a získaly jiný

Schillergasse – **Leiblgasse**

Schillergasse je přejmenována na **Leiblgasse**, po německém malíři jménem Wilhelm Leibl (1844–1900).

Roseggerstrasse – **Stormgasse**

Roseggerstrasse je přejmenována na **Stormgasse**, po německém spisovateli a básníkovi jménem Theodor Storm (1817–1888).

Masarykstrasse je spojena s **Zittauerstrasse**, která vedla z Františkova.¹¹²

¹¹⁰ SOkA, *Adressbuch der Gauhauptstadt Reichenberg*, 1941/42

¹¹¹ SOkA, *Adressbuch der Gauhauptstadt Reichenberg*, 1941/42

b) ulice, které měly název vycházející z reality, ale dostaly honorifikační

Kratzauerstrasse – Dresdner Strasse

Kratzauerstrasse je přejmenována na **Dresdner Strasse**. Podle hlavního města v Německé spolkové zemi Sasko.

Gartengasse – Fritz Reuter Strasse

Gartengasse je přejmenována na **Fritz Reuter Strasse**, po německém básníkovi jménem Fritz Reuter (1810–1874).

Turnerstrasse – Senefelderstrasse

Turnerstrasse je přejmenována na **Senefelderstrasse**. Alois Senefelder (1771–1831) byl německý vynálezce litografie neboli kamenotisku.¹¹³

Sonnenhang – Lortzinggasse

Sonnenhang byla přejmenována na **Lortzinggasse**, po německém hudebním skladateli a dirigentovi jménem Alber Lortzing (1801–1851).¹¹⁴

Paulsdorferstrasse – Narvikstrasse

Paulsdorferstrasse je přejmenována na **Narvikstrasse**. Název upomíná na bitvu o Narvik, což je důležité přístavní město v Norsku. Německo po vyhraných bitvách v roce 1940 obsadilo Norsko.¹¹⁵

Růžodol I. se také značně rozšířil. V období mezi lety 1939–1945 zde vzniká celkem patnáct nových ulic.

1. názvy z reality

Muldenweg (V Úžlabině) se nacházela mezi Berzdorferstrasse a Elsässerstrasse.

Kornblumengasse (Chrpová) tvořila odbočku z Zittauerstrasse, byla rovnoběžná s Neue Zeile.

¹¹² SOkA, *Adressbuch der Gauhauptstadt Reichenberg*, 1941/42

¹¹³ SOkA, *Adressbuch der Gauhauptstadt Reichenberg*, 1941/42

¹¹⁴ SOkA, *Adressbuch der Gauhauptstadt Reichenberg*, 1941/42

¹¹⁵ SOkA, *Adressbuch der Gauhauptstadt Reichenberg*, 1941/42

Wendelsteig (Točná) vedla od Garbengasse k Narvikstrasse a odtud k Nise, která zde vytvářela jakousi zátoku.

2. honorifikační pojmenování

a) názvy po německých umělcích

Vůbec největší počet ulic má ale honorifikační název a to hlavně po německých osobnostech z řad umělců.

Gottfried Keller Gasse

Ulice získala jméno po německém básníkovi jménem Gottfried Keller (1819–1890). Ulice tvořila odbočku ze Stormgasse.

Lannergasse

Ulice byla pojmenována po německém hudebním skladateli jménem Josef Lanner (1801–1843). Ulice tvořila spojku mezi Garbengasse a Stormgasse.

Lenbachgasse

Předlohou pro název ulice byl německý malíř Franz von Lenbach (1836–1904). Ulice tvořila odbočku z Dresdnerstrasse.¹¹⁶

Holbeingasse

Byla pojmenována po rakouském básníkovi divadelním režisérovi jménem Franz Ignaz von Holbein (1779–1855). Ulice tvořila odbočku z Dresdner Strasse¹¹⁷

b) názvy po událostech

Siebenbürger Strasse

Jméno bylo dáno na památku integrace sedmihradských Sasů do Třetí říše, ke které došlo během druhé světové války.¹¹⁸ Ulice byla rovnoběžná s Flughafenstrasse.¹¹⁹

¹¹⁶ SOkA, *Adressbuch der Gauhauptstadt Reichenberg*, 1941/42

¹¹⁷ *Plán a úplný, úředně kontrolovaný seznam ulic a náměstí Velkého Liberce*. Liberec: Magistrát města Liberce, 1946, s. 105

¹¹⁸ Im Gedenken der Volksdeutschen (Sachsen) in Siebenbürgen. viz: SOkA, *Adressbuch der Gauhauptstadt Reichenberg*, 1941/42

¹¹⁹ SOkA, *Adressbuch der Gauhauptstadt Reichenberg*, 1941/42

Eupener Strasse

Připomíná událost, kdy byla dne 18. května 1940 oblast kolem Eupenu (dnešní Belgie) znovu začleněna do Německé říše a přiřazena k Rýnské provincii. Ulice tvořila odbočku z Berzdorferstrasse.

Banater Strasse

Dáno jako připomínka na Banátské Šváby¹²⁰, německou menšinu v dnešním Rumunsku.¹²¹ Ulice tvořila odbočku z Flughafenstrasse.¹²²

Nové Pavlovice

Ve čtvrti Nové Pavlovice je po roce 1939 přejmenováno celkem 13 ulic. Z toho tři mají název vycházející z reality.

Mittelweg – **Jasminweg** (Jasmínová), Wiesengasse – **Töpferwiesen** (U Hrnčířské louky), Feldgasse – **Weizengasse** (Pšeničná), Schulgasse – Federngasse (Pěřová).

Zbytek ulic získává honorifikační název. Mohli bychom je rozdělit do dvou skupin.

1. ulice, které měly honorifikační název a získaly jiný

V Nových Pavlovicích jsou v této době pouze dvě takové ulice.

Goethestrasse – Kreutzerstrasse

Goethestrasse je přejmenována na **Kreutzerstrasse**, po německém hudebním skladateli jménem Konredin Kreutzer (1780–1849).

Schillerstrasse – Hebbelstrasse

Schillerstrasse je přejmenována na **Hebbelstrasse**, po německém spisovateli a básníkovi jménem Friedrich Hebbel (1813–1863).¹²³

2. ulice, které měly název vycházející z reality, ale dostaly honorifikační

¹²⁰ Zur Erinnerung an die Volksdeutschen (Schwaben) im Banat. viz: SOkA, *Adressbuch der Gauhauptstadt Reichenberg*, 1941/42

¹²¹ SOkA, *Adressbuch der Gauhauptstadt Reichenberg*, 1941/42

¹²² *Marushka-Mapový portál města Liberce: Plan der Gauhauptstadt Reichenberg 1940*, ref. 90

¹²³ SOkA, *Adressbuch der Gauhauptstadt Reichenberg*, 1941/42

Naopak je zde mnoho ulic, které měly za první republiky název vycházející z reality a nyní získaly honorifikační.

Ruppersdorferstrasse – **Dietrich – Eckart – Strasse**

Ruppersdorferstrasse je přejmenována na **Dietrich – Eckart – Strasse**, po německém antisemitském básníkovi a novináři. Dietrich Eckart (1868–1923) byl jedním ze zakladatelů Německé dělnické strany.

Sonnengasse – **Hans Sachs Gasse**

Sonnengasse je přejmenována na **Hans Sachs Gasse**, po německém básníkovi a dramatikovi jménem Hans Sachs (1494–1576).

Alt Paulsdorfer Strasse – **Marschnerstrasse**

Alt Paulsdorfer Strasse je přejmenována na **Marschnerstrasse**, po německém hudebním skladateli jménem Heinrich Marschner (1795–1861).¹²⁴

Grenzgasse – **Rüdigerweg**

Grenzgasse je přejmenována na **Rüdigerweg**. Ulice je zřejmě pojmenována podle postavy z Písně o Nibelunzích jménem Rüdiger von Bechelaren.¹²⁵

Pak zde máme ulice, odkazující na nějaké město či událost.

Hauptstrasse – **Berlinerstrasse**

Hauptstrasse je přejmenována na **Berlinerstrasse**, podle hlavního města Německa.

Turnerstrasse – **Thüringerstrasse**

Turnerstrasse je přejmenována na **Thüringerstrasse**, podle spolkové země v Německu Thüringen (Durynsko).

Eichenhügel – **Wolhynierweg**

¹²⁴ SOkA, *Adressbuch der Gauhauptstadt Reichenberg*, 1941/42

¹²⁵ Strassen a bis z. *Hannover Badenstedt* [online]. 2022 [cit. 2022–10–13]. Dostupné z: <http://www.hannover-badenstedt.de/strassen/>

Eichenhügel je přejmenována na **Wolhynierweg**. Volyň (Wolhynien) je území na území dnešní Ukrajiny. Název upomíná na událost návratu Němců zpět do říše. V rámci akce *Heim ins Reich* bylo v roce 1940, poté co Volyň zabral Sovětský svaz, přesídleno většina německy mluvících obyvatel do Německa.¹²⁶

V tomto období vznikají v Nových Pavlovicích tři nové ulice.

Dorngasse (Trnová) tvořila odbočku z Berlinerstrasse.

Laubengasse (Arkádová) spojovala Max–Eyth Strasse, ze Starých Pavlovic a Kieferberg.

Wolframgasse (Wolframová) tvořila odbočku z Dietrich – Eckart – Strasse .¹²⁷

Nyní se zaměřím na ty čtvrti, ve kterých před rokem 1939 nebyly žádné pojmenované ulice. Konkrétně jde o **Dolní Hanychov**, německy *Nieder Hanichen* čtvrt' číslo VIII, **Janův Důl**, německy *Johannesthal* čtvrt' číslo IX, **Staré Pavlovice**, německy *Alt Paulsdorf* čtvrt' číslo XII, **Ruprechtice**, německy *Ruppersdorf* čtvrt' číslo XIV a **Starý Harcov**, německy *Alt Harzdorf* čtvrt' číslo XV. Poslední čtvrtí, kterou se budu v tomto období zabývat je **Nový Harcov**, německy *Neu Harzdorf* čtvrt' číslo XVI.¹²⁸

Počátky pojmenování ulic v Dolním Hanychově

Obec Dolní Hanychov, německy *Nieder Hanichen*, dnes osmou čtvrt' Liberce, obklopují čtvrti Janův Důl, Horní Růžodol, Rochlice, Doubí, Horní Hanychov a Karlínky. První zmínky o obci Dolní Hanychov jsou z roku 1589, kdy byla část pozemku hanychovského panského dvora prodána Tomáši Arnoldovi a dalším zájemcům. Ti si na této půdě postavili svá obydlí, která tvořila první základ budoucí obce. V době průmyslové revoluce neprošel Dolní Hanychov takovými změnami, jelikož slabé vodní toky nedovolovaly vznik větších továren. Roku 1886 dochází k osamostatnění Dolního Hanychova, rozdělením obcí Dolní Hanychov, Horní Hanychov a Karlínky. Ty do té doby tvořily jeden správní celek. V roce 1912 je vybudována tramvajová linka, která napomohla spojení Horního a Dolního Hanychova s Libercem. Počátek obce byl u dnešní ulice České mládeže. Postupem času se ale zástavba čím dál tím více přibližovala k Liberci. V roce 1939 se stává obec osmou čtvrtí Velkého

¹²⁶ SOkA, *Adressbuch der Gauhauptstadt Reichenberg*,1941/42

¹²⁷ *Marushka-Mapový portál města Liberce: Plan der Gauhauptstadt Reichenberg 1940*, ref. 90

¹²⁸ SOkA, *Adressbuch der Gauhauptstadt Reichenberg*,1941/42

Liberce.¹²⁹ Z tohoto období máme také první doklady o pojmenovaných ulicích.¹³⁰ Stavebně ovšem došlo k propojení s Libercem mnohem dříve.¹³¹

V roce 1939 je v Dolním Hanychově pojmenováno celkem 17 ulic. Z toho více jak polovina z nich dostala honorifikační název. Nejprve se budu věnovat těm s názvem vycházejícím z reality.

1. názvy z reality

Garngasse (Přízová) spojovala Oberhanichener Strasse a Nestroystrasse.

Kleineichichter Zeile (Malodoubská) směřovala od hranic čtvrti směrem k Ještědské třídě a dále do Doubí.

Meierhofgasse (Dvorská) vedla od Lothringer Weg směrem do Kateřinek.

Ostatní ulice mají honorifikační název a to většinou po německých a rakouských osobnostech z řad umělců či vynálezců.¹³²

2. honorifikační pojmenování

Anzengruberstrasse

Byla pojmenována po básníkovi jménem Ludwig Anzengruber (1839–1889).¹³³ Ulice tvořila odbočku z Schlachthofstrasse.¹³⁴

Bauernfeldgasse

Předlohou pro název ulice byl rakouský dramatik Eduard von Bauernfeld (1802–1890), který se narodil ve Vídni. Ulice tvořila odbočku z Nestroystrasse.

Nestroystrasse

Předlohou pro název ulice byl rakouský divadelník, herec a satirik Johann Nepomuk Nestroy (1801–1862). Ulice spojovala Jeschkenstrasse a Schlachthofstrasse.

¹²⁹ TECHNIK, Svatopluk a Vladimír RUDA, ref. 11, s. 104–105

¹³⁰ SOkA, *Adressbuch der Gauhauptstadt Reichenberg*, 1941/42

¹³¹ TECHNIK, Svatopluk a Vladimír RUDA, ref. 11, s. 105

¹³² SOkA, *Adressbuch der Gauhauptstadt Reichenberg*, 1941/42

¹³³ SOkA, *Adressbuch der Gauhauptstadt Reichenberg*, 1941/42

¹³⁴ *Marushka-Mapový portál města Liberce: Plan der Gauhauptstadt Reichenberg 1940*, ref. 90

Sudermannngasse

Byla pojmenována po německém spisovateli a režisérovi jménem Hermann Sudermann (1857–1928). Ulice tvořila odbočku z Anzengruberstrasse.

Makartweg

Byla pojmenovaná po rakouském malíři jménem Hans Makart (1840–1884).¹³⁵ Tato ulice propojovala ulice Nestroystrasse a Oberhanichener Strasse.¹³⁶

Kaplanstrasse

Byla pojmenovaná po rakouském inženýrovi a vynálezci Kaplanovy turbíny jménem Viktor Kaplan (1876–1934).¹³⁷ Ulice vedla od Anzengruberstrasse k Sudermannngasse.¹³⁸

Počátky pojmenování ulic v Janově dole

Obec Janův Důl, německy *Johannesthal*, dnes devátou čtvrtí Liberce, obklopují čtvrti Františkov, Karlinky, Dolní Hanychov a Horní Růžodol. Janův důl byl založen na pozemcích odkoupených od osmi libereckých občanů. Na mírném svahu dnešní Volgogradské ulice byly na přelomu sedmnáctého a osmnáctého století postaveno prvních 62 domů. Obec získala název Janův Důl, po panujícím hraběti jménem Jan Václav Gallas. Většímu rozvoji obce bránila vzdálenost od velkých vodních toků a železnice. Před první světovou válkou měla pouze 1700 obyvatel. Na rozvoji obce se také nepříznivě projevilo sevření Libercem a oddělení od středu Liberce nádržím. V době připojení k Liberci měla obec necelých 2000 obyvatel. Hlavní ulicí v obci byla dnešní Volgogradská, jež vedla podél potoka. Z ní pak vybočovaly ostatní ulice.¹³⁹

V roce 1939 je v Janově Dole pojmenováno celkem 15 ulic. Opět, jako to je zvykem u ostatních obcí byla většina názvů honorifikačních. Ulic s názvy vycházejících z reality zde bylo pouze pár.

1. názvy z reality

¹³⁵ SOkA, *Adressbuch der Gauhauptstadt Reichenberg*, 1941/42

¹³⁶ *Marushka-Mapový portál města Liberce: Plan der Gauhauptstadt Reichenberg 1940*, ref. 90

¹³⁷ SOkA, *Adressbuch der Gauhauptstadt Reichenberg*, 1941/42

¹³⁸ *Marushka-Mapový portál města Liberce: Plan der Gauhauptstadt Reichenberg 1940*, ref. 90

¹³⁹ TECHNIK, Svatopluk a Vladimír RUDA, ref. 11, s. 105–106

Johannesthalerstrasse (Janodolská) vedla středem obce.

Goldbachweg měla jméno podle Janodolského potoku, kterému se také říkalo zlatý, odtud název *Goldbach*. Ulice odbočuje z Johannesthalerstrasse.¹⁴⁰

Schlachthofstrasse (Jateční) vedla kolem jatek.¹⁴¹

2. honorifikační pojmenování

Ostatní názvy jsou honorifikační. Tentokrát se jedná mimo umělců i o názvy politiků či míst v Německu.

Adolf Hoffman Weg

Název je podle socialistického politika, člena pruské sněmovny reprezentantů a německého Říšského sněmu, jménem Adolf Hoffmann (1858–1930). Ulice vedla z Dolního Hanychova a odbočovala z Anzengruberstrasse.

Ekkehardweg

Název je podle opery česko-německého skladatele jménem Johann Joseph Abert (1832–1915). Ulice tvořila odbočku z Moltkestrasse.

Güntherweg

Název je podle německého lidového básníka a zpěváka z Krušných hor jménem Anton Günther (1876–1937). Ulice spojuje Posener Strasse a Schlachthofstrasse.

Moltkestrasse

Byla pojmenovaná podle německého generála z první světové války, který se jmenoval: Helmuth von Moltke (1848–1916). Ulice vedla od Schlachthofstrasse k Hanichenerstrasse. Ulice vedla rovnoběžně s Johannesthalerstrasse.

Posener Strasse

Název připomíná událost znovu připojení Poznaně (německy *Posen*) ke Třetí říši, ke kterému došlo při německé invazi do Polska v roce 1939. Poznaň, bývalé město v Prusku, bylo na

¹⁴⁰ Marushka-Mapový portál města Liberce: *Plan der Gauhauptstadt Reichenberg 1940*, ref. 90

¹⁴¹ Marushka-Mapový portál města Liberce: *Plan der Gauhauptstadt Reichenberg 1940*, ref. 90

základě Versaillské dohody připojeno k Polsku.¹⁴² Ulice tvořila odbočku z Anzengruberstrasse.

Počátky pojmenování ulic ve Starých Pavlovicích

Obec Staré Pavlovice, německy *Alt Paulsdorf*, dnes dvanáctou čtvrtí Liberce, obklopují Ruprechtice, Nové Pavlovice, Růžodol I. a Stráž nad Nisou. Území Starých Pavlovic se nachází mezi Ruprechticemi a řekou Nisou. Počátky obce spadají do konce 16. století. Až do roku 1893 měly společnou správu s Novými Pavlovicemi. Původně byly Pavlovice zemědělskou obcí a tento ráz si zachovaly i do pozdější doby. Vývoj Starých Pavlovic byl pozvolný. S rychlejším rozvojem a větším příchodem obyvatel do Starých Pavlovic se setkáváme až v 19. století se vznikem továren na Černé Nise. Silnou stavební činnost zaznamenaly především ke konci 19. století. Došlo také k zástavbě severního území v okolí stadionu a školy. Výstavba se postupně rozšířila až ke koňské dostihové dráze. V roce 1939, kdy byly připojeny k Liberci, měly Staré Pavlovice necelých 1900 obyvatel. K pojmenování ulic dochází až v této době a to přesto, že v Nových Pavlovicích měly ulice název již za první republiky. Ulice ve Starých Pavlovicích většinou navazují na staré cesty a pěšiny.¹⁴³

Ve Starých Pavlovicích se mezi lety 1939–1945 nacházelo 35 pojmenovaných ulic. Téměř polovina z nich má honorifikační pojmenování.

1. názvy z reality

Habendorfer Strasse podle obce Alt Habendorf (dnešní Stráž nad Nisou) vedla z Nových Pavlovic do Stráže nad Nisou.

Ackerweg (Rolní) tvořila odbočku z Habendorferstrasse.

Herbstgasse (Podzimní) tvořila odbočku z Kampfbahnstrasse.

Kastaniengrund (Kaštanová) tvořila odbočku od Berlinerstrasse.

Sandbruchweg (Na Pískovně) vedla od Kastaniengrund k Am Übungsplatz.

Nadelgasse (Jehličná) spojovala ulice Kieferberg a Kreuzerstrasse v Nových Pavlovicích.

¹⁴² SOkA, *Adressbuch der Gauhauptstadt Reichenberg*, 1941/42

¹⁴³ TECHNIK, Svatopluk a Vladimír RUDA, ref. 11, s. 111–112

Am Übungsplatz (Na Cvičisti) se nacházela na hranicích s Ruprechticemi.¹⁴⁴

2. honorifikační pojmenování

Ostatní názvy jsou honorifikační. Jedná se opět hlavně o názvy umělců. Mimo těchto názvů se zde objevují i pojmenování po politicích či místech v Německu.

Claudiusgasse

Ulice byla pojmenovaná po německém novináři, spisovateli a básníkovi jménem Matthias Claudius (1740–1815).¹⁴⁵ Ulice odbočovala z Liliencronstrasse.

Freytagstrasse

Ulice byla pojmenovaná po německém dramatikovi, publicistovi a politikovi jménem Gustav Freytag (1816–1895). Ulice je rovnoběžná s Liliencronstrasse.

Gellertgasse

Ulice byla pojmenovaná po básníkovi a filozofovi z řad osvícenců jménem Christian Fürchtegott Gellert (1715–1769). Ulice odbočovala z Kampfbahnstrasse.¹⁴⁶

Grimmgasse

Pojmenovaná po bratřích Grimmech. Bratři Grimmové, Jacob Grimm (1785–1863) a Wilhelm Grimm (1786–1859), byli sběratelé klasických lidových německých pohádek. Ulice vedla od Fuchsberg k Hauffgasse.

Hauffgasse

Byla pojmenovaná po německém romantickém spisovateli a sběrateli pohádek jménem Wilhelm Hauff (1802–1827). Ulice vedla od Hölderlinstrasse k Berlinerstrasse.¹⁴⁷

Klopstockstrasse

Byla pojmenovaná po německém básníkovi a jazykovědci jménem Friedrich Gottlieb Klopstock (1724–1803).¹⁴⁸ Ulice vedla od Herderstrasse k Herbstgasse.¹⁴⁹

¹⁴⁴ Marushka-Mapový portál města Liberce: *Plan der Gauhauptstadt Reichenberg 1940*, ref. 90

¹⁴⁵ SOkA, *Adressbuch der Gauhauptstadt Reichenberg, 1941/42*

¹⁴⁶ Marushka-Mapový portál města Liberce: *Plan der Gauhauptstadt Reichenberg 1940*, ref. 90

¹⁴⁷ SOkA, *Adressbuch der Gauhauptstadt Reichenberg, 1941/42*

Liliencronstrasse

Byla pojmenovaná po německém básníkovi, dramatikovi a spisovateli jménem Detlev von Liliencron (1844–1909). Ulice tvořila odbočku z Berlinerstrasse.

Radetzkystrasse

Byla pojmenovaná po rakouském polním maršálovi jménem Josef Wenzel Radetzky von Radetz (1766–1858). Ulice tvořila odbočku z Berlinerstrasse a byla rovnoběžná s Max–Eyth–Strasse.

Lilienthalgasse

Předlohou pro název byl německý konstruktér a průkopník letectví Ing. Otto Lilienthal (1848–1896). Ulice vedla z Berlinerstrasse k Laubengasse od Nových Pavlovic.

Berlinerstrasse

Byla pojmenovaná po hlavním městě Německa. Byla spojena s Hauptstrasse, která vedla z Nových Pavlovic.¹⁵⁰

Počátky pojmenování ulic v Ruprechticích

Obec Ruprechtice, německy *Ruppersdorf*, dnes čtrnáctou čtvrtí Liberce, obklopují čtvrti Kateřinky, Rudolfovo, Starý Harcov, Nové Pavlovice a Radčice. Obec vznikla v první polovině 16. století při staré cestě z Liberce do Frýdlantu. Původně byla obec uváděna pod názvem Ruprštof. V roce 1560 se zde nacházelo 21 domů. Původně se jednalo o zemědělskou obec. V průběhu 19. století začaly na Černé Nise vznikat průmyslové továrny, většinou přádelny a tkalcovny.¹⁵¹ Vedle textilního průmyslu přinášela Ruprechticím značný příjem také těžba růžové dekorativní, tzv. liberecké žuly.¹⁵² Většina zaměstnanců továren se ubytovala v Ruprechticích, a tak se postupně měnil ráz obce na dělnickou. V roce 1900 žilo v Ruprechticích téměř 2700 obyvatel a z toho 44 % tvořili dělníci, zemědělci byli zastoupeni jen 28 %. Postupně došlo k zastavění dalších částí Ruprechtic, na Michelském Vrchu, vedle kostela a také v blízkosti dnešní Purkyňovy ulice. Zde vznikla vilová čtvrt' na svazích

¹⁴⁸ SOkA, *Adressbuch der Gauhauptstadt Reichenberg*, 1941/42

¹⁴⁹ *Marushka-Mapový portál města Liberce: Plan der Gauhauptstadt Reichenberg 1940*, ref. 90

¹⁵⁰ SOkA, *Adressbuch der Gauhauptstadt Reichenberg*, 1941/42

¹⁵¹ TECHNIK, Svatopluk a Vladimír RUDA, ref. 11, s. 116

¹⁵² BÍLKOVÁ, Libuše a Roman KARPAŠ, ref. 17, s. 581

Jizerského potoka, největší z nich byla Tugemanova výšina. Tímto se Ruprechtice svou zástavbou spojily s Libercem.¹⁵³ V roce 1924 došlo rovněž k autobusovému propojení s Libercem. Vzestup obce nastal také po povýšení na městys v roce 1911.¹⁵⁴ Výrazně se zvýšil i počet obyvatel. Jestliže v roce 1900 měla obec 2700 obyvatel, v roce 1939 v době připojení k Liberci zde žilo více jak 4500 obyvatel.¹⁵⁵ Již tři dny po podpisu Mnichovské dohody byly Ruprechtice obsazeny německým Wehrmachtem a prvního května 1939 byly jako XIV. čtvrť připojeny k Velkému Liberci.¹⁵⁶

V Ruprechticích se, v porovnání s ostatními připojenými čtvrtěmi k Liberci, nacházelo vůbec nejvíc ulic a náměstí. V letech 1939–1945 zde registrujeme celkem 68 pojmenovaných ulic a náměstí. V celkovém počtu převažují názvy vycházející z reality, ale u některých názvů se mi nepodařilo rozluštit jejich původ.

1. názvy z reality

Baumgasse (Stromová) vedla od Jahnplatz k Am Bildberg.

Bildkirchweg (u kostela U Obrázku) vedla ke kostelu U Obrázku.

Bergmühlenstrasse (U Horského mlýnu) tvořila odbočku z Katharinberger Strasse.

Katharinberger Strasse (Kateřinská) vedla po hranicích čtvrti a směřovala dále do obce Kateřinky (Katharinberg).¹⁵⁷

Am Mühlstück (U Mlýna) tvořila odbočku z Katharinberg.

Kapellenweg (Ke Kapličce) vedla od Jahnplatz ke kostelu a kapličce Bildkapelle (U Obrázku).¹⁵⁸

Isergebirgsstrasse (Jizerskohorská) vedla ze Starého Liberce z Hermann Göring Platz¹⁵⁹ a pokračovala přes celé Ruprechtice do Kateřinek.¹⁶⁰

Quellenstrasse (U Pramenů) vedla od Ruppertsdorfer Strasse k Isergebirgsstrasse.

¹⁵³ TECHNIK, Svatopluk a Vladimír RUDA, ref. 11, s. 113–115

¹⁵⁴ BÍLKOVÁ, Libuše a Roman KARPAŠ, ref. 17, s. 581

¹⁵⁵ TECHNIK, Svatopluk a Vladimír RUDA, ref. 11, s. 116

¹⁵⁶ BÍLKOVÁ, Libuše a Roman KARPAŠ, ref. 17, s. 582

¹⁵⁷ SOkA, *Adressbuch der Gauhauptstadt Reichenberg*, 1941/42

¹⁵⁸ SOkA, *Adressbuch der Gauhauptstadt Reichenberg*, 1941/42

¹⁵⁹ ŽUKOV, M, ref. 4, s. 23

¹⁶⁰ *Marushka-Mapový portál města Liberce: Plan der Gauhauptstadt Reichenberg 1940*, ref. 90

Ruppersdorfer Strasse (Ruprechtická) vedla z Jahnplatz do Starého Liberce.

Sonnenbadstrasse (U Slunečních lázní) tvořila odbočku z Isergebirgsstrasse.

Taubenweg (Holubí) spojovala ulice Oberdorfstrasse a F. S. Strasse.

Waldbadweg (K Lesnímu koupališti) vedla od Isergebirgsstrasse k lesnímu koupališti.

2. honorifikační pojmenování

Honorifikační názvy bychom mohli rozdělit do několika skupin. Vedle pojmenování po umělcích se v Ruprechticích často objevují také názvy po politicích, generálech, městech či událostech druhé světové války, které byly pro Němce důležité. V určité formě jsou zde zastoupeny také názvy po regionálně známých osobnostech.¹⁶¹

a) Názvy po umělcích

Tyto názvy jsou v porovnání s ostatními čtvrtěmi v menšině.

Eichendorffzeile

Byla pojmenovaná podle prozaika, básníka, dramatika a překladatele německého romantismu jménem Josef von Eichendorff (1788–1857). Ulice vedla od Karl–Czoernig Strasse k Waldbadweg.

Flexgasse

Byla pojmenovaná po německém spisovateli a básníkovi jménem Walter Flex (1887–1917). Ulice vedla od Augstenstrasse k Michlerberg.

Wielandweg

Byla pojmenovaná po německém spisovateli a překladateli jménem Christoph Martin Wieland (1733–1813). Christoph Martin Wieland byl jedním z nejvýznamnějších spisovatelů německého osvícenství.¹⁶² Ulice tvořila spojnicí mezi Karl–Czoernig Strasse a Baiersbachweg.¹⁶³

b) Názvy po generálech

¹⁶¹ SOkA, *Adressbuch der Gauhauptstadt Reichenberg*, 1941/42

¹⁶² SOkA, *Adressbuch der Gauhauptstadt Reichenberg*, 1941/42

¹⁶³ *Marushka-Mapový portál města Liberce: Plan der Gauhauptstadt Reichenberg 1940*, ref. 90

Do této skupiny jsem zařadil názvy ulic po generálech z první světové války a také z napoleonských válek. Tyto ulice se nacházely blízko sebe a spojovaly Prinz Eugen Strasse a Dietrich – Eckart – Strasse.

Blücherstrasse

Ulice byla pojmenovaná po pruském polním maršálovi, který se jmenoval: Gebhard Leberecht Blücher von Wahlstatt (1742–1819). Gebhard Leberecht Blücher von Wahlstatt se proslavil porážkou Napoleona v bitvě u Waterloo.¹⁶⁴ Ulice spojovala Prinz Eugen Strasse a Dietrich – Eckart – Strasse.¹⁶⁵

Gneisenaustrasse

Byla pojmenovaná po pruském vojenském reformátorovi jménem August Neidhardt von Gneisenau. (1760–1831). August Neidhardt von Gneisenau modernizoval pruskou armádu v duchu osvícenství. Podobně jako Gebhard Leberecht Blücher von Wahlstatt i on v bitvě u Waterloo v roce 1815 přispěl k porážce Napoleona.¹⁶⁶ Ulice spojovala Prinz Eugen Strasse s Dietrich – Eckart – Strasse a byla rovnoběžná s Blücherstrasse.¹⁶⁷

Hötzendorfstrasse

Nesla název po rakouském polním maršálovi rakousko-uherské armády v době první světové války Franz Conrad von Hötzendorf (1852–1925). Ulice vedla od Dietrich – Eckart – Strasse k Wachsteinweg.¹⁶⁸

Litzmannstrasse

Pojmenovaná po pruském generálovi z první světové války. Karl Litzmann (1850–1936) byl později také politikem za NSDAP.¹⁶⁹ Ulice tvořila odbočku z Prinz Eugen Strasse.¹⁷⁰

c) Názvy po libereckých rodácích a regionálně známých osobnostech

Augstenstrasse

¹⁶⁴ SOkA, *Adressbuch der Gauhauptstadt Reichenberg*, 1941/42

¹⁶⁵ *Marushka-Mapový portál města Liberce: Plan der Gauhauptstadt Reichenberg 1940*, ref. 90

¹⁶⁶ SOkA, *Adressbuch der Gauhauptstadt Reichenberg*, 1941/42

¹⁶⁷ *Marushka-Mapový portál města Liberce: Plan der Gauhauptstadt Reichenberg 1940*, ref. 90

¹⁶⁸ SOkA, *Adressbuch der Gauhauptstadt Reichenberg*, 1941/42

¹⁶⁹ SOkA, *Adressbuch der Gauhauptstadt Reichenberg*, 1941/42

¹⁷⁰ *Marushka-Mapový portál města Liberce: Plan der Gauhauptstadt Reichenberg 1940*, ref. 90

Byla pojmenovaná po politikovi německé národnosti jménem Ferdinand Augsten (1845–1906). Ferdinand Augsten se narodil a žil v Ruprechticích. Na konci 19. století vykonával funkci poslance Říšské rady.¹⁷¹ Ulice spojovala Ruppertsdorfer Strasse a Karl–Czoernig Strasse.¹⁷²

Karl–Czoernig Strasse

Název ulice je po libereckém dobrodinci, právníkovi a čestném občanu Liberce jménem Karl Czoernig (1840–1902). Ulice vedla od Augstenstrasse k Eichendorffzeile.¹⁷³

Leuteltstrasse

Nesla jméno po německém spisovateli jménem Gustav Leutelt (1860–1947). Gustav Leutelt se narodil v Josefově Dole. Ve své próze se zabýval přírodou Jizerských hor a jejich obyvateli.

d) Názvy po událostech

Do poslední skupiny jsem zařadil názvy po událostech. Většinou jde o návrat německé menšiny zpět do Německa. Často po obsazení měst v Polsku, která byla před Versaillskou dohodou německá. Název má oslavovat to, že tato města byla znovu připojena k německému území, poté co byla zabrána Wehrmachtem.¹⁷⁴

Graudenzer Strasse

Název ulice připomíná událost, kdy při napadení Polska v roce 1939 německá armáda dobyla a obsadila město Graudenz, které tak znovu připojila k Německu. Graudenz (dnešní Grudziądz) je město v Polsku, které muselo Německo po Versaillské dohodě postoupit Polsku.¹⁷⁵ Ulice tvořila odbočku z Adolf Peukert Strasse směrem do Starého Liberce.¹⁷⁶

Bromberger Strasse

¹⁷¹ SOkA, *Adressbuch der Gauhauptstadt Reichenberg*, 1941/42

¹⁷² *Marushka-Mapový portál města Liberce: Plan der Gauhauptstadt Reichenberg 1940*, ref. 90

¹⁷³ SOkA, *Adressbuch der Gauhauptstadt Reichenberg*, 1941/42

¹⁷⁴ SOkA, *Adressbuch der Gauhauptstadt Reichenberg*, 1941/42

¹⁷⁵ SOkA, *Adressbuch der Gauhauptstadt Reichenberg*, 1941/42

¹⁷⁶ *Marushka-Mapový portál města Liberce: Plan der Gauhauptstadt Reichenberg 1940*, ref. 90

Na památku obsazení města Bromberg (dnešní Bydhošť) německou armádou. Po napadení Polska došlo ve městě Bromberg během takzvané Krvavé neděle, z 3. na 4. září 1939, k násilným útokům na etnické Němce. Toho využila německá armáda, město obsadila a popravila 1500–3000 obyvatel. Podobně jako Graudenz, tak i Bromberg byl po první světové válce postoupen Polsku.¹⁷⁷ Ulice tvořila spojku mezi Isergebirgsstrasse a Ruppertsdorfer Strasse.¹⁷⁸

Baltenstrasse

Na památku návratu německé menšiny z Baltských zemí zpět do Německa, ke kterému došlo v roce 1940. Spojovala Isergebirgsstrasse a Ruppertsdorfer Strasse a byla rovnoběžná s Augstenstrasse.¹⁷⁹

Zipferweg

Název odkazuje na německou menšinu v Zips (Spiš), tedy oblast, která se nachází na území dnešního Slovenska. Ulice odbočovala z Hlasiwetzstrasse.

F. S. Strasse

Na památku *Freiwilliger Schutzdienst* (Dobrovolná ochranná služba), zkráceně FS. Jednalo se o pořadatelskou službu Sudetoněmecké strany. Ta ovšem plnila funkci úderných oddílů proti odpůrcům strany.¹⁸⁰ Ulice tvořila spojku mezi ulicemi Kapellenweg a Isergebirgstrasse.¹⁸¹

Počátky pojmenování ulic ve Starém Harcově

Obec Starý Harcov, německy *Alt Harzdorf*, dnes patnáctou čtvrtí Liberce, obklopují čtvrti Ruprechtice, Kunratice, Vratislavice a Kristiánov. Obec se nachází v údolí Harcovského potoka. Počátky obce spadají do 15. století. V roce 1560 se zde nacházelo 14 domů na pravém břehu potoka. Ty byly situovány podél hlavní komunikace směrem na Lukášov a Jablonec. Na levém břehu potoka stálo také pár domů, ty daly později základ obci Nový Harcov.¹⁸² Jednalo se o zemědělskou obec. Obyvatelé se zabývali zejména chovem dobytka, dřevorubectvím,

¹⁷⁷ SOkA, *Adressbuch der Gauhauptstadt Reichenberg*, 1941/42

¹⁷⁸ *Marushka-Mapový portál města Liberce: Plan der Gauhauptstadt Reichenberg 1940*, ref. 90

¹⁷⁹ *Marushka-Mapový portál města Liberce: Plan der Gauhauptstadt Reichenberg 1940*, ref. 90

¹⁸⁰ SOkA, *Adressbuch der Gauhauptstadt Reichenberg*, 1941/42

¹⁸¹ *Marushka-Mapový portál města Liberce: Plan der Gauhauptstadt Reichenberg 1940*, ref. 90

¹⁸² TECHNIK, Svatopluk a Vladimír RUDA, ref. 11, s. 116

vzhledem k okolním lesům, pálením milířů, tedy výrobou dřevěného uhlí a tkalcovstvím.¹⁸³ V 19. století začaly postupně na Harcovském potoce vznikat textilní továrny. Ke starému Harcovu patří i severní část jménem Králův Háj. Zde po první světové válce začaly vznikat rodinné domky. Vedle Králova Háje došlo, u staré silnice, která směřovala do Jablonce, k další výstavbě rodinných domů na místě zvaném Aloisina výšina. Název byl dán na počest hraběnky Aloisie Clamové. Do konce první republiky zde stálo 50 domů. V roce 1850 došlo k propojení Starého a Nového Harcova. Roku 1910 žilo v obou obcích 3413 obyvatel. Tento počet výrazně narostl zejména za první republiky. Roku 1930 zde žilo již 4035 obyvatel. Naopak v roce 1939, kdy dochází k připojení k Liberci, tento počet klesl na 3759.¹⁸⁴

V letech 1939–1945 došlo ve Starém Harcově k pojmenování 34 ulic. Většina z nich měla název podle reality.

1. názvy z reality

Harzdorferstrasse (Harcovská) tvořila původní centrum obce. Ulice vedla z Liberce od Harcovské přehrady a pokračoval dále do Nového Harcova.

Bachgasse (Potoční) byla pojmenovaná po Harcovském potoku. Ulice odbočovala z Harzdorfer Strasse.

Eicheberg (Dubový vrch) vedla z Harzdorfer Strasse k Rudolfstaler Strasse.

Rudolfstaler Strasse (Rudolfovská) vedla ze Starého Harcova do obce Rudolfov.

Harzberg (Smolný vrch) tvořila odbočku z Harzdorfer Strasse.¹⁸⁵

Kunnersdorfer Strasse (Kunratická) vedla z liberecké čtvrti Kristiánov a pokračovala dále do obce Kunratice.¹⁸⁶

2. honorifikační pojmenování

Ulice s honorifikačním pojmenováním mají název hlavně po německých a rakouských umělcích či vědcích.

Corneliusgasse

¹⁸³ BÍLKOVÁ, Libuše a Roman KARPAŠ, ref. 17, s. 585

¹⁸⁴ TECHNIK, Svatopluk a Vladimír RUDA, ref. 11, s. 117–118

¹⁸⁵ SOKA, *Adressbuch der Gauhauptstadt Reichenberg*, 1941/42

¹⁸⁶ *Marushka-Mapový portál města Liberce: Plan der Gauhauptstadt Reichenberg 1940*, ref. 90

Ulice nesla název po německém hudebním skladateli, publicistovi a překladateli jménem Peter Cornelius (1824–1874).¹⁸⁷ Ulice tvořila odbočku z Harzdorfer Strasse, poblíž Králova háje.¹⁸⁸

Dellingerweg

Ulice byla pojmenovaná po německém hudebním skladateli a dirigentovi jménem Rudolf Dellinger (1857–1910). Rudolf Dellinger se narodil v západních Čechách v obci Kraslice. Ulice odbočovala z ulice Schwabenberg¹⁸⁹

Feuerbachgasse

Ulice byla pojmenovaná po německém malíři jménem Anselm Feuerbach (1829–1880). Ulice tvořila odbočku z Rudolfstaler Strasse.¹⁹⁰

Rankeweg

Ulice nesla název po německém historikovi jménem Leopold von Ranke (1795–1886). Leopold von Ranke je znám jako zakladatel historiografie založené na původních pramenech. Ulice tvořila odbočku z Eicheberg.

Brehmgasse

Předlohou pro název ulice byl německý zoolog a spisovatel Alfred Brehm (1829–1884). Alfred Brehm je také autorem svazků encyklopedie o životě zvířat.¹⁹¹ Ulice tvořila odbočku z Schwabenberg.¹⁹²

Počátky pojmenování ulic v Novém Harcově

Obec Nový Harcov, německy *Neu Harzdorf*, dnes šestnáctou čtvrt' Liberce, obklopují čtvrti Starý Harcov a Kunratice. První zmínky o Novém Harcovu pocházejí z roku 1682. V této době byla vyčleněna část pozemků ze Starého Harcova východně od původní obce. Vzniklá obec Nový Harcov měla původně 54 domů a žilo zde 350 obyvatel. Podobně jako ve Starém Harcově, tak i zde se obyvatelé věnovali zemědělství, dřevorubectví či rybolovu. Od roku

¹⁸⁷ SOkA, *Adressbuch der Gauhauptstadt Reichenberg*,1941/42

¹⁸⁸ *Marushka-Mapový portál města Liberce: Plan der Gauhauptstadt Reichenberg 1940*, ref. 90

¹⁸⁹ SOkA, *Adressbuch der Gauhauptstadt Reichenberg*,1941/42

¹⁹⁰ SOkA, *Adressbuch der Gauhauptstadt Reichenberg*,1941/42

¹⁹¹ SOkA, *Adressbuch der Gauhauptstadt Reichenberg*,1941/42

¹⁹² *Marushka-Mapový portál města Liberce: Plan der Gauhauptstadt Reichenberg 1940*, ref. 90

1850 měly oba Harcovy společnou správu. Dále také společnou školu a jeden kostel. Obě obce tak tvořily jeden správní celek. V roce 1929 zde byly vybudovány rašelinové lázně, které se staly častým výletním cílem obyvatel Liberce. V roce 1939 byl Nový Harcov připojen jako XVI. čtvrť k Liberci.¹⁹³

Po připojení k Liberci zde bylo pojmenováno 6 ulic a to navíc některé byly propojeny se Starým Harcovem. Všechny měly název z reality.

1. podle směru komunikace

Luxdorfer Strasse (Lukášovská) směřovala do Lukášova.

Reinowitzer Weg (Rýnovická) vedla do Rýnovic.

2. podle umístění:

Försterweg (lesníková) odbočovala z Luxdorfer Strasse.

Moorbadweg (U Rašelinových lázní) tvořila také odbočku z Luxdorfer Strasse¹⁹⁴

¹⁹³ TECHNIK, Svatopluk a Vladimír RUDA, ref. 11, s. 119

¹⁹⁴ SOkA, *Adressbuch der Gauhauptstadt Reichenberg*, 1941/42

Nejrozsáhlejší změny názvu po roce 1945

V roce 1945 dochází vůbec k největším změnám v názvu ulic a náměstí. Děje se tak ve všech čtvrtích v Liberci. Je to způsobeno tím, že bylo nutné všechny názvy při nejmenším přeložit z němčiny do češtiny.

Rochlice

Vůbec největší počet ulic tvoří skupina těch, jejichž název je pouze přeložený. Zde se jedná o názvy vycházející z reality.

1. podle polohy komunikace

Am Badeteich – **Na Jezírku**, An der Hofseite – **Nádvorní ulice**, Berggasse – Obere – **Horní Kopečná**, Bleichweg – **Na Bělidle**, Turnergasse – **Sportovní ulice**

2. podle tržního předmětu

Kornngasse – **Žitná ulice**, Obstgasse – **Ovocná ulice**, Spatengasse – **Řepná ulice**

3. podle směru komunikace

Dörflerstrasse – **Vesecká**, Maffersdorferstrasse – **Vratislavická**, Gablonzerstrasse – **Jablonecká třída**

4. ulice, které měly honorifikační název a nyní mají název z reality

Brahmsgasse – **Na Floře**, Händelstrasse – **Trhová ulice**, Hugo Wolf Gasse – **Na Kačírku**,

5. ulice, které měly název z reality a dostaly jiný

Berggasse – Untere – **Hluboká ulice**, Grüne Strasse – **Hradební ulice**¹⁹⁵

Poté jsou zde honorifikační názvy.

1. ulice, které měly honorifikační název a dostaly jiný

Zde je motivace zřejmá. Bylo třeba nově připomínat české osobnosti, případně osobnosti osvobozujících států.

¹⁹⁵ Plán a úplný, úředně kontrolovaný seznam ulic a náměstí Velkého Liberce, ref. 117, s. 36–70

Danziger Strasse – **Leninova třída**

Vladimír Iljič Uljanov Lenin (1870–1924) byl komunistický politik a vůdce bolševické strany.

Gluckstrasse – **Ševčíkova ulice**

Otakar Ševčík (1852–1934) byl český houslista, sólový i orchestrální hráč a významný houslový pedagog.

Josef Haydn Strasse – **Nedbalova ulice**

Oskar Nedbal (1874–1930) byl český hudební skladatel, dirigent a violista.¹⁹⁶

Nikolaigasse – **Kociánova ulice**

Jaroslav Kocian (1883–1950) byl český houslový virtuos, hudební skladatel, pedagog a krátce také ředitel Pražské konzervatoře.

Mecklenburger Strasse – **Dukelská ulice**

Název odkazuje na Karpatsko-dukelskou vojenskou operaci během druhé světové války. Při této operaci v období od 8. září 1944 do 27. listopadu 1944 zahynulo nebo bylo zraněno až 85000 sovětských a 6500 československých bojovníků.¹⁹⁷

Sachsenplatz – **Kyjevské náměstí**

Kyjev je hlavní město Ukrajiny, která byla dříve součástí SSSR.¹⁹⁸

Horní Růžodol

V Horním Růžodole převládají ulice s honorifikačními názvy. To je způsobeno zejména tím, že řadě ulic byl vrácen český název po osobnosti z první republiky.

1. názvy z reality:

a) pouze přeložené

¹⁹⁶ *Liberecké ulice: Abecední seznam libereckých ulic a jiné informace pro orientaci ve městě Liberci.* Liberec: Komise pro cestovní ruch MěstNV Liberec, 1966, s. 31–57

¹⁹⁷ *Liberecké ulice*, ref. 196, s. 12–30

¹⁹⁸ *Liberecké ulice*, ref. 196, s. 30

Schmale Gasse – **Úzká ulice**, Ulmenstrasse – **Jilmová ulice**, Schreinergerasse – **Řezbářská ulice**

b) honorifikační názvy, které byly změněny na název z reality

Friesenweg – **Slepá ulice**, Kernstockgasse – **U Potůčku**, Max Reger Strasse – **Hřbitovní ulice**, Schenkendorfstrasse – **Klempířská ulice**, Schlageterstrasse – **Příční ulice**, Palmgasse – **Palmová ulice**

2. honorifikační pojmenování

a) názvy z první republiky

Bogengasse – **Ulice Karla Marxe**, Felix Dahn Strasse – **Palackého ulice**, Hagenstrasse – **Kollárova ulice**, Kleiststrasse – **Votočkova ulice**, Schwanengasse – **Havlíčková ulice**¹⁹⁹

b) ulice s honorifikačním názvem, které dostaly jiný

Buchdruckerstrasse – **Melantrichova**

Jiří Melantrich z Aventina (1511–1580) byl významný český renesanční tiskař a nakladatel.²⁰⁰

Ganghoferstrasse – **Vajsova ulice**

František Vajs (1890–1943) byl učitelem a posledním starostou Horního Růžodolu před podpisem Mnichovské dohody. Před okupací uprchl do Turnova, kde nakonec také v roce 1943 umírá.²⁰¹

Geibelstrasse – **Herbenova ulice**

Jan Herben (1857–1936) byl moravský politik, novinář, spisovatel a historik.

Richthofenstrasse – **Jeronýmova ulice**

Jeroným Pražský (1378–1416) byl český filozof a teolog. Byl upálen roku 1416 v německé Kostnici, o rok později než mistr Jan Hus.

Zeppelinstrasse – **Máchova ulice**

¹⁹⁹ *Plán a úplný, úředně kontrolovaný seznam ulic a náměstí Velkého Liberce*, ref. 117, s. 36–70

²⁰⁰ *Plán a úplný, úředně kontrolovaný seznam ulic a náměstí Velkého Liberce*, ref. 117, s. 30

²⁰¹ *Liberečtí občané v názvech ulic města Liberce*. Liberec: Česká beseda, 1993, [12] s. Zprávy České besedy: Sborník Krajského sdružení rodáků a přátel Liberecka, č. 74., s. 6–7

Karel Hynek Mácha (1810–1836) byl český básník a prozaik, představitel českého romantismu. Proslavil se především lyrickoepickou skladbou *Máj*.²⁰²

Dolní Hanychov

V Dolním Hanychově také převládají ulice s honorifikačním názvem. Mimo těch, které již honorifikační název měly, se zde vyskytují i takové, které měly název z reality a nyní dostali honorifikační. Názvů vycházejících z reality je zde pouze pár. Mohli bychom je rozdělit do dvou skupin.

1. pouze přeložené

Bauernfeldgasse – **Zemědělská ulice**, Garngasse – **Textilní ulice**

2. jiné případy názvů

Kleineichichter Zeile – **Dubice**²⁰³

Název se zkrátil, dříve se ulice jmenovala Malodubská

V této čtvrti převládají honorifikační názvy. Tato pojmenování lze rozdělit do dvou skupin.

1. ulice s názvem z reality, které dostaly honorifikační

Heinersdorfer Strasse – **Puškinova**

Alexandr Sergejevič Puškin (1799–1837) byl ruský básník, prozaik a dramatik a představitel ruského romantismu.

Meierhofgasse – **Irkutská ulice**

Irkutsk je město v dnešním Rusku (dříve SSSR). Nachází se v jihovýchodní Sibiři na řece Angaře zhruba 70 km u ústí řeky Irkut.²⁰⁴

2. ulice s honorifikačním názvem, které dostaly jiný

Arnoldgasse – **Erbenova ulice**

²⁰² *Liberecké ulice*, ref. 196, s. 16–33

²⁰³ *Plán a úplný, úředně kontrolovaný seznam ulic a náměstí Velkého Liberce*, ref. 117, s. 40–74

²⁰⁴ *Liberecké ulice*, ref. 196, s. 20–48

Karel Jaromír Erben (1811–1870) byl český historik, spisovatel, básník, překladatel a sběratel českých lidových písní a pohádek. Patřil mezi významné osobnosti českého národního obrození.

Raimundweg – **Bezručova ulice**²⁰⁵

Petr Bezruč (1867–1958) je pseudonym básníka Vlastimila Vaška. Petr Bezruč je autorem básnické sbírky Slezské písně, která mapuje sociální podmínky obyvatel Slezska.²⁰⁶

Nestroystrasse – **Báňsko Bystrická ulice**

Banská Bystrica je krajské a okresní město na Slovensku na řece Hron.

Kaplanstrasse – **Jičínská ulice**

Jičín je město v Královéhradeckém kraji v severovýchodních Čechách.²⁰⁷

Janův Důl

V Janově Dole převládají názvy vycházející z reality. Opět je můžeme rozdělit do několika skupin.

1. názvy, které byly z honorifikačních změněny na názvy z reality

Einhardweg – **Na Louce**, Ekkehardweg – **U Pekáren**, Hildebrandweg – **V Údolí**, Posener Strasse – **V Horkách**, Wolfgangweg – **U Plovárny**

2. pouze přeložené názvy

Goldbachweg – **U Zlatého potoka**

3. názvy z reality, které byly změněny na jiný název z reality

Aehrenweg – **Ostružní ulice**²⁰⁸

Poměrně rozsáhlou skupinu tvoří také honorifikační názvy.

Adolf Hoffmann Weg – **Hynaisova ulice**

²⁰⁵ *Plán a úplný, úředně kontrolovaný seznam ulic a náměstí Velkého Liberce*, ref. 117, s. 58–83

²⁰⁶ *Liberecké ulice*, ref. 196, s. 6–13

²⁰⁷ *Liberecké ulice*, ref. 196, s. 8–18

²⁰⁸ *Plán a úplný, úředně kontrolovaný seznam ulic a náměstí Velkého Liberce*, ref. 117, s. 64–83

Vojtěch Antonín Hynais (1854–1925) byl český malíř a autor současné opony Národního divadla.

Güntherweg – **Daliborova ulice**

Název odkazuje na pověst o českém zemanovi Daliborovi z Kozojed. Alois Jirásek tuto pověst zanesl do Starých pověstí českých.

Moltkestrasse – **Křížíkova ulice**

Ulice byla pojmenována podle Františka Křížíka. František Křížík (1847–1941) byl český technik, průmyslník a vynálezce. Jeho nejznámějším vynálezem byla oblouková lampa. Dále také elektrifikoval tramvaje v Praze.²⁰⁹

Františkov

Ve Františkově převládají názvy vycházející z reality. Zejména pak názvy, které byly pouze přeložené. Z honorifikačních názvů převažují ty, které již byly honorifikační a následně byly změněny.

1. přeložené názvy

Grenzgasse – **Hraniční ulice**, Zittauerstrasse – **Žitavská**, Am Wäldchen – **U Lesíčku**, Franzendorferstrasse – **Františkovská**, Hochstrasse – **Vysoká**, Seifengasse – **Mydlářská ulice**, Schleswiger Strasse – **Tovární ulice**, Uferweg – **Na Nábřeží**²¹⁰

2. honorifikační názvy, které byly změněny na názvy z reality

Pfälzer Gasse – **V Zahradách**

3. honorifikační názvy, které byly změněny na jiný honorifikační název

Hessenstrasse – **Vojanova**

Eduard Vojan (1853–1920) byl český herec, člen Národního divadla, v němž vyvrcholilo české mimické umění na rozhraní 19. a 20. století.

Holsteiner Gasse – **Vltavská ulice**

²⁰⁹ *Liberecké ulice*, ref. 196, s. 10–29

²¹⁰ *Plán a úplný, úředně kontrolovaný seznam ulic a náměstí Velkého Liberce*, ref. 117, s. 70–83

Vltava je česká řeka, která pramení na Šumavě.²¹¹

Memelstrasse – **Preslova ulice**

Jan Svatopluk Presl (1791–1849) byl rakouský a český vysokoškolský pedagog, profesor zoologie a mineralogie na Karlo-Ferdinandově univerzitě v Praze. Je to důležitá postava přírodovědy 19. století.

Rheinlandstrasse – **Klásterského ulice**

Antonín Klášterský (1866–1938) byl český úředník, básník a překladatel.

Westfalengasse – **Mánesova ulice**

Josef Mánes (1820–1871) byl český malíř, ilustrátor a grafik. Představitel českého romantismu a národního obrození.²¹²

Růžodol I.

V Růžodole I. převládají názvy ulic vycházejících z reality. To je způsobeno také tím, že řada ulic s honorifikačním názvem nyní získala název vycházející z reality. Poté jsou zde honorifikační názvy u ulic, které měly honorifikační pojmenování v předchozím období a nyní získaly jiné.

1. přeložené názvy

Kratzauerstrasse – **Chrastavská**, Zittauerstrasse – **Žitavská**, Berzdorferstrasse – **Ostašovská třída**, Feldhäuserweg – **Domky**, Flughafenstrasse – **U Letiště**, Kräutergasse – **Zelná ulice**, Neue Zeile – **Nová ulice**, Wendelsteig – **V Zátočině**²¹³

2. honorifikační názvy, které byly změněny na názvy z reality

Eupener Strasse – **Na Růžku**, Ferdinand Jahn Gasse – **Plužní ulice**, Fritz Reuter Strasse – **Zahradní ulice**, Gottfried Keller Strasse – **Jasmínová ulice**, Gottscheer Strasse – **Jílovská ulice**, Lannergasse – **Spojka**, Leiblgasse – **Včelařská ulice**, Lortzinggasse – **Příkrá ulice**²¹⁴

²¹¹ *Liberecké ulice*, ref. 196, s. 67–69

²¹² *Liberecké ulice*, ref. 196, s. 26–47

²¹³ *Plán a úplný, úředně kontrolovaný seznam ulic a náměstí Velkého Liberce*, ref. 117, s. 43–75

²¹⁴ *Plán a úplný, úředně kontrolovaný seznam ulic a náměstí Velkého Liberce*, ref. 117, s. 75–88

3. honorifikační názvy, které byly změněny na jiný honorifikační název

Banater Strasse – **Harantova ulice**

Kryštof Harant z Polžic a Bezdrůžic (1564–1621) byl český šlechtic, spisovatel, válečník, diplomat a cestovatel. V roce 1598 podnikl cestu do Svaté země a Egypta, kterou zaznamenal v cestopisu.²¹⁵

Dresdner Strasse – **Londýnská ulice**

Pojmenovaná po hlavním městě v Anglii, kvůli tomu, že Anglie byla na straně spojenců při osvobození ČSR.

Langemarckstrasse – **Rašínova ulice**

Alois Rašín (1867–1923) byl český a československý politik a ekonom. V roce 1918 se stal prvním československým ministrem financí. V roce 1923 podlehl zraněním při atentátu.

Lenbachgasse – **Štursova ulice**

Jan Štursa (1880–1925) byl český sochař a je pokládán za jednoho ze zakladatelů českého moderního sochařství.

Senefelderstrasse – **Ulice Cyrila a Metoděje**

Konstantin, později Cyril (826–869), a Metoděj (815–885) byli křesťanští misionáři, kněží a bratři ze Soluně, kteří v rámci své misie na Velké Moravě prosadili staroslověnštinu jako bohoslužebný jazyk. S sebou na Velkou Moravu přinesli také písmo nazývané hlaholice.²¹⁶

Staré Pavlovice

Ve Starých Pavlovicích převládají honorifikační názvy, ale i těch vycházejících z reality je poměrně dost. Jedná se zejména o překlady původních názvů. Poté je zde pár ulic, které měly honorifikační označení a získaly z reality, případně měly název z reality a získaly jiný.

1. přeložené názvy

²¹⁵ *Liberecké ulice*, ref. 196, s. 16

²¹⁶ *Liberecké ulice*, ref. 196, s. 9–58

Am Übungsplatz – **Na Cvičisti**, Elfensteig – **Zádušní ulice**, Elsternweg – **Stračí cesta**, Engelhardweg – **Andělská cesta**, Herbstgasse – **Podzimní ulice**²¹⁷

2. názvy z reality, které byly změněny na jiný název z reality

Fuchsberg – **Na Mlýnku**, Habendorfer Strasse – **Polní ulice**

3. honorifikační názvy, které byly změněny na názvy z reality

Freytagstrasse – **Jarní ulice**, Hauffgasse – **Senovážná ulice**²¹⁸

4. honorifikační názvy, které byly změněny na jiný honorifikační název

Berlinerstrasse – **Třída Generála Svobody**

Ludvík Svoboda (1895–1979) byl československý účastník 1. a 2. odboje. Během druhé světové války vedl jako brigádní generál 1. československý armádní sbor na východní frontě.

Gellertgasse – **Pulpánova ulice**

Karel Pulpán (1885–1914) byl český spisovatel, novinář, horník, stoupenec socialismu a odborář za práva dělníků.²¹⁹

Klopstockstrasse – **Tusarova ulice**

Vlastimil Tusar (1880–1924) byl český sociálně demokratický politik a novinář. Vlastimil Tusar byl druhým československým ministerským předsedou po Karlu Kramářovi.²²⁰

Lenaugasse – **Lidická ulice**

Lidice je obec v okrese Kladno ve Středočeském kraji. Za druhé světové války, dne 10. června 1942, byla obec vyhlazena německými nacisty v rámci heydrichiády, jako reakce na atentát na říšského protektora Reinharda Heydricha.

Lilienthalgasse – **Ulice Čapka Choda**

Karel Matěj Čapek-Chod (1860–1927) byl český prozaik, dramatik, novinář a představitel směru zvaného naturalismus.

²¹⁷ Plán a úplný, úředně kontrolovaný seznam ulic a náměstí Velkého Liberce, ref. 117, s. 74–86

²¹⁸ Plán a úplný, úředně kontrolovaný seznam ulic a náměstí Velkého Liberce, ref. 117, s. 76–81

²¹⁹ Liberecké ulice, ref. 196, s. 48–56

²²⁰ Plán a úplný, úředně kontrolovaný seznam ulic a náměstí Velkého Liberce, ref. 117, s. 85

Max-Eyth Strasse – **Ulice legií**

Československé legie je označení pro jednotky dobrovolnického zahraničního vojenského odboje Čechů a Slováků za první světové války. Legie tvořili čeští a slovenští krajané žijící v zahraničí a bývalí vojáci rakousko-uherské armády.²²¹

Radetzkystrasse – **Lipanská ulice**

Název odkazuje na bitvu u Lipan. Bitva u Lipan se odehrála v neděli 30. května 1434 mezi utrakvisticko-katolickou aliancí a husitskými radikálními vojsky. Husité byli definitivně poraženi.

Wernergasse – **Šámalova ulice**

Přemysl Šámal (1867–1941) byl český a československý politik, účastník protirakouského a protinacistického odboje. Později zastával funkci kancléře prezidenta Tomáše G. Masaryka a Edvarda Beneše.²²²

Nové Pavlovice

V Nových Pavlovicích převládají honorifikační názvy. Především u těch ulic, které měly honorifikační název a získaly jiný. Mezi názvy z reality se vyskytují jak přeložené, tak jiné.

1. přeložené názvy

Kieferberg – **Borový vrch**, Nordzeile – **Severní ulice**, Südzeile – **Jižní ulice**, Weizengasse – Pšeničná ulice

2. názvy z reality, které byly změněny na jiný název z reality

Federngasse – **Pštroší ulice**, Habendorfer Strasse – **Polní ulice**, Jasminweg – **Bezová ulice**²²³

3. honorifikační názvy, které byly změněny na jiný honorifikační název

Hans Sachs Gasse – **Kroftova ulice**

Kamil Krofta (1876–1945) byl český historik Gollovy školy, univerzitní profesor, československý politik a diplomat.

²²¹ *Liberecké ulice*, ref. 196, s. 9–32

²²² *Plán a úplný, úředně kontrolovaný seznam ulic a náměstí Velkého Liberce*, ref. 117, s. 94–103

²²³ *Plán a úplný, úředně kontrolovaný seznam ulic a náměstí Velkého Liberce*, ref. 117, s. 79–103

Hebbelstrasse – **Jiráskova ulice**

Alois Jirásek (1851–1930) byl český prozaik, dramatik, středoškolský učitel, autor řady historických románů a představitel realismu.

Rüdigerweg – **Hronovská ulice**

Název je dán podle Jiráskova rodného města Hronov.

Wolhynierweg – **Libušina ulice**

Libuše byla jednou z dcer vojvody Kroka. Je to mytická česká kněžna a manželka Přemysla Oráče.

Thüringerstrasse – **Křížkovského ulice**

Pavel Křížkovský (1820–1885) byl český hudební skladatel a sbormistr hrající na mnoho hudebních nástrojů. Rovněž pracoval jako hudební pedagog.²²⁴

Ruprechtice

V Ruprechticích, jak jsem psal v kapitole věnované změnám v roce 1939, se nacházelo vůbec nejvíce ulic. Mezi nimi převládají názvy vycházející z reality. A opět hlavně ty, které jsou pouze přeložené. Mimo to se zde nachází ale také velké množství honorifikačních názvů. To je způsobeno tím, že tyto ulice měly často názvy odkazující na slavnou německou minulost. Bylo tedy nutné je nahradit něčím, co by oslavovalo českou historii.

1. přeložené názvy

Drachensteig – **Dračí ulice**, Gerstengasse – **Ječmínkova ulice**, Heugasse – **Senná ulice**, Rabengasse – **Havraní ulice**, Rehberg – **Srnčí ulice**, Sommerlehne – **Na Výsluní**, Sonnenbadstrasse – **U Slunečních lázní**, Taubenweg – **Holubí ulice**, Wachsteinweg – **Strážní ulice**, Waldbadweg – **U Koupaliště**

2. názvy z reality, které byly změněny na jiný název z reality

Kapellenweg – **U Obrázku**, Bergmühlenstrasse – **Polední ulice**, Bildkirchweg – **Kolmá ulice**, Gemsensteig – **Jelení ulice**, Isergebirgstrasse – **Horská třída**

²²⁴ *Liberecké ulice*, ref. 196, s. 19–31

3. honorifikační názvy, které byly změněny na název z reality

Leuteltstrasse – **Dělostřelecká**, Karl-Czoernig Strasse – **Javorová ulice**, Flexgasse – **Strmá ulice**²²⁵

4. honorifikační názvy, které byly změněny na jiný honorifikační název

Blücherstrasse – **Markova ulice**

Antonín Marek (1785–1877) byl český římskokatolický kněz a kanovník litoměřické kapituly. Dále působil jako překladatel a jazykovědec.

Eichendorffzeile – **Ulice Elišky Krásnohorské**

Eliška Krásnohorská (1847–1926) byla česká básnířka, libretistka, spisovatelka a překladatelka. Zabývala se emancipačním hnutím žen a společně s Karolinou Světlou založila Ženský výrobní spolek.

F. S. Strasse – **Staškova ulice**

Antal Stašek (1843–1931) byl český spisovatel a právník, později také politik.

Gnesener Strasse – **Tovačovského ulice**

Ctibor Tovačovský z Cimburka (1438–1494) byl moravský šlechtic, právník a politik. V letech 1464–1469 vykonával funkci zemského sudího na Moravě. V letech 1471–1479 zastával dokonce nejvyššího kancléře Království českého.²²⁶

Hötzen Dorfstrasse – **Roháčova ulice**

Jan Roháč z Dubé (1374–1437) byl čelní husitský hejtman a jeden z nejbližších straníků Jana Žižky. Po bitvě u Lipan se chopil velení táborské obce a stal se jedním z hlavních odpůrců kandidatury císaře Zikmunda Lucemburského na český trůn.²²⁷

Iglauer Gasse – **Jihlavská ulice**

Jihlava je české krajské a statutární město v kraji Vysočina.

²²⁵ *Plán a úplný, úředně kontrolovaný seznam ulic a náměstí Velkého Liberce*, ref. 117, s. 65–98

²²⁶ *Liberecké ulice*, ref. 196, s. 28–54

²²⁷ *Liberecké ulice*, ref. 196, s. 49

Koppenstrasse – **Nezamyslova ulice**

Nezamysl byl mytický pokračovatel a syn Přemysla Oráče a kněžny Libuše. Je to jeden z bájných knížat a zakladatelů dynastie Přemyslovců.²²⁸

Starý Harcov

Ve Starém Harcově jednoznačně převládají názvy ulic vycházejících z reality. Zejména pak ty přeložené. Je to způsobeno tím, že i v předchozím období v této čtvrti převládaly názvy vycházející z reality.

1. přeložené názvy

Aloisienhöhe – **Aloisina výšina**, Eicheberg – **Dubový vrch**, Föhrenweg – **Sosnová ulice**
Glockenweg – **Na Zvonku**, Harzberg – **Smolný vrch**, Hubertusweg – **Hubertova ulice**,
Kieshöhe – **Křemenný vrch**, Kleiner Zippel – **Malý cíp**, Winterseite – **Zimní ulice**

2. názvy z reality, které byly změněny na jiný název z reality

Langer Zippel – **Na výběžku**, Mittelzippel – **Revírní ulice**, Rudolfstaler Strasse – **Jizerská třída**²²⁹

3. honorifikační názvy, které byly změněny na jiný honorifikační název

Brehmgasse – **Vrázova**

Enrique Stanko Vráz (1860–1932) byl český cestovatel a fotograf. Navštívil různé části Severní, Jižní a Střední Ameriky, Asie a Afriky. Svě cesty zpracoval v podobě cestopisů.

Corneliusgasse – **Brožíkova ulice**

Václav Brožík (1851–1901) byl český akademický malíř historických a vesnických žánrů a portrétista.²³⁰

Dellingerweg – **Švabinského ulice**

²²⁸ *Liberecké ulice*, ref. 196, s. 23–42

²²⁹ *Plán a úplný, úředně kontrolovaný seznam ulic a náměstí Velkého Liberce*, ref. 117, s. 46–101

²³⁰ *Liberecké ulice*, ref. 196, s. 8–68

Maxmilian Theodor Jan Švabinský (1873–1962) byl český malíř a rytec. Mezi techniky, kterým se v průběhu života věnoval, patřily: olejomalba, perokresba, litografie, mozaika a akvarel.²³¹

Po roce 1945 vznikají ve Starém Harcově dvě nové ulice. Obě dvě mají název podle reality.

Ječná ulice tvořila odbočku z Aloisiiny výšiny.

Ulice Na Výšinách se nacházela východně od vodojemu a pokračovala k Aloisiině výšině a k ulici Březinově²³²

Nový Harcov

V Novém Harcově převládají ulice s názvem vycházejícím z reality. U všech ulic dochází pouze k překladu názvu.

Försterweg – **Hájenská ulice**, Kadlitzweg – **Kadlická ulice**, Leimbergweg – **Klihová stezka**, Luxdorfer Strasse – **Lukášovská ulice**, Moorbadweg – **V Slatinách**, Reinowitzer Weg – Rýnovická cesta²³³

²³¹ *Liberecké ulice*, ref. 196, s. 58

²³² *Plán a úplný, úředně kontrolovaný seznam ulic a náměstí Velkého Liberce*, ref. 117, s. 104–105

²³³ *Plán a úplný, úředně kontrolovaný seznam ulic a náměstí Velkého Liberce*, ref. 117, s. 50–94

Změny po roce 1948

Poté, co se v roce 1948 dostala k moci komunistická strana, jsou přejmenovány některé další ulice a náměstí ve čtvrtích VI–XVI. Tyto změny se dotkly čtvrtí Rochlice, Janův Důl, Františkov, Růžodol I., Staré Pavlovice, Nové Pavlovice a Ruprechtice.²³⁴ S únorovým převratem se zásadně změnilo uvažování o tom, co bude oslavováno. Československo se plně přeorientovalo na Sovětský svaz a například doba první republiky nebyla vůbec připomínána. Bylo poukazováno pouze na její chyby. Změny v názvu ulic se tak týkaly různých názvů po demokratických politicích z první republiky. Dalším důvodem změny názvu bylo také, že byla pro název vybrána více reprezentativní ulice.²³⁵

Tržní náměstí – **náměstí Na Lukách** (Rochlice VI)

Důvodem přejmenování tohoto náměstí byl fakt, že název Tržní náměstí získalo náměstí ve starém Liberci.

U ostatních ulic dochází ke změně u honorifikačních pojmenování. Tyto změny názvu můžeme rozdělit do dvou skupin.

1. názvy z reality, které byly změněny na honorifikační

U Nádražní lávky – **Engelsova ulice** (Janův Důl IX)

Bedřich Engels (1820–1895) byl německý politický filosof a ekonom. Byl osobním přítelem Karla Marxe a jeho spolupracovníkem na prakticky všech významných dílech z oblasti filosofie, ekonomie a o teorii komunismu. Společně s Marxem je považován za zakladatele vědeckého komunismu.²³⁶

2. honorifikační názvy, které byly změněny na jiné

Leninova ulice – **Dělnická ulice** (Rochlice VI)

Jméno po vůdci bolševické strany v SSSR Vladimíru Iljiči Leninovi získala jiná ulice. Je logické, že jméno po nejdůležitější osobnosti SSSR dostala ulice, nacházející se v centru.

²³⁴ Statní okresní archiv Liberec, *Změny názvů ulic 1948*, Městský národní výbor Liberec 1945–1995, inv. č. 288

²³⁵ BÍLKOVÁ, Libuše a Roman KARPAŠ, ref. 17, s. 688

²³⁶ SOKA, *Změny názvů ulic 1948*, Městský národní výbor Liberec 1945–1995, inv. č. 288

Ulice dostala název Dělnická, podle společenské vrstvy, kterou komunistický režim nejvíce protěžoval.

Habrmanova třída – **ulice Jana Švermy** (Františkov X)

Jan Šverma (1901–1944) byl český novinář a komunistický politik.

Rašínova ulice – **ulice Jiřího Dimitrova** (Růžodol I. XI)

Georgi Dimitrov (1882–1949) byl bulharský komunistický politik, státník, revolucionář a bojovník komunistického hnutí. Známy je zvláště díky aféře požáru budovy Říšského sněmu v Berlíně v roce 1933, kdy byl ze zapálení budovy parlamentu obviněn.²³⁷

Šámalova – **Josefa Schillera** (Staré Pavlovice XII)

Josef Schiller (1846–1897) byl liberecký dělnický novinář a politik. Působil jako agitátor dělnického hnutí na Liberecku. Byl přesvědčen o nutnosti přestavby celé společnosti, která by obsahovala likvidaci soukromého vlastnictví a výrobních prostředků. Jedná se tedy o někoho, kdo propagoval stejné myšlenky, které pak komunisté využili v ČSR po únorovém převratu v roce 1948.²³⁸

Tusarova ulice – **ulice Evžena Erbana** (Staré Pavlovice XII)

Evžen Erban (1912–1994) byl český a československý politik Československé sociální demokracie. Po roce 1948 se stal členem Komunistické strany Československa.

Kroftova ulice – **Sokolovská ulice** (Nové Pavlovice XIII)

Název odkazoval nejspíše na bitvu u Sokolova, ve které se střetla Rudá armáda a německý wehrmacht, v rámci druhé světové války.

Došlo i na přejmenování jednoho náměstí s honorifikačním názvem.

Nečasovo náměstí – **Náměstí míru** (Ruprechtice XIV)

²³⁷ SOkA, *Změny názvů ulic 1948*, Městský národní výbor Liberec 1945–1995, inv. č. 288

²³⁸ Josef Schiller. In: *Protokol der Ersten österreichischen Textilarbeitertages, 1890*. [online]. Masarykova univerzita: Katedra filosofie. [cit. 2022–10–19]. Dostupné z: <https://www.phil.muni.cz/fil/scf/komplet/schill.html>

Název byl dán na počest vybojovaného míru po druhé světové válce.²³⁹

²³⁹ SOkA, *Změny názvů ulic 1948*, Městský národní výbor Liberec 1945–1995, inv. č. 288

Změny v letech 1954–1960

V roce 1954 dochází k přejmenování pouze jedné ulice v Rochlici. Tato ulic má název z reality.

U Močálu – Pod Sadem míru

Ulice byla původně označována jako Údolí černé louže. Postupně byl ovocný sad přeměněn na zahrádkářskou kolonii.

V témže roce jsou připojeny 3 nové čtvrti k Liberci. Jedná se o **Kateřinky** čtvrt' číslo XVII, **Karlinky**, čtvrt' číslo XVIII a **Horní Hanychov**, čtvrt' číslo XIX.

Počátky pojmenování ulic v Kateřinkách

Obec Kateřinky, německy *Katharinberg*, dnes sedmnáctou čtvrt' Liberce, obklopují čtvrti Radčice, Ruprechtice, Rudolfovo a obec Bedřichov. Obec byla založena v roce 1609 z příkazu majitelky panství Kateřiny z Redernů, podle které dostala obec také své jméno. Nejprve zde žilo 24 rodin, živících se převážně tkalcovstvím. V 19. století, v závislosti na vzniku průmyslových podniků v údolí Nisy, se počet obyvatel zvyšoval. V roce 1900 měla obec necelých 1000 obyvatel. Do začátku druhé světové války počet obyvatel klesl na 700 a to v důsledku zavírání továren. Většímu zastavění obce bránila odloučenost od okolní krajiny a také časté nebezpečí záplav. V roce 1954 byly Karlinky připojeny k Liberci, jakožto XVII. čtvrt'. V té době zde žilo necelých 500 obyvatel.²⁴⁰

V roce 1954 je v Kateřinkách pojmenováno sedm ulic. Většina z nich se nachází severně od hlavní Kateřinské ulice, která vedla z Ruprechtic a nacházela se v údolí Černé Nisy. Většina měla název z reality.

1. názvy z reality

Ulice Nad Pianovkou tvořila odbočku z Ladovy ulice.

Ulice Pod Dračím kamenem vedla od Ladovy ulice směrem pod kopec Dračí vrch.

Ulice U Hřiště tvořila odbočku z Ladovy ulice.

²⁴⁰ TECHNIK, Svatopluk a Vladimír RUDA, ref. 11, s. 120–121

Ulice U Lesního divadla tvořila odbočku z ulice Pod Dračím kamenem.²⁴¹

V Rokli tvořila odbočku z ulice Pod Dračím kamenem a pokračovala směrem do Radčic.

Zlatá tvořila odbočku z Kateřinské.

2. honorifikační pojmenování

Pouze jedna z těchto ulic měla honorifikační název.

Ladova

Josef Lada (1887–1957) byl český malíř, ilustrátor a karikaturista. Jeho tvorba je charakteristická zachycením české krajiny a vesnice.²⁴² Ladova ulice tvořila odbočku z Kateřinské k ulici Pod Dračím kamenem.²⁴³

Počátky pojmenování ulic v Karlínkách

Obec Karlinky, německy *Karolinsfeld*, dnes osmnáctou čtvrtí Liberce, obklopují čtvrti Horní Hanychov, Ostašov, Františkov a Janův Důl a Dolní Hanychov. Karlinky patří k jedné z nejmladších obcí okolo Liberce. První zmínky o této obci jsou z roku 1770. Název odkazuje na hraběnkou Karolínu Clam Gallas. Karlinky byly vždy závislé na okolních obcích, Horním Růžodolu, Dolním Hanychovu, Ostašovu a především Liberci. V důsledky neexistence průmyslových továren nebo dobré zemědělské půdy zde nežilo ani mnoho obyvatel. V roce 1954, při připojení k Liberci měla obec 260 obyvatel.²⁴⁴

V roce 1954 jsou zde také pojmenované ulice. Zaprvé došlo k prodloužení ulic Charbinská, Stalingradská a Švermova a Irkutská, které vedly z Dolního Hanychova.

1. názvy z reality

Pod Lesem tvořila spojku ulic Charbinské a Irkutské.

Karlinská se nacházela mezi Charbinskou a Švermovou ulicí.

U Mlýna tvořila odbočku od Stalingradské ulice

²⁴¹ Statní okresní archiv Liberec, *Změny názvů ulic 1954*, Městský národní výbor Liberec, 1945–1995, inv. č. 288

²⁴² *Liberecké ulice*, ref. 196, s. 30

²⁴³ SOkA, *Změny názvů ulic 1954*, Městský národní výbor Liberec, 1945–1995, inv. č. 288

²⁴⁴ TECHNIK, Svatopluk a Vladimír RUDA, ref. 11, s. 122

V **Závětrí** se nacházela mezi ulicemi U Lesíčku a Karlinské.²⁴⁵

2. honorifikační pojmenování

Pouze jeden název je honorifikační.

Sibiřská ulice

Sibiřská ulice je pojmenovaná podle území ležícím v dnešní Rusku, na východ od Uralu. Ulice spojovala ulici Karlinskou a Volgogradskou²⁴⁶

Počátky pojmenování ulic v Horním Hanychově

Obec Horní Hanychov, německy *Ober Hanichen*, dnes devatenáctou čtvrtí Liberce, obklopují čtvrti Karlinky, Dolní Hanychov, Doubí a Pilínkov. Počátky obce spadají do 16. století. Růst Hanychova nastal díky turistickému ruchu v blízké rekreační oblasti Ještěd. Ten byl ještě více oživený stavbou hotelu Ještěd, lanovky a sáňkařské dráhy. V devatenáctém století dochází ke vzniku průmyslových továren. V Horním Hanychově se nacházela přádelna, pila a mlýny. U dnešní Hrabčecí cesty byl zároveň panský lom, který dodával vápenec od libereckých vápenek. Po roce 1945 došlo k výstavbě zimního areálu na Ještědu. Počet obyvatel Horního Hanychova neustále klesá. V roce 1850 zde žilo 2500 obyvatel, v roce 1930 pouze 1000. V roce 1954, kdy došlo k propojení s Libercem, zde žilo 731 obyvatel.²⁴⁷

V témže roce dochází také k pojmenování ulic. Některé ulice, jež vedly z Dolního Hanychova, byly prodlouženy. **Ještědská ulice** se prodloužila až k dolní stanici lanové dráhy na Ještěd, **Irkutská a Charbinská ulice** se prodloužily směrem do Karlinek a **Erbenova ulice** byla prodloužena po ulici Irkutskou. Mimo to zde vzniká celkem 15 nových ulic. Většinou se jedná o název z reality.

1. názvy z reality

Na Rozhraní vedla od Charbinské po Houbařskou.

Sáňkařská vedla od Irkutské k ulici Na Rozhraní.

Houbařská ulice spojovala Starou Ještědskou se Sáňkařskou ulicí.

²⁴⁵ SOkA, *Změny názvů ulic 1954*, Městský národní výbor Liberec, 1945–1995, inv. č. 288

²⁴⁶ *Liberecké ulice*, ref. 196, s. 14–51

²⁴⁷ TECHNIK, Svatopluk a Vladimír RUDA, ref. 11, s. 122–124

Stará Ještědská vedla od požární zbrojnice k hospodě na Spáleníšti.

U Školky vedla z Dolního Hanychova ke Staré Ještědské.²⁴⁸

Za Domovem vedla od restaurace Domov k bývalé škole.

Hraběcí vedla z Ještědské a pokračovala směrem na Pláně.

Pilínkovská se nacházela mezi Puškinovou a U Struhy.

2. honorifikační pojmenování

Jediná ulice z honorifikačním názvem byla **ulice Rudolfa Appelta**.

Rudolf Appelt (1900–1955) byl československý levicový politik německé národnosti a pracovník dělnického hnutí na Liberecku. Ke konci života působil jako velvyslanec NDR v Moskvě.²⁴⁹

²⁴⁸ SOkA, *Změny názvů ulic 1954*, Městský národní výbor Liberec, 1945–1995, inv. č. 288

²⁴⁹ SOkA, *Změny názvů ulic 1954*, Městský národní výbor Liberec, 1945–1995, inv. č. 288

Změny v letech 1961–1966

60. léta přinášejí další změny v pojmenování ulic. Jednak dochází ke vzniku nových ulic, případně přejmenování starých, ve stávajících čtvrtích. U třech ulic dochází k přejmenování. Tyto změny projednala a schválila Rada městského národního výboru v Liberci.²⁵⁰

Mazurská – **Červeného** (Rochlice VI.)

Rudolf Červený (1911–1946) byl příslušník SNB. Do Liberce přišel před druhou světovou válkou a pracoval zde jako strážník v Rochlici. Po válce 15. ledna 1946, při zadržení dvou německých občanů podezřelých z krádeže motocyklu, byl postřelen. Při převozu do nemocnice zemřel.²⁵¹

Farský vrch – **Pionýrů** (Rochlice VI.)

Pionýr byla masová volnočasová organizace pro děti a mládež ve věku od 6 do 15 let řízená vládnoucí Komunistickou stranou Československa.

Evžena Erbana – **Jabloňová** (Staré Pavlovice XII.)

Původní honorifikační název byl změněn na název z reality.²⁵²

Dále vzniká 13 nových ulic. Většina z nich má název vycházející z reality.

1. názvy z reality

Nádražní ulice vedla od Dukelské k Hodkovické. (Rochlice VI.)

Rybničná tvořila odbočku z Dělnické. (Rochlice VI.)

Rovná ulice vedla od Kubelíkovy k Ještědské. (Horní Růžodol VII.)

U Stadionu tvořila odbočku z Máchovy ulice. (Horní Růžodol VII.)

Nová cesta je rovnoběžná s Vilovou. (Staré Pavlovice XII.)

Klidná tvořila spojkou mezi Volgogradskou a Karlinskou. (Karlínky XVIII.)²⁵³

²⁵⁰ Statní okresní archiv Liberec, *Změny názvů ulic 1964*, Městský národní výbor Liberec, 1945–1995, inv. č. 288

²⁵¹ *Liberečtí občané v názvech ulic města Liberce*, ref. 201, s. 10–11

²⁵² SOkA, *Změny názvů ulic 1964*, Městský národní výbor Liberec, 1945–1995, inv. č. 288

2. honorifikační pojmenování

Dvě ulice získaly honorifikační pojmenování.

Finská (Dolní Hanychov VIII.)

Finská ulice dostala název podle montovaných Finských domků. Ty byly určeny pro zaměstnance nedalekého národního podniku Plastimat. Ulice odbočovala z Ještědské.

Spartakiádní (Dolní Hanychov VIII.)

Spartakiádní ulice dostala název podle hromadných tělocvičných vystoupení. Během socialismu se konaly spartakiády od roku 1955 do roku 1985 pravidelně každých 5 let. Ulice se nacházela mezi Kubelíkovou a Ještědskou²⁵⁴

V roce 1963 dochází k připojení dalších nových čtvrtí k Liberci. Týká se to obcí **Ostašov**, čtvrť číslo XX, **Rudolfovo**, čtvrť číslo XXI a **Horní Suché**, čtvrť číslo XXI.

Počátky pojmenování ulic v Ostašově

Obec Ostašov, německy *Berzdorf*, dnes dvacátou čtvrtí Liberce, obklopují čtvrti Růžodol I, Františkov, Karlínky, Horní Hanychov a Horní Suchá. První zmínky o Ostašovu jsou z roku 1545. Jeho osídlení navazuje na sousední obec Horní Suchou. Obě obce jsou rozděleny Ostašovským potokem. Centrum obce se vytvořilo v okolí železniční zastávky, kde se nacházela i hospoda a základní obchody. Původně se jednalo o zemědělskou obec. Až v devatenáctém století zde vznikly první průmyslové závody na automobily značky RAF, pozdější podnik LIAZ. Největší rozkvět zažil Ostašov během první republiky, kdy zde bylo vystavěno několik skupin rodinných domů. V roce 1963 se Ostašov stal součástí Liberce.²⁵⁵

V této době také dochází k pojmenování ulic v této čtvrti. Většina z nich má název z reality.

1. názvy z reality

Ulice Družby se nacházela mezi Šrámkovou a Karlínskou.

Lukášova ulice odbočovala ze Švermovy.

²⁵³ *Liberecké ulice*, ref. 196, s. 26–64

²⁵⁴ SOkA, *Změny názvů ulic 1964*, Městský národní výbor Liberec, 1945–1995, inv. č. 288

²⁵⁵ TECHNIK, Svatopluk a Vladimír RUDA, ref. 11, s. 125–127

Malinová ulice odbočovala z Ostašovské.²⁵⁶

Žákovská ulice spojovala Karlinskou a Šrámkovou.

2. honorifikační pojmenování

Mimo to se zde nacházely i dvě ulice, jež nesly honorifikační pojmenování.

Rudoarmějců

Název ulice je dán na počest vojáků Rudé armády SSSR, kteří v roce 1945 osvobodili Liberec. Ulice spojovala ulici Ostašovskou a Švermovu.

Šrámkova

František Šrámek (1877–1952) byl český básník, prozaik, dramatik a buřič. Jeho tvorba byla ovlivněna impresionismem a antimilitaristickými postoji. Fráňa Šrámek se angažoval také v anarchistickém hnutí. Ulice vedla od ulice Švermovy a byla rovnoběžná s ulicí Křížanskou.

Počátky pojmenování ulic v Rudolfově

Obec Rudolfov, německy *Rudolfsthal*, dnes dvacátou první čtvrtí Liberce, obklopují čtvrti Ruprechtice, Kateřinky Starý Harcov a obec Bedřichov. Počátkem 17. století vznikla na počest majitele panství Rudolfa Gallasse, obec zvaná Rudolfov. Rudolfov je nejvýše položenou obcí v liberecké aglomeraci. Obec leží ve výšce 625 m. n. m. Zástava se nachází zejména podél cesty, která vede do Bedřichova a na svazích této cesty. Průmysl zde nenašel vhodné podmínky. V 19. století se zde nacházela pouze pila a přádelna vlny a bavlny. Odloučení obce znemožňovalo jakékoliv napojení na liberecký průmysl. Liberečané využívali tuto obec zejména jako rekreační oblast, kvůli blízkým Jizerským horám. V roce 1963 byl Ostašov připojen k Liberci.²⁵⁷

V té době se zde nacházelo šest pojmenovaných ulic. Většina z nich má název vycházející z reality.

1. názvy z reality

Rudolfovská ulice je hlavní ulice procházející Rudolfovem.

²⁵⁶ *Liberecké ulice*, ref. 196, s. 12–35

²⁵⁷ TECHNIK, Svatopluk a Vladimír RUDA, ref. 11, s. 124–125

Bedřichovská ulice tvořila odbočku z Rudolfovské. Ulice pokračuje dále do Bedřichova.²⁵⁸

K Černé Nise odbočuje z Rudolfovské, podél Černé Nisy.

Modřínová je malá ulička odbočující z Rudolfovské.

U Vleku odbočuje z Rudolfovské, dále je protažená podél Rudolfovské.²⁵⁹

2. honorifikační pojmenování

Pouze jedna ulice měla honorifikační název.

Nastoupilova ulice

Josef (Joža) Nastoupil (1888–1959) byl liberecký rodák, malíř a grafik. Často podnikal cesty do Jizerských a Lužických hor, kde maloval krajinu. Ulice odbočuje z Rudolfovské.²⁶⁰

Počátky pojmenování ulic v Horní Suché

Obec Horní Suchá, německy *Ober Berzdorf*, dnes dvacátou druhou čtvrtí Liberce, obklopují čtvrti Karlov, Stráž nad Nisou, Růžodol I. a Ostašov. Obec původně tvořila jeden celek s Ostašovem. Při rozdělení Chrastavského a Libereckého soudního okresu došlo také k rozdělení Horní Suché a Ostašova. Největšího počtu obyvatel dosáhla obec v roce 1880, kdy zde žilo 734 lidí. Od té doby počet neustále klesal. V roce 1930 to bylo pouhých 500.²⁶¹ V roce 1963, kdy byla obec připojena k Liberci, zde žilo 300 obyvatel.²⁶² V té době se zde nacházely pouze 3 ulice a všechny měly název z reality.

Křížanská ulice vedla od Ostašovské směrem do Křížan.

Svárovská ulice vedla z Karlovské a pokračovala dále směrem do Růžodolu I.

Karlovska ulice vedla z Ostašovské ulice do Karlova.²⁶³

²⁵⁸ *Liberecké ulice*, ref. 196, s. 6–50

²⁵⁹ *Liberecké ulice*, ref. 196, s. 35–65

²⁶⁰ *Liberečtí rodáci v názvech ulic a náměstí města Liberce*. Liberec: Česká beseda, 1993, [7] s. Zprávy České besedy: Sborník krajského sdružení rodáků a přátel Liberecka, č. 72. s. 4–5

²⁶¹ TECHNIK, Svatopluk a Vladimír RUDA, ref. 11, s. 127–128

²⁶² BÍLKOVÁ, Libuše a Roman KARPAŠ, ref. 17, s. 564

²⁶³ *Liberecké ulice*, ref. 196, s. 25–56

Změny v letech 1967–1976

V 70. letech dochází ke změně několika názvu ulic. V této době vznikají rovněž nové ulice, a to celkem v šesti čtvrtích. U dvou ulic dochází ke změně názvu.

Svahová – **Schramova**

August Schramm (1907–1948) byl sudetský Němec a představitel komunistické mládeže na Liberecku. August Schramm se narodil v Liberci. Roku 1938 utekl do Sovětského svazu, odkud organizoval parašutistické výsadky řízené NKVD na území Slovenska.

Na Vyhlídce – **Hünigenova**

Edmund Hünigen (1897–1971) byl německý komunista, který se narodil v Heřmanicích u Frýdlantu a zemřel v Ruprechticích v Liberci. Byl spoluzakladatelem německé sekce komunistické strany a aktivním antifašistou. Během války byl vězněn v koncentračním táboře Flossenbürg. Po válce získal status antifašisty a mohl zůstat v Liberci.²⁶⁴

Vedle těchto změn názvů vzniká 13 nových ulic. Většina z nich má název vycházející z reality.

1. názvy z reality

Lounská ulice tvořila odbočku z Kubelkové a pokračovala přes Ještědskou ulici až k Palmové ulici. (Dolní Hanychov VIII.)

Chatová ulice spojovala ulice Zelnou a Úvozní. (Růžodol I XI.)

U Mlékarny vede od Zahradní ulice k Norské. (Růžodol I XI.)²⁶⁵

U Trati se nachází mezi Srbskou a Ostašovskou. (Růžodol I XI.)

Hroznová ulice vedla od Staškovy ulice k Havraní. (Ruprechtice XIV.)

Višňová ulice **vedla** od Rychtářské k ulici Vrchlického. (Ruprechtice XIV.)²⁶⁶

²⁶⁴ PAŽOUT, Jaroslav: Edmund Hünigen. In: KOKOŠKOVÁ, Zdeňka (ed.): *Osudy zapomenutých hrdinů. Příběhy německých antifašistů z ČSR*. Národní archiv, Praha 2008, s. 32–37

²⁶⁵ *Seznam ulic a domů města Liberce: stav k 31.12. 1972*. Liberec: MěNV, [1975], s. 6–10

²⁶⁶ *Seznam ulic a domů města Liberce*, ref. 265, s. 6–10

2. honorifikační pojmenování

Jáchymovská

Jáchymovská ulice je pojmenovaná po lázeňském městě v okrese Karlovy Vary, nedaleko hranic s Německem. Ulice odbočovala ze Švermovy a vedla dále k Nové.

Cordova ulice

August Josef Corda (1809–1849) byl český mykolog, botanik a fytopaleontolog. August Corda se narodil v Liberci. Ulice spojovala Slunnou a Andělskou²⁶⁷

Ulice Řídkého

Jaroslav Řídký (1897–1956) byl hudební skladatel, pedagog a dirigent. Jaroslav Řídký se narodil v Liberci.²⁶⁸ Ulice tvořila spojnici mezi ulicemi Jáchymovská a Mánesova.²⁶⁹

V roce 1976 dochází k připojení 6 nových čtvrtí k Liberci. Konkrétně se to týkalo **Doubí** čtvrt' číslo XXIII, **Pilínkova**, čtvrt' číslo XXIV, **Vesce**, čtvrt' číslo XXV, **Stráže nad Nisou**, čtvrt' číslo XXVI, **Svárova**, čtvrt' číslo XXVII a **Hluboké**, čtvrt' číslo XXVIII. V této práci se ovšem zabývám pouze čtyřmi z těchto šesti čtvrtí, protože čtvrti Stráž nad Nisou a Svárov získaly opětovně k 1. 9. 1990 svou samostatnost.²⁷⁰

Počátky pojmenování ulic v Doubí

Obec Doubí, německy *Eichicht*, dnes dvacátou třetí čtvrtí Liberce, obklopují čtvrti Rochlice, Vesec, Pilínkov a Horní Hanychov. Název je odvozen od dubového porostu, který se zde v hojném množství nacházel. Obec se nacházela u císařské silnice z Liberce do Turnova. První osídlení vzniklo právě poblíž této cesty. V 19. století zde začaly vznikat továrny, jako parostrojní cihelna, tkalcovna, díky čemuž vzrostl počet obyvatel. Velký rozvoj zažilo Doubí za první republiky, kdy zde byly postaveny kolonie rodinných domků. V roce 1930 zde žilo více jak 2000 obyvatel. Po válce sem byla soustředěna především rostlinná a živočišná výroba. Značný zásah do území znamenala výstavba rychlostní silnice z Liberce do Turnova,

²⁶⁷ TOMSA, Jaroslav. *Liberecké ulice: Abecední seznam libereckých ulic a jiné informace pro orientaci ve městě Liberci*. Liberec: Česká beseda a Komise cest. ruchu MěstNV, 1984, s. 12

²⁶⁸ *Liberečtí rodáci v názvech ulic a náměstí města Liberce*, ref. 260, s. 9

²⁶⁹ *Seznam ulic a domů města Liberce*, ref. 265, s. 9

²⁷⁰ BÍLKOVÁ, Libuše a Roman KARPAŠ, ref. 17, s. 543

kteřá byla dokončena v roce 1976. V tэмže roce bylo Doubí, jako XXIII čtvř' připojeno k Liberci.²⁷¹

V tomto roce se v Doubí nacházelo 22 ulic, z nichž polovina měla název vycházející z reality. Informace o těchto ulicích jsou z abecedního seznamu libereckých ulic z roku 1984.²⁷² Přesto již na mapě z roku 1948 jsou v Doubí zakresleny dvě pojmenované ulice. Jednou byla Polní, pozdější **Sportovní** ulice. Tou druhou byla Stalinova ulice, pozdější **Proletářská**. K přejmenování této ulice došlo zřejmě po kritice Kultu osobnosti Stalina na XX. sjezdu KSSS Nikitou Chruščovem, tedy po roce 1956.²⁷³

1. názvy z reality

Minkovická ulice směřovala od Hodkovické ulice a pokračovala do Minkovic.

Obilná ulice odbočovala z Minkovické.

Pilínkovská vedla od ulice V Cihelně a dále do Pilínkova.

Sportovní ulice tvořila odbočku z Cesty JZD.

Turnovská ulice se nacházela mezi Pilínkovskou a Za Humny.

U **Dráhy** odbočovala z Proletářské ulice vedle železnice.

V **Cihelně** se nacházela mezi Pilínkovskou a Hodkovickou, v místě bývalé cihelny.²⁷⁴

2. honorifikační pojmenování

V honorifikačních názvech se často opakují jména socialistů z první poloviny 20. století, případně i regionálně známých politiků a osob spjatých s Doubím a Libercem.

Beránkova

Josef Beránek (1896–1929) byl komunistický novinář. Ulice odbočovala z ulice Za Humny.

Brunclíkova

²⁷¹ TECHNIK, Svatopluk a Vladimír RUDA, ref. 11, s. 129–130

²⁷² TOMSA, Jaroslav, ref. 267, s. 8–65

²⁷³ *Marushka-Mapový portál města Liberce: Mapa Liberce 1948* [online]. [cit. 2022–10–24]. Dostupné z: <http://marushkapub.librec.cz/default.aspx?themeid=2>

²⁷⁴ TOMSA, Jaroslav, ref. 267, s. 34–59

Arnošt Brunclík (1860–1942) byl průkopník socialismu v Liberci. Pracoval jako redaktor anarchistického časopisu Proletář. Ulice tvořila odbočku z Hodkovické a pokračovala směrem do Vesce.²⁷⁵

Hamplova

Vojtěch Hampl (1872–1944) byl československý politik, senátor a předseda komunistického výboru KSČ. Pracoval jako redaktor v Liberci. V roce 1944 byl v Drážďanech nacisty za svou politickou činnost popraven. Ulice odbočovala z ulice Malodoubské a zároveň byla rovnoběžná s Hybešovou.

Hůlkova

Václav Hůlek (1862–1896) byl dělník zastřelený při stávce v Doubí. Dělníci továrny Lederer a Wolf dne 21. května 1896 demonstrovali za právo slavit Svátek práce a na této demonstraci byli tři z nich zastřeleni. Václav Hůlek byl mezi nimi.²⁷⁶ Ulice odbočovala z ulice Za Humny a byla rovnoběžná s Proletářskou.²⁷⁷

Hybešova

Josef Hybeš (1850–1921) byl český a československý sociálně demokratický politik a novinář. Dále působil jako pracovník českého dělnického hnutí a průkopník socialismu. Ulice byla rovnoběžná s Hamplovou.²⁷⁸

Počátky pojmenování ulic v Pilínkově a Hluboké

Obec Pilínkov, německy *Heinersdorf am Jeschken*, dnes dvacátou čtvrtou čtvrť Liberce, obklopují čtvrti Horní Hanychov, Doubí, Vesec, Minkovice a Hluboká. Název obce nejspíše odkazuje na prvního rychtáře Pilínkova jménem Heinrich Heinersdorf. Původní centrum se nacházelo na křižovatce cest, které vedly do Doubí, Hanychova, Hluboké a Minkovic. V polovině 19. století zde žilo 256 obyvatel. Dalšímu rozvoji obce prospělo vybudování průmyslového závodu na Hlubockém potoce v Minkovicích. Nová zástavba byla umístěna hlavně při cestě do Hanychova. Počet obyvatel neustále stoupal a v roce 1930 zde žilo 540 lidí. Vývoj Pilínkova po roce 1945 byl značně ovlivněn kolektivizací. Většina zemědělských

²⁷⁵ TOMSA, Jaroslav, ref. 267, s. 10–11

²⁷⁶ TECHNIK, Svatopluk a Vladimír RUDA, ref. 11, s. 134–135

²⁷⁷ TOMSA, Jaroslav, ref. 267, s. 21

²⁷⁸ TOMSA, Jaroslav, ref. 267, s. 18–21

usedlostí se tak změnila na pouhé obytné domy. V roce 1976 byl Pilínkov jako XXIV. čtvrť připojen k Liberci.²⁷⁹

Obec Hlubokou, německy *Lubokei*, dnes dvacátou osmou čtvrtí Liberce, obklopují Pilínkov, Minkovice a Proseč pod Ještědem. Počátky obce sahají do šestnáctého století, kdy se čeští osadníci usadili v hlubokém údolí, podle kterého dostala obec svůj název. Lidé se živili zemědělstvím a zpracováním dřeva. Svého vrcholu dosáhla obec roku 1869, kdy zde žilo 180 obyvatel. V letech 1884–1885 se v obci nacházela tajná anarchistická tiskárna. Od konce 19. století počet obyvatel neustále klesá. Hluboká byla vždy závislá na Pilínkovu a Minkovicích. V roce 1976, v době připojení k Liberci měla obec 22 obyvatel.²⁸⁰

Čtvrtí Hluboká prochází pouze jedna pojmenovaná ulice **Ke Hluboké**.²⁸¹

V Pilínkově se v roce 1976 nacházelo pět ulic. Ulice Puškinova byla z Horního Hanychova protažena až do Pilínkova. Z těch ostatních pouze jedna měla název vycházející z reality.

1. názvy z reality

Ulice Ke Hluboké odbočovala z Puškinovy a pokračovala dále do Hluboké.²⁸²

2. honorifikační pojmenování

Černého

Kryštof Černý (1801–1899) byl anarchista a tiskař v sousední obci Hluboká. Ulice protíná Puškinovu ulici.

Maškova

Josef Mašek (1894–1938) byl předseda komunistického výboru KSČ. Ulice odbočuje z Puškinovy.

Rampasova

Jan Rampas (1854–1897) byl anarchista a pracoval jako tiskař v Hluboké. Ulice tvoří odbočku z Pilínkovské.²⁸³

²⁷⁹ TECHNIK, Svatopluk a Vladimír RUDA, ref. 11, s. 130–132

²⁸⁰ TECHNIK, Svatopluk a Vladimír RUDA, ref. 11, s. 132–133

²⁸¹ TOMSA, Jaroslav, ref. 267, s. 26

²⁸² TOMSA, Jaroslav, ref. 267, s. 26

Počátky pojmenování ulic ve Vesci

Obec Vesec, německy *Dörfel*, dnes dvacátou pátou čtvrtí Liberce, obklopují čtvrti Rochlice, Vratislavice nad Nisou, Doubí, Pilínkov, a obce Minkovice a Dlouhý Most. Osada Vesec vznikla u staré cesty na Jablonec. Počátky osídlení obce souvisí se zakládáním mlýnů na potocích, protékajících obcí. Prvotní domy vznikaly hlavně u cest, potoků a Nisy. Obživa obyvatel pocházela hlavně z továren, jako mechanická přádelna Lederer a Wolf, tkalcovna Franze Liebiega či továrna na výrobu látek. Největšího počtu obyvatel, více jak 4000, dosáhla obec při povýšení na městečko v roce 1909. Od té doby tento počet neustále klesal. V roce 1970 měla obec 2300 obyvatel. V roce 1976 byl Vesec připojen k Liberci jako XXV. čtvrt'.²⁸⁴

V této době se ve Vesci nacházelo 25 ulic. Názvy můžeme rozdělit do dvou skupin.

1. názvy z reality

Chatařská ulice tvořila odbočku z Vyhlídkové, která vedla do chatové osady.

Dětská tvořila odbočku ze Slovanské. Ulice se nacházela u Mateřské školy.

Jeřmanická tvořila spojnici mezi Dlouhou a Dětskou.

Kopretinová tvořila odbočku z Vyhlídkové.

Lomová vedla z Vyhlídkové k železniční trati a k ulici Za Mlýnem.

Nad Nisou tvořila spojnici mezi Lomovou a Veseckou²⁸⁵

2. honorifikační pojmenování

Jedinou ulicí s honorifikačním názvem byla **Gottwaldova ulice**.

Klement Gottwald (1896–1953) byl československý komunistický politik. Čtyři měsíce po převzetí moci komunisty v roce 1948 byl zvolen prezidentem Československa.²⁸⁶ Gottwaldova ulice je, podobně jako Stalinova v Doubí, zakreslena již na mapě z roku 1948. Gottwaldova ulice vedla od Vesecké přes celý Vesec až k rychlostní silnici na Turnov.²⁸⁷

²⁸³ TOMSA, Jaroslav, ref. 267, s. 13–45

²⁸⁴ TECHNIK, Svatopluk a Vladimír RUDA, ref. 11, s. 133–135

²⁸⁵ TOMSA, Jaroslav, ref. 267, s. 14–37

²⁸⁶ TOMSA, Jaroslav, ref. 267, s. 17

²⁸⁷ *Marushka-Mapový portál města Liberce: Mapa Liberce 1948*, ref. 273

Změny v letech 1976–1989

Na přelomu 70. a 80. let a zvláště pak v 80. letech, dochází ke vzniku mnoha nových ulic, případně k přestavbě či prodloužení těch stávajících. U některých dochází ke změně názvu. Tyto změny provádí názvoslovná komise MěstNV v Liberci.²⁸⁸ Děje se tak především v důsledku výstavby nových panelákových sídlišť. Počet obyvatel Liberce se neustále zvyšoval, ale již nezbyvalo tolik volných ploch na výstavbu rodinných domků. Právě na přelomu 70. a 80. let vznikají v Liberci rozsáhlá paneláková sídliště, ve čtvrtích Pavlovice, Ruprechtice, Františkov a Rochlice.²⁸⁹

Rochlice

Na přelomu sedmdesátých a osmdesátých let vzniká v Rochlici rozsáhlá bytová výstavba. V důsledku toho se mění stávající, případně vznikají nové ulice. **Ulice Krejčího** je prodloužená do nového sídliště. **Žitná ulice** je také prodloužena.

1. přejmenované ulice

Přejmenované ulice mají nyní honorifikační název.

Na Floře - **Broumovská**

Ulice Na Floře je spojena s ulicí **Broumovskou**. Ta je navíc prodloužena a v důsledku výstavby ZŠ Broumovské zaniká ulice **Trhová**.

Broumovská – **Harusova**

Broumovská ulice je přejmenována na **Harusovu**. Jan Harus (1892–1967) byl komunistický politik a významný funkcionář KSČ a zároveň příslušník československé jednotky v SSSR.

Hluboká – **Majakovského**

Ulice Hluboká je prodloužena a přejmenována na **Majakovského**. Vladimír Vladimirovič Majakovskij (1893–1930) byl ruský prozaik, básník, dramatik a představitel futurismu. Zabýval se také psaním filmových scénářů a dětskou literaturou.

²⁸⁸ TOMSA, Jaroslav, ref. 267, s. 65

²⁸⁹ BÍLKOVÁ, Libuše a Roman KARPAŠ, ref. 17, s. 489

Nedbalova – **Vetiškova**

Nedbalova ulice je změněna na **Vetiškovu**. Zároveň došlo prodloužení této ulice. Ta nyní vede kolem nově vybudované ZŠ v ulici Broumovská. Rudolf Vetiška (1895–1966) byl český a československý odbojář a politik KSČ. Ve volbách v roce 1948 byl zvolen do Národního shromáždění za KSČ ve volebním kraji Liberec.²⁹⁰

Ulice Pod Sadem Míru – **Dobiášovu**

Ulice Pod Sadem Míru je přejmenována na **Dobiášovu**. Ta je navíc prodloužena v důsledku výstavby sídliště u této sídliště. Původ této ulice se mi nepodařilo dohledat. Ulice nyní vede od ulice Na Žižkově až k Vratislavické.

2. nové ulice

Všechny nově vzniklé ulice mají honorifikační názvy.

Burianova

Vlasta Burian (1891–1962) byl český divadelní herec a režisér. Vlasta Burian se narodil v Liberci.²⁹¹ Ulice se nachází v novém sídlišti vedle Dobiášovi ulice.²⁹²

Halasova

František Halas (1901–1949) byl český básník a překladatel. V letech 1945–1946 byl poslancem Prozatímního Národního shromáždění za KSČ. Ulice se nacházela na nově vzniklém sídlišti v blízkosti Dobiášovy ulice. Ulice odbočuje z Pazderkovy a Ježkovy.²⁹³

Seifertova

Jaroslav Seifert (1901–1986) byl český básník, spisovatel, novinář a překladatel. Řadí se mezi představitele poetismu v české literatuře. Ulice tvoří odbočku z Ježkovy. Kolem ulice se nachází 8–11 podlažní panelové domy.

Gagarinova

²⁹⁰ TOMSA, Jaroslav, ref. 267, s. 18–60

²⁹¹ *Liberečtí rodáci v názvech ulic a náměstí města Liberce*, ref. 260, s. 6–7

²⁹² *Seznam ulic a domů města Liberce*. [1.] vyd. Liberec: Úřad města Liberce, 1991, s. 5

²⁹³ *Seznam ulic a domů města Liberce*, ref. 292, s. 5–6

Jurij Alexejevič Gagarin (1934–1968) byl sovětský kosmonaut a první člověk, který vzlétl do vesmíru. Ulice se nachází u nově vzniklého sídliště 4–6 podlažních domů, v blízkosti ulice Máchova.²⁹⁴

Starý Harcov

Ve Starém Harcově vzniká sídliště vedle ulice Kunratické. V důsledku toho jsou prodlouženy ulice Vlčí vrch a Sněhurčina. Sněhurčina ulice nyní vede kolem celého sídliště.

Nové ulice

Na Kunratickém sídlišti vznikají i nové ulice **Olbrachtova** a **Nezvalova**.

Olbrachtova

Ivan Olbracht (1882–1952) byl český spisovatel, prozaik, publicista a novinář. Jeho tvorba je zasazena do chudého prostředí Podkarpatské Rusi, kterou také v letech 1931–1936 osobně navštívil. Ulice odbočovala z Nezvalovy.

Nezvalova

Vítězslav Nezval (1900–1958) byl moravský básník a spisovatel, spoluzakladatel poetismu. Postupně se stal politickým iniciátorem českého avantgardního hnutí. V roce 1924 vstoupil do KSČ. Ulice odbočovala z ulice Aloisina výšina.²⁹⁵

Vrbenského

Bohuslav Vrbenský (1882–1944) byl český stomatolog, novinář a politik. Před první světovou válkou patřil k představitelům českého anarchisticko–komunistického hnutí. Ulice spojila Kunratickou ulici s ulicí Svobody.²⁹⁶

Ruprechtice a Staré Pavlovice

V Ruprechticích jsou v 70. a 80. letech také vybudována nová sídliště s 6–11 patrovými panelovými domy. Zejména v okolí ulic Rychtářská a Na Pískovně. Ulice Na Pískovně je protažena až k ulici Vrchlického. Tím jsou Ruprechtice propojeny s Pavlovicemi. Ulice

²⁹⁴ TOMSA, Jaroslav, ref. 267, s. 17–48

²⁹⁵ TOMSA, Jaroslav, ref. 267, s. 40–41

²⁹⁶ TOMSA, Jaroslav, ref. 267, s. 61

Višňová, u které se nachází také panelový dům, je změněna na **Třešňovou**. Ulice Hlávkova je protažena kolem nově vzniklých sídlišť až k Letné, ve Starých Pavlovicích, kde protíná ulici Generála Svobody.

Ve Starých Pavlovicích je vybudována také nová bytová výstavba a to v blízkosti ulic Letné a Jabloňové, Malátové a Polní. Letná je rovněž prodloužena k Londýnské ulici a je na ní vybudován most přes Nisu. Jabloňová ulice je prodloužena k Polní a zároveň je u ní zbudována ZŠ a ZUŠ Jabloňova.²⁹⁷

Doubí

I v Doubí jsou vybudována panelová sídliště, v okolí ulic Mařanovy a Za Humny. Nejedná se o tak rozsáhlou výstavbu jako v Ruprechticích a Pavlovicích. Nacházejí se zde 4–8 podlažní domy. Zároveň zde vznikají nové ulice.

Kaplického

Václav Kaplický (1895–1982) byl český prozaik a publicista. Především je znám jako autor historické beletrie. Zabýval se zejména dobou husitskou a pobělohorskou. Ulice spojuje ulici Za Humny a Mařanovu.²⁹⁸

Vackova

Karel Vacek (1902–1982) byl liberecký rodák a český hudební skladatel. Zabýval se zejména lidovou hudbou, ale hrál například i v orchestru Osvobozeného divadla Jaroslava Ježka.²⁹⁹ Ulice odbočovala z Mařanovy ulice.³⁰⁰

Další nové ulice

Mimo výstavbu nových sídlišť vznikají nové ulice i v Horním Hanychově a ve Vesci. V obou čtvrtích se jedná o honorifikační pojmenování.

Rižská

²⁹⁷ BÍLKOVÁ, Libuše a Roman KARPAŠ, ref. 17, s. 492

²⁹⁸ *Seznam ulic a domů města Liberce*, ref. 292, s. 7

²⁹⁹ *Liberečtí rodáci v názvech ulic a náměstí města Liberce*, ref. 260, s. 10

³⁰⁰ *Seznam ulic a domů města Liberce*, ref. 292, s. 13

Riga je hlavní město Lotyšska. Stejně jako ostatní Pobaltské země, bylo i Lotyšsko součástí SSSR. (Horní Hanychov XIX.)

Sverdlovská

Sverdlovsk je město v Rusku. Dnes je známé pod názvem Jekatěrinburg. Město leží na hranici mezi evropskou a asijskou částí Ruska. Jak Sverdlovská, tak Rižská ulice tvoří odbočku od Irkutské, která se také jmenuje po ruském městě.³⁰¹ (Horní Hanychov XIX.)

Fričova

Martin Frič (1902–1968) byl český filmový scenárista, herec, režisér a pedagog. Ulice spojovala ulici Holubovu a Kašparovu. (Vesec XXV.)

Holubova

Emil Holub (1847–1902) byl český lékař, cestovatel a kartograf. Během dvou výprav do jižní Afriky pořídil rozsáhlou přírodovědnou a etnografickou sbírku. Ulice tvořila odbočku z Kašparovy a zároveň byla rovnoběžná s Kašparovou.³⁰² (Vesec XXV.)

V roce 1980 je k Liberci připojeno 7 nových čtvrtí. Konkrétně se to týkalo **Kunratic** čtvrť, číslo XXIX, **Vratislavic nad Nisou**, čtvrť číslo XXX, **Krásné Studánky**, čtvrť číslo XXXI, **Radčic**, čtvrť číslo XXXII, **Machnína**, čtvrť číslo XXXIII, **Bedřichovky**, čtvrť číslo XXXIV. a Karlova pod Ještědem, čtvrť číslo XXXV.

Počátky pojmenování ulic v Kunraticích

Obec Kunratice, německy *Kunnersdorf*, dnes dvacátou devátou čtvrť Liberce, obklopují čtvrti Starý Harcov, Nový Harcov a Vratislavice nad Nisou. Počátky Kunratic spadají do 16. století. Kunratice představují jednu z nejmenších libereckých čtvrtí. Největšího počtu obyvatel dosáhly Kunratice před první světovou válkou, od té doby se počet neustále snižuje. Kunratice byly vždy závislé na Vratislavicích. Lidé tam chodili do kostela a posílali děti do školy. V roce 1980 byly Kunratice jako XXIX. čtvrť připojeny k Liberci.³⁰³

V roce 1980 se v Kunraticích nacházelo 6 ulic a všechny měly název vycházející z reality.

³⁰¹ *Seznam ulic a domů města Liberce*, ref. 292, s. 12

³⁰² TOMSA, Jaroslav, ref. 267, s. 65

³⁰³ BÍLKOVÁ, Libuše a Roman KARPAŠ, ref. 17, s. 587

Lučanská ulice vede od Kunratické ulice směrem do Jablonce.

Janovská tvoří odbočku z Lučanské ulice.

Kunratická ulice vede od Kunratic, přes Kunratické sídliště, Králův Háj až k Jablonecké ulici.

Lukášovská ulice vede od Mšenské a pokračuje dále do Lukášova.³⁰⁴

Počátky pojmenování ulic ve Vratislavicích nad Nisou

Obec Vratislavice nad Nisou, německy *Maffersdorf*, dnes třicátou čtvrtí Liberce, obklopují čtvrti Starý Harcov, Rochlice, Kunratic, Vesec a obce Dlouhý Most, Jeřmanice a Javorník. První zmínky o Vratislavicích pocházejí z roku 1316. To je řadí mezi nejstarší obce na území Liberecka. Na počátku 16. století sem přicházejí kolonizátoři ze Slezska. Dlouhou dobu byly Vratislavice řekou Nisou rozděleny na dvě části, pravobřežní a levobřežní díl obce. Ke sloučení obou částí došlo v roce 1901. V roce 1903 byla obec povýšena na městys a při této příležitosti dostala také vlastní znak. V 19. století zde žilo 6,5 tisíce obyvatel, což z Vratislavic dělalo druhé největší město po Liberci. V roce 1980 byly Vratislavice připojeny k Liberci jako jeho XXX. čtvrt'.³⁰⁵

Tehdy se ve Vratislavicích nacházelo 58 ulic. Téměř všechny z těchto ulic měly název vycházející z reality. Vratislavice v současnosti patří mezi čtvrti, které se neustále rozrůstají. V současnosti zde žije téměř 9000 obyvatel.

Hlavní vratislavickou ulicí je **Tanvaldská**, která vede od Jablonecké a napojuje se na Prosečskou, dále pokračuje do Jablonce a Tanvaldu. V sedmdesátých a osmdesátých letech bylo vybudované panelákové sídliště mezi ulicemi Tanvaldskou a Náhorní. V důsledku čehož vznikly nové ulice, **Dlážděná, Zámecký vrch, Vnitřní, Vnější a Skloněná**.

Na protějším břehu Nisy bylo v sedmdesátých letech vybudováno na tzv. Okálech nové sídliště, původně sloužící pro zaměstnance podniků Intexu a Textilany. Zde vznikly také nové ulice **Krajová, Okálová, Rýmařovská, Leknínová, Tulipánová a Svornosti**.³⁰⁶

Ve Vratislavicích se nacházejí zejména ulice s názvem z reality.

³⁰⁴ TOMSA, Jaroslav, ref. 267, s. 23–31

³⁰⁵ BÍLKOVÁ, Libuše a Roman KARPAŠ, ref. 17, s. 588–589,

³⁰⁶ TOMSA, Jaroslav, ref. 267, s. 14–63

1. názvy z reality

a) pojmenování podle směru ulice

Dlouhomostecká ulice vedla z Tanvaldské ulice směrem do Dlouhého Mostu.

K Mojžíšovu prameni tvoří odbočku z Dlouhomostecké k restauraci a studánce Mojžíšův pramen.

Prosečská ulice vedla od Tanvaldské do Proseče.

Rochlická ulice odbočovala z Tanvaldské do Rochlic.

b) podle polohy komunikace

Za Cukrárnou tvořila odbočku z Dlouhomostecké a nacházela se u cukrárny.

Za Kinem tvořila odbočku z Dlouhomostecké a nacházela se u bývalého kina.

Nad Kyselkou vedla od Prosečské dál ke svahu u Vratislavické kyselky.³⁰⁷

2. honorifikační pojmenování

Ve Vratislavicích se nacházela pouze jediná ulice s honorifikačním názvem.

Drašnerova

Augustin Drašner (1902–1976) byl poválečný ředitel ZŠ ve Vratislavicích. Ulice spojovala ulici U Sila a Kapraďovou.³⁰⁸

Počátky pojmenování ulic v Krásné Studánce

Obec Krásná Studánka, německy *Schönborn*, dnes třicátou první čtvrtí Liberce, obklopují čtvrti Bedřichovka, Radčice a obce Svárov a Stráž nad Nisou. Obec dostala jméno podle studánky v blízkých lesích, kterou již v dávných dobách používali uhlíři, kteří v lesích pálili milíře. Vesnice vznikla někdy ve 14. století. Nejstarší zástavba se nacházela v údolí Krásnostudáneckého potoka. Obec dlouhou dobu využívala německý název Schönborn. Ten český získala definitivně v roce 1947. V roce 1960 byla spojena se sousedními Radčicemi a o 20 let později byly obě obce připojeny k Liberci jako jeho XXXI. a XXXII. čtvrtí.³⁰⁹

³⁰⁷ TOMSA, Jaroslav, ref. 267, s. 44–63

³⁰⁸ TOMSA, Jaroslav, ref. 267, s. 15

³⁰⁹ BÍLKOVÁ, Libuše a Roman KARPAŠ, ref. 17, s. 571–572

Ve čtvrti Krásná Studánka se nachází celkem 12 ulic a všechny nesou pojmenování podle reality. To je způsobeno tím, že se jedná o malou čtvrť, značně vzdálenou od centra Liberce, a tak není nutné tady odkazovat na význačné osobnosti.

Hejnická ulice navazuje na ulici Generála Svobody a vede dále směrem do Hejnic.

Jahodová ulice tvoří odbočku z Hejnické ulice a je rovnoběžná s Nákupní ulicí.

Meruňková ulice spojuje Nákupní a Jahodovou.

Nákupní ulice tvoří odbočku z Hejnické a je rovnoběžná s Jahodovou.³¹⁰

Počátky pojmenování ulic v Radčicích

Obec Radčice, německy *Ratschendorf*, dnes třicátou druhou čtvrť Liberce, obklopují čtvrti Horní Suchá, Kateřinky, Krásná Studánka a obec Stráž nad Nisou. Radčice mají ve velké míře společnou historii s Krásnou Studánkou. Počátky obce jsou z 15. století. Výraznější rozvoj obce začal v 18. století. Vznikla zde hospoda, nové domy, později pošta a škola. Obyvatelé se živili převážně zemědělstvím. Mimo to se zde nacházela palírna, dílna na výrobu punčoch a textilní továrna. V roce 1980 byly Radčice jako XXXII. čtvrť připojeny k Liberci.³¹¹

V roce, kdy byly Radčice připojeny k Liberci, se zde nacházelo 6 ulic a všechny měly název vycházející z reality.

U Hřbitova tvořila odbočku z ulice Výletní, vedle hřbitova.

V Rokli vedla od ulice nad Slují až do Kateřinek.

Ke Sluji tvořila odbočku z Polední ulice. Název je zřejmě podle Dračího vrchu, který se nachází nad Radčicemi.³¹²

Počátky pojmenování ulic v Machníně

Obec Machnín, německy *Machendorf*, dnes třicátou třetí čtvrť Liberce, obklopují čtvrti Bedřichovka, Karlov pod Ještědem a obce Svárov a Stráž nad Nisou. Obec založili zřejmě koncem 14. století páni z Donína a dali jí název podle purkrabího Viléma z Donína, který se

³¹⁰ TOMSA, Jaroslav, ref. 267, s. 8–53

³¹¹ BÍLKOVÁ, Libuše a Roman KARPAŠ, ref. 17, s. 572–574

³¹² TOMSA, Jaroslav, ref. 267, s. 26–59

jmenoval: Machna. V okolí Machnína se ve středověku těžily měděné a olovnaté rudy. Obyvatelé Machnína se mimo těžby živili zemědělstvím a dřevorubectvím. V roce 1850 byly k obci připojeny sousední vesnice Bedřichovka a Karlov. V roce 1945 měl Machnín necelých 1700 obyvatel. V roce 1948 po odchodu Němců jich bylo jen 1200. V roce 1980 byl Machnín připojen k Liberci jako XXXIII. čtvrť.³¹³

V té době se v Machníně nacházelo 16 ulic. Z toho 3 měly honorifikační název.

1. názvy z reality

Chotyňská ulice tvořila odbočku z Hrádecké a zároveň byla rovnoběžná s Hrádeckou.

K Bedřichovce tvořila odbočku ze Staré ulice, která vedla do Bedřichovky.

Stará ulice vedla do Svárova a Stráže nad Nisou.

U Tvrze tvořila odbočku z Hrádecké ulice.³¹⁴

2. honorifikační pojmenování

Donínská

Páni z Donína jsou stará německá panská rodina ze Saska. Název ulice je dán na počest zakladatelů obce Machnín.³¹⁵ Ulice tvoří spojku mezi Hrádeckou a Chotyňskou ulicí.³¹⁶

Makarenkova

Anton Semjonovič Makarenko (1888–1939) byl sovětský pedagog a spisovatel. Je znám jako tvůrce systému kolektivní výchovy. Ulice odbočovala z Rynoltické ulice.

Tolstého

Lev Nikolajevič Tolstoj (1892–1910) byl ruský spisovatel. K jeho nejznámějším dílům patří romány *Vojna a mír* a *Anna Karenina*. Ulice odbočovala z Rynoltické směrem ke Karlovu pod Ještědem.³¹⁷

³¹³ BÍLKOVÁ, Libuše a Roman KARPAŠ, ref. 17, s. 568–571

³¹⁴ *Seznam ulic a domů města Liberce*, ref. 292, s. 7–13

³¹⁵ BÍLKOVÁ, Libuše a Roman KARPAŠ, ref. 17, s. 568

³¹⁶ *Seznam ulic a domů města Liberce*, ref. 292, s. 6

³¹⁷ TOMSA, Jaroslav, ref. 267, s. 32–54

Počátky pojmenování ulic v Bedřichovce

Obec Bedřichovka, německy *Friedrichshain*, dnes třicátou čtvrtou čtvrtí Liberce, obklopují čtvrti Krásná Studánka, Karlov pod Ještědem a Machnín. Osada Bedřichovka ležící u silnice směrem na Chrastavu byla založena v roce 1782. Název obce odkazuje na Bedřicha, druhého syna hraběte Kristiána Clam–Gallase. V roce 1980 byla Bedřichovka připojena jako XXXIV. čtvrt' k Liberci.³¹⁸

V roce 1980 se zde nacházelo 5 ulic a všechny měly název vycházející z reality.

K Bedřichovce vedla od Machnína k Bedřichovce.

Novoborská ulice navazuje na Londýnskou ulici, která vedla z Liberce.

Pomezní ulice tvořila odbočku z Vítkovské a vedla podél Novoborské ulice.

Suchá ulice je krátká ulice odbočující z ulice k Bedřichovce.

Vítkovská ulice tvořila odbočku od ulice Pomezní, jež vedla podél řopíků.³¹⁹

Počátky pojmenování ulic v Karlově pod Ještědem

Obec Karlov pod Ještědem, německy *Karlswald*, dnes třicátou pátou čtvrtí Liberce, obklopují čtvrti Horní Suchá a Machnín. Karlov byl založen koncem 18. století. Obec dostala jméno na počest hraběte Karla Clama. V roce 1850 byl Karlov společně s Bedřichovkou připojen k Machnínu. Zástavba Karlova se nachází u dvou hlavních ulic Českolipské a Mimoňské. Největšího počtu obyvatel dosáhla obec koncem 19. století. Od té doby počet neustále klesá. V roce 1980 byl Karlov pod Ještědem připojen jako XXXV. čtvrt' k Liberci.³²⁰

V té době se v Karlově nacházely 3 ulice a všechny měly název z reality.

Českolipská ulice odbočovala z Mimoňské.

Mimoňská ulice navazovala na ulici Tolstého, která vedla z Machnína.

Ulice Ke Karlovu vedla do Karlova z Růžodolu I.

³¹⁸ BÍLKOVÁ, Libuše a Roman KARPAŠ, ref. 17, s. 571

³¹⁹ *Seznam ulic a domů města Liberce*, ref. 292, s. 7–13

³²⁰ BÍLKOVÁ, Libuše a Roman KARPAŠ, ref. 17, s. 567–568

V roce 1986 je k Liberci připojeno 7 nových čtvrtí: Dlouhý Most, Javorník, Jeřmanice, Minkovice, Šimonovice, Rašovka a Bystrá. Všechny tyto čtvrti, ale získaly v roce 1990, případně 1993 samostatnost, takže jsem je nezahrnul do této práce.³²¹

³²¹ BÍLKOVÁ, Libuše a Roman KARPAŠ, ref. 17, s. 543

Změny v názvu ulic a náměstí po sametové revoluci 1989

Revoluce a pád komunistického režimu v Československu začala brutálním zákrokem veřejné bezpečnosti a lidových milic, proti povolené studentské demonstraci. Dne 17. listopadu 1989, na Mezinárodní den studentstva, se studenti sešli na povolené demonstraci v Praze na Albertově, aby si připomněli výročí nacistického zásahu vůči studentům a následnému zavření VŠ v roce 1939. Část studentů pak zamířila na Národní třídu, kde proti nim brutálně zakročila VB. Více jak 500 účastníků demonstrace bylo zraněno. Následně bylo 19. listopadu založeno občanské fórum (OF), jako politická organizace sdružující všechny občany. Na to navázaly stávky herců a studentů a probíhaly další demonstrace. Největší byly 25. a 26. listopadu. Po dvouhodinové generální stávce 27. listopadu, pod heslem: *“Konec vlády jedné strany“* nastává dialog mezi OF a Komunistickou stranou. 29. listopadu je zrušena vedoucí úloha jedné strany. Následně je 10. prosince sestavena vláda národního porozumění v čele s Mariánem Čálfou. Koncem prosince je prezidentem zvolen Václav Havel. V Československu je tak znovu po více jak 40 letech sestaven demokratický režim.³²²

Při změně politického režimu opět dochází k přejmenování několika ulic v Liberci. První změny nastávají již 1. dubna 1990. Tyto a následné změny schvaluje Odbor územního rozvoje a životního prostředí Úřadu města Liberec.³²³

Gottwaldova – Česká

Již 1. 4. 1990 je Gottwaldova ulice přejmenována na Českou.³²⁴ Tato rychlá změna je zřejmě způsobena tím, že ulice nesla název prvního komunistického prezidenta, a tak bylo nutné ho nahradit.

Další přejmenování nastává o rok později 1. 4. 1991. Tyto změny se týkají čtvrtí Rochlice, Horní Růžodol, Janův Důl, Růžodol I, Staré Pavlovice, Nové Pavlovice, Ruprechtice, Starý Harcov, Horní Hanychov, Ostašov, Doubí, Pilínkov, Vratislavice nad Nisou a Machnín.³²⁵

Celkem bylo přejmenováno 16 ulic. U všech šlo o honorifikační názvy. Většinou šlo o názvy komunistických funkcionářů. Ovšem jen u šesti z nich je tento honorifikační název změněn na jiný honorifikační název. Ostatní získaly název vycházející z reality.³²⁶

³²² ŽUKOV, M, ref. 4, s. 39

³²³ ŽUKOV, M, ref. 4, s. 39

³²⁴ Statní okresní archiv Liberec, *Změny názvů ulic 1990*, Městský národní výbor Liberec, 1945–1995, inv. č. 288

³²⁵ Statní okresní archiv Liberec, *Změny názvů ulic 1991*, Městský národní výbor Liberec, 1945–1995, inv. č. 288

1. názvy vycházející z reality

Dimitrova ulice je přejmenována na **Růžodolskou** ulici. (Růžodol I XI.) Název ulice je dán podle čtvrti, ve které se ulice nachází.

Hünigenova je přejmenována na ulici **Na Vyhlídce**. (Ruprechtice XIV.)

Ulice získala starý název, který měla při přejmenování ulic v roce 1946. Název zřejmě odkazuje na bývalou rozhlednu na Humboldtově výšině, která u této cesty stála za první republiky.

Appeltova změnila název na ulici **K Bucharce**, podle vleku na úpatí Ještědu zvaného Bucharka. (Horní Hanychov XIX.)³²⁷

U ulice Rudoarmějců je název změněn na ulici **U Potoka**. (Ostašov XX.)

Makarenkova ulice byla změněna na **Heřmánkovou**. (Machnín XXXIII.)

2. honorifikační názvy

Harusova – **Broumovská**

Harusova ulice se mění na **Broumovskou** ulici, tedy získává název z roku 1946. (Rochlice VI.)

Schrammova – **Kobrova** (Horní Růžodol I.)

Bohumil Kobr (1896–1968) byl typograf a zakladatel české tiskárny v Horním Růžodole. Zde se tiskly dopisní papíry, plakáty a další drobné tiskoviny pro české občany. Kobr založil také týdeník *Naše Hory* a *Severočeský deník*. V roce 1968 byl Bohumil Kobr jedním z občanů, kteří zahynuli 21. srpna 1968 v souvislosti s nárazem sovětského tanku do podloubí na náměstí Bojovníku za mír (dnes Dr. Edwarda Beneše).³²⁸

Engelsova – **Husitská** (Janův Důl IX.)

Husitství bylo hnutí pozdního středověku, které usilovalo o reformu církve.

³²⁶ SOkA, *Změny názvů ulic 1991*, Městský národní výbor Liberec, 1945–1995, inv. č. 288

³²⁷ SOkA, *Změny názvů ulic 1991*, Městský národní výbor Liberec, 1945–1995, inv. č. 288

³²⁸ *Liberečtí občané v názvech ulic města Liberce*, ref. 292, s. 13

Schillerova (Josef) – **Schillerova** (Friedrich) (Staré Pavlovice XII.)

U této ulice se využil starý název, ovšem je přisouzen jiné osobě. Místo po Josefu Schillerovi se ulice jmenuje po Friedrichu Schillerovi. Friedrich Schiller (1759–1805) byl německý spisovatel, básník a dramatik.

Maškova (Josef) – **Maškova** (Karel) (Pílánkov XXIV.)

U této ulice zůstal název, stejně jako v případě ulice Schillerovy, stejný. Nyní se však jmenuje po Karlu Maškovi. Karel Mašek (1867–1922) byl český básník, spisovatel, dramatik a překladatel. Psal například fejetony do Národních listů.

Patkova – **Kosmova** (Nové Pavlovice XIII.)

Kosmas (1045–1125) byl první známý český kronikář a autor Kroniky české.³²⁹

Vrbenského – **Hrubínova** (Starý Harcov XV.)

František Hrubín (1910–1971) byl český spisovatel a básník.³³⁰

Po roce 1989 vzniká i řada nových ulic. Nezaznamenal jsem sice žádné další změny v názvu, ovšem s tím jak přibývá obyvatel, vznikají nová sídliště a tím i nové ulice.

Rochlice

V Rochlici bylo po roce 2000 vybudováno sídliště rodinných řadových a panelových domů. Na tomto sídlišti bylo vytvořeno mnoho nových ulic. Všechny tyto ulice mají společné to, že jsou pojmenované vždy podle nějaké barvy. Vznikla zde **Modrá, Nachová, Pastelová, Purpurová, Rubínová, Tyrkysová, Azurová, Blankytná a Duhová**. Většina těchto ulic odbočuje z ulice **Zelené údolí**. Tato ulice byla prodloužena ze Zeleného údolí až k tomuto nově vzniklému sídlišti.³³¹

Další nové ulice vznikly na sídlišti v ulici Broumovská. Zde byly vybudované nové panelové domy podobné těm u Zeleného údolí. Právě u nich vznikla ulice **Hedvábná**, odbočující z Jablonecké a **Kašmírová**, která spojuje Hedvábnou a Vlnářskou ulici.³³²

³²⁹ SOkA, *Změny názvů ulic 1991*, Městský národní výbor Liberec, 1945–1995, inv. č. 288

³³⁰ SOkA, *Změny názvů ulic 1991*, Městský národní výbor Liberec, 1945–1995, inv. č. 288

³³¹ Statní okresní archiv Liberec, *Orientační mapa Liberec, A/28, 1997*

³³² SOkA, *Orientační mapa Liberec, A/28, 1997*

Dolní Hanychov

Také v Dolním Hanychově vznikly nové ulice u rodinných domů. Všechny mají názvy po českých městech. Vznikly zde ulice **Březnická, Krumlovská, Písecká, Prachatická, Valašská a Vizovická**. Tyto ulice tvoří odbočku z Erbenovy ulice.

Růžodol I

V Růžodole I. vznikly nové ulice u průmyslové a nákupní zóny Liberec Sever. Od Londýnské ulice vznikla nová odbočka ulice **Sousedské**, která navazuje na Ostašovskou a vede k nově zbudovanému nákupnímu centru Globus. Další novou ulicí je **Obchodní ulice**, odbočující z Ostašovské směrem do průmyslové zóny. Poslední novou ulicí je **K Bauhausu**. Ta odbočuje z Ostašovské a vede k prodejnám Bauhaus, Möbelix a XXXLutz.

Ruprechtice

V Ruprechticích také vznikla nová sídliště rodinných domků a u nich ulice. Většinou se jedná o odbočky z ulice Horské. U ulice U Koupaliště, která odbočuje z Horské, vznikly dvě nové ulice **Botanická** a **Přírodní**. Z Horské vznikla nová odbočka, ulice **U Trianglu**. Ta je propojena s Přírodní ulicí. Z ulice U Trianglu odbočuje nová ulice **U Hájovny**. Ta se nachází v místě bývalé hájovny. Na opačné straně od Horské vznikla ulice **Na Kopci** a u ní opět sídliště vilek a rodinných domů.³³³

Starý Harcov

V Harcově vznikly nové ulice u vysokoškolských kolejí. Konkrétně jde o ulici **17. listopadu**, jejíž název odkazuje na události 17. listopadu a celkově na Den studentů. Ulice tvoří odbočku z ulice Švabinského a krouží kolem kolejí. U ulice Na Zhořelci, která se nachází také u vysokoškolských kolejí, vznikla ulice **Nad Kolejemi**. Další nové ulice, **Sněžná** a **V Horách**, vznikly jako odbočka z **Jizerské** ulice, směrem na Rudolfov.³³⁴

³³³ *Marushka-Mapový portál města Liberce: Základní mapa TopGis s.r.o.* [online]. [cit. 2022–10–24]. Dostupné z: <http://marushkapub.liberec.cz/default.aspx?themeid=2>

³³⁴ *Marushka-Mapový portál města Liberce: Základní mapa* [online]. 2022 [cit. 2022–10–24]. Dostupné z: <https://marushkapub.liberec.cz/default.aspx?ThemeId=99>

Horní Hanychov

V Horním Hanychově vznikla řada nových ulic, jako odbočka z Houbařské ulice, **Bedlová**, **Holubinková** či **Smotlachova**. Miroslav Smotlacha (1920–2007) byl známý český mykolog. Ze Smotlachovy ulice odbočují ulice **Hřibová** a **Kozáková**. Všechny tyto ulice spojuje to, že mají názvy hub.³³⁵

Další nová ulice se jmenuje **Skokanská**, rovnoběžná se Sáňkařskou. Mezi Irkutskou a Charbinskou vznikla nová ulice s názvem **Varšavská**.³³⁶

Doubí

V Doubí vznikla Průmyslová zóna Jih a u ní vznikly také nové ulice. Všechny tyto ulice mají souvislost s průmyslem. Většina z nich mají honorifikační názvy podle vynálezců a fyziků.

1. názvy z reality

Průmyslová tvoří odbočku z ulice České mládeže.

2. honorifikační pojmenování

Ampérova

André-Marie Ampère (1775–1836) byl francouzský matematik a fyzik. Po něm je pojmenovaná jednotka elektrického proudu. Ulice spojuje ulice Průmyslovou a Puškinovu.

Newtonova

Isaac Newton (1642–1727) byl anglický matematik a fyzik. Je po něm pojmenovaná jednotka síly. Ulice odbočuje z Průmyslové.

Heyrovského

Jaroslav Heyrovský (1890–1967) byl český fyzik a chemik. V roce 1959 dostal Nobelovu cenu. Ulice spojovala ulici Průmyslovou a Puškinovu a vedla skrz průmyslovou zónu.

Edisonova

³³⁵ SOkA, *Orientační mapa Liberec, A/28, 1997*

³³⁶ *Marushka-Mapový portál města Liberce: Základní mapa TopGis s.r.o., ref. 333*

Thomas Alva Edison (1847–1931) byl americký vynálezce a podnikatel. Mezi jeho vynálezy patří fonograf, elektroměr či dynamo. Ulice tvoří odbočku z Puškinovy.

Wichterleho

Otto Wichterle (1913–1998) byl český vědec a vynálezce, známý jako vynálezce kontaktních čoček. Ulice tvoří odbočku z Edisonovy.

Hubáčkova

Karel Hubáček (1924–2011) byl český architekt. Známy je jako autor rozhledny a hotelu na Ještědu v Liberci. Ulice tvoří odbočku z Puškinovy³³⁷

Vesec

Ve Vesci vzniklo od roku 1989 do dnešní doby 13 nových ulic. V blízkosti obce Dlouhý Most vznikly ulice **Blatouchová, Hvozdíková a Sasanková**.³³⁸ Všechny tyto ulice spojuje to, že jsou pojmenované podle rostlin.

Ve Vesci vznikly také ulice s honorifikačním názvem podle osobností.

Vrbatova a Hančova

Václav Vrbata (1885–1913) a Bohumil Hanč (1886–1913) byli přátelé a lyžaři. Oba tragicky zahynuli při padesátikilometrovém závodu v běhu na lyžích, který se uskutečnil v Krkonoších.³³⁹ Ulice Vrbatova a Hančova tvoří spojnicí ulic Ke Sportovnímu Areálu a Nad Sokolovnou.³⁴⁰

Vratislavice nad Nisou

Ve Vratislavicích vzniklo od roku 1989 do dnešní doby celkem 19 nových ulic. Je to způsobeno tím, že Vratislavice jsou čtvrtí, která se vůbec nejvíce rozrůstá. Opět se jedná zejména o ulice u nových sídlišť.

³³⁷ *Marushka-Mapový portál města Liberce: Základní mapa TopGis s.r.o.*, ref. 333

³³⁸ *Marushka-Mapový portál města Liberce: Základní mapa*, ref. 334

³³⁹ Václav Vrbata. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2022 [cit. 2022–10–31]. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/V%C3%A1clav_Vrbata

³⁴⁰ *Marushka-Mapový portál města Liberce: Základní mapa*, ref. 334

Borůvková ulice tvoří odbočku z Dlouhomostecké. Nachází v místě výstavby nových rodinných domů.

Pampelišková ulice odbočuje z Prosečské

Nové panelové sídliště, zvané sídliště Nové Vratislavice, vzniklo vedle původního sídliště v Rochlici. V tomto sídlišti vznikla také spousta nových ulic. Všechny se nacházejí v blízkosti ulice U Sila. Tato ulice byla navíc prodloužena do nového sídliště. Z ní odbočuje ulice **Seniorů**, podle domova důchodců, který se nachází poblíž. U ulice U Sila vznikla nová ulice **Pod Rušičkou**. Ulice má název podle rušičky radiového signálu, která se zde v minulosti nacházela.³⁴¹ Na ulici seniorů navazují ulice **Ořechová** a **Krajní** a **Křížová**.³⁴² U žádné z těchto tří ulic se mi nepodařilo dohledat důvod názvu. Ulice Křížová má zřejmě název podle toho, že křížuje ulici krajní a Seniorů. Název ulice Krajní je nejspíše podle toho, že ulice se nachází na okraji sídliště. Ovšem název Ořechové ulice zjevně nemá žádnou spojitost s umístěním této ulice.

³⁴¹ *Marushka-Mapový portál města Liberce: Základní mapa TopGis s.r.o., ref. 333*

³⁴² *Marushka-Mapový portál města Liberce: Základní mapa TopGis s.r.o., ref. 333*

Komparace s výsledky bakalářské práce: Vývoj názvů ulic libereckých čtvrtí I–V

Současné liberecké čtvrti VI.–XXXV. tvoří tak nesourodou skupinu, že je lze jen obtížně porovnat se starým Libercem a čtvrtěmi I.–V. Zatímco u čtvrtí I.–V. sledujeme jakousi systematickosti při pojmenování ulic a náměstí, v pozdějších čtvrtích tomu tak není. Je to způsobeno i tím, že k pojmenování ulic ve čtvrtích VI.–XXXV. dochází někdy až s připojením k Liberci. Děje se tak obzvláště u malých obcí, které byly od Liberce původně dosti odloučené, jako Machnín, Radčice, Krásná Studánka či Pilínkov.³⁴³ Zajímavé je také sledovat národnostní složení v obcích před druhou světovou válkou. Zatímco v Liberci převládala národnost německá, v některých obcích v okolí to bylo rovnocenné, případně měla dokonce ta česká navrch. Tento fakt se odrazil i na pojmenování ulic. Vidíme to například u Horního Růžodolu, kde ulice nesou jména českých historických osobností z řad politiků, umělců případně historických postav, jako Komenskýstrasse, Masarykstrasse, Smetanagasse či Žižkagasse.³⁴⁴

V centru Liberce docházelo k velkým změnám názvu i po roce 1918, kdy bylo třeba změnit stará rakouská pojmenování. V okolních obcích k těmto změnám většinou nedocházelo.

První rozsáhlé přejmenování ulic nastává, podobně jako u starého Liberce až v roce 1939, se vznikem Říšské župy Sudety. Oproti centru Liberce se však nejedná o tak zvučná jména Třetí říše, jako byly Adolf Hitler, Joseph Goebbels, Hermann Göring nebo Rudolf Hess.³⁴⁵ Je to způsobeno tím, že tato jména již byla použita v centru Liberce. Přejmenovací komise tak musela sáhnout k méně oslavným jménům, jako byly názvy německých nebo rakouských umělců z 19. století, spolkových zemí či jiných důležitých událostí, které měly formovat německého ducha.

V nově pojmenovaných nebo přejmenovaných ulicích se také ve velké míře objevují názvy demonstrující rozšiřování Třetí říše a oslavující její válečné úspěchy např. Danziger Strasse, Memelstrasse, Eupener Strasse, Posener Strasse, Graudenzstrasse či Bromberger Strasse.³⁴⁶

U všech názvů se jedná o oblasti, o které, z pohledu Německa, Němci neprávem přišli po

³⁴³ TOMSA, Jaroslav, ref. 267, s. 8–64

³⁴⁴ Marushka-Mapový portál města Liberce: Schmidovy mapy 1936, ref. 16

³⁴⁵ ŽUKOV, M, ref. 4, s. 7–8

³⁴⁶ SOKA, Adressbuch der Gauhauptstadt Reichenberg, 1941/42

první světové válce. Dávání do názvů ulic právě těchto znovu dobytých měst se jeví v Liberci jako ojedinělé. Může to být způsobeno tím, že Liberec byl hlavním městem sudetské Župy. Zároveň to dokládá, jak velkou měly tyto názvy propagandistickou moc a jak posilovaly německé cítění všech obyvatel. Je až překvapující, kolik honorifikačních názvů se právě v tomto období objevuje.³⁴⁷

Další rozdíl je u názvů dáványch po osvobození v roce 1945. Ve čtvrtích VI–XXXV tyto názvy často přečkaly období socialismu, některé dokonce vydržely až do současnosti, jako Kašparova, Dalimilova, Ševčíkova, Melantrichova či Tylova.³⁴⁸ Důvodem je nejspíše fakt, že nebyla v takové míře použita jména politiků z první republiky, případně jmen amerických nebo britských generálů jako v Liberci u ulic a náměstí ve čtvrtích I–V³⁴⁹ Politické změny v době pražského jara v roce 1968 neměly, oproti centru Liberce,³⁵⁰ na vývoj názvu ulic v okolních čtvrtích žádný vliv.

³⁴⁷ SOkA, *Adressbuch der Gauhauptstadt Reichenberg*, 1941/42

³⁴⁸ *Plán a úplný, úředně kontrolovaný seznam ulic a náměstí Velkého Liberce*, ref. 117, s. 127

³⁴⁹ ŽUKOV, M, ref. 4, s. 26–28

³⁵⁰ ŽUKOV, M, ref. 4, s. 38–39

Didaktické využití zpracovávaného tématu

Existuje mnoho způsobů, jak lze ve výuce využít vývoj názvů ulic v Liberci. Jedním z nich by bylo poukázat na vliv propagandy právě formou těchto názvů. Především v době existence Sudetské župy, zde zejména na názvech německých politiků a názvů dokládajících rozšiřování Třetí Říše. Druhé vhodné období by bylo během socialismu. Další možností by bylo na německých názvech z první republiky, demonstrovat žákům, jak velké bylo na Liberecku zastoupení německé národnosti.

Já jsem se rozhodl vypracovat aktivitu, ve které jde s pomocí využití názvů ulic, poukázat na regionálně známé liberecké osobnosti. Vybral jsem celkem 7 ulic pojmenovaných po méně či více známých osobnostech, které buďto žili v Liberci anebo se zde narodili. Vždy jsem vybíral osobnosti z rozdílného období i různého zaměstnání, které ovšem nějakým způsobem zasáhly do historie Liberce. Názvy ulic vídáme denně, ale většinou je neregistrujeme a nevšímáme si jich. Touto aktivitou lze žákům ukázat, že i názvy ulic v sobě ukrývají zajímavou historii.

Všechny osobnosti, které jsem vybral, spojuje jejich vazba k Liberci.

Karel Hubáček byl architekt, který navrhl budovu dnešního hotelu a vysílače na Ještědu. Jaroslav Řídký a Karel Vacek byli hudební skladatelé. Vlasta Burian byl český divadelní herec. Josef Votoček byl prvním českým starostou Horního Růžodolu a zasloužil se také o rozvoj školství v Liberci. Bohumil Kobr byl zakladatel české tiskárny v Horním Růžodole, ale veřejnosti je znám, jako jedna z obětí srpna 68, kdy ruský tank poničil liberecké podloubí na náměstí Bojovníků za mír (dnes Dr. Edvarda Beneše). Jako problematičtější může působit osoba Ferdinand Porsche, kvůli jeho působení v SS a NSDAP. Já jsem ovšem toho názoru, že Ferdinand Porsche jako vynálezce světové automobilové značky, patří k občanům Liberce, na které by se nemělo zapomínat. Zároveň je třeba žáky konfrontovat i s tím že žádné osobnosti nejsou černobílé. Takže i Porscheho nacistická minulost patří k jeho památce.

Tematický okruh: Moderní doba, Rozdělený a integrující svět

Učivo: vývoj Československa od roku 1918 do roku 1989, vznik České republiky

D-9-7-05 žák zhodnotí postavení Československa v evropských souvislostech a jeho vnitřní sociální, politické, hospodářské a kulturní prostředí

Ročník: 9. třída ZŠ, 3. ročník SŠ

Organizační formy: skupinová výuka

Časová náročnost: 2 vyučovací hodiny

Big 6: příčiny a důsledky – sestaví krátký životopis o dané osobnosti, zdůvodní, proč došlo k přejmenování ulice

Klíčové kompetence:

- **k učení** – umí pracovat se zadanou literaturou a uvádět věci do souvislostí
- **komunikativní** – naslouchá promluvám druhých lidí, porozumí jim
- **sociální a personální** – účinně spolupracuje ve skupině, přispívá k diskusi

V rámci didaktického využití tématu jsem vytvořil pracovní listy na různé osobnosti v názvech ulic Liberce.

Průběh aktivity:

Žáci jsou rozděleni do skupin po 4–5 lidech. Následně si žáci do skupiny vylosují jeden pracovní list (jednu ulici). Jejich úkolem je odpovědět na otázky. Tento pracovní list vyplňují ve škole. Pracovní list slouží jako jakýsi rámec informací, podle kterého pak žáci vytvoří myšlenkovou mapu a následně referát.

Následně podle pracovního listu vytvoří myšlenkovou mapu, do které zaznamenají všechny informace, které se o dané osobnosti dozvěděli. (např. v aplikaci [Mindomo](#) nebo [Coggle.it](#)) Tuto myšlenkovou mapu mohou doplnit i obrázky, které s danou osobou souvisí např. Porscheho dům, památník na srpen 68 v podobě pásu tanku, případně hotel na Ještědu.

Na základě pracovního listu pak ve skupinách vytvoří referát, ve kterém ostatním žákům představí osobnost, kterou si vylosovali.

Ve fázi vyplňování pracovních listů učitel žákům donese různé knihy a materiály, které mohou při práci využít, například publikace, které se věnují významným libereckým osobnostem v názvech ulic.³⁵¹

Případně by žáci mohli pracovat i na počítačích. Ovšem některé osobnosti nelze téměř na internetu vyhledat, takže práce z publikací od České besedy je nutná. Navíc tak vyučující žákům zúží výběr zdrojů a zabrání tomu, aby žáci hledali špatnou osobnost.

³⁵¹ *Liberečtí občané v názvech ulic města Liberce*. Liberec: Česká beseda, 1993, [12] s. Zprávy České besedy: Sborník Krajského sdružení rodáků a přátel Liberecka, č. 74.

Liberečtí rodáci v názvech ulic a náměstí města Liberce. Liberec: Česká beseda, 1993, [7] s. Zprávy České besedy: Sborník krajského sdružení rodáků a přátel Liberecka, č. 72.

Na závěr celé práce by učitel mohl s žáky navštívit ulice, které si vylosovali, případně místa, která s těmito osobnostmi souvisí. (muzeum Porscheho, Ještěd, libereckou radnici)

Závěr

V této bakalářské práci jsem pozoroval vývoj názvu jednotlivých ulic v libereckých čtvrtích VI–XXXV. Nejprve jsem pro přehlednost, stejně jako v bakalářské práci uvedl různé definice, podle kterých lze názvy ulic a náměstí sémanticky zařadit.

Poté jsem se zabýval již samotnou změnou názvu ulic. Provedl jsem analýzu a rozbor adresářů Liberce a jednotlivých obcí, na jejímž základě jsem určil hlavní časové milníky těchto změn. Ke každé nové čtvrti jsem navíc vytvořil krátké shrnutí historie od vzniku až k připojení k Liberci a tedy i vzniku a pojmenování ulic.

Při rozboru map mě překvapilo, že v některých obcích byly ulice pojmenované již za první republiky, například v Rochlici, Horním Růžodole nebo Nových Pavlovicích. Naproti tomu v Janově Dole, Starých Pavlovicích či Ruprechticích došlo na pojmenování až v době připojení k Velkému Liberci. To mohlo být způsobeno tím, že v Rochlici, Horním Růžodole nebo Nových Pavlovicích probíhala intenzivnější výstavba a žilo zde více obyvatel než v ostatních obcích. Dalším důvodem by mohl být fakt, že se obce jako Rochlice, Horním Růžodol, Františkov či Nové Pavlovice nacházely v blízkosti starého Liberce a často s ním byly již před připojením urbanisticky spojeny. Zatímco oba Harcovy, Staré Pavlovice a Ruprechtice byly centru Liberce celkem vzdáleny.

Vzniku Velkého Liberce jsem také věnoval část práce. Zde mě zaujalo, jak dlouho trvaly debaty o tom, kolik obcí by mělo být k Liberci připojeno. Dále mě překvapil také fakt, že mnohdy byli samotní starostové jednotlivých obcí proti spojení s Libercem.

Hlavním bodem mého výzkumu byly ale stejně jako v případě bakalářské práce honorifikační názvy, tedy názvy po slavných osobnostech, událostech, městech, armádách či státech. V práci jsem na několika příkladech ilustroval, jak docházelo ke změně názvu u ulic, které měly honorifikační název. Uvedl jsem, na koho měl daný název odkazovat a pokud to bylo možné, také proč k této změně došlo.

Oproti starému Liberci, v ostatních čtvrtích probíhala zejména v 70. a 80. letech rozsáhlá výstavba sídlišť. Na těchto sídlištích vznikaly nové ulice, které často nesly nějaký společný znak, jakým byla barva, jména podle vynálezců, měst či umělců.

Při porovnání svých výsledků s bakalářskou prací jsem zjistil, že ve čtvrtích VI–XXXV ulice často neměly tak zvučné honorifikační názvy jako v centru Liberce. Spíše než o jména

politiků se jednalo o spisovatele, malíře nebo vědce. Oproti čtvrtím I–V se ukazuje, že jsou tyto názvy více stabilní. Velké množství názvů po vědcích či umělcích tak vydrželo až do současnosti.

V samém závěru práce jsem uvedl pedagogické příklady využití tématu. Zde jsem vybral několik slavných libereckých osobností, o kterých mají žáci vyhledat určité informace. Touto formou se tak žáci dozvědí nové informace o lidech, kteří se buďto narodili anebo žili v Liberci.

Zdroje

Literatura:

BÍLKOVÁ, Libuše a Roman KARPAŠ. *Knih o Liberci*. 2., dopl. a rozš. vyd. Liberec: Dialog, 2004, 704 s. ISBN 80-86761-13-4.

BIMAN, Stanislav. *Naplňený generační sen: Utvoření Velkého Liberce: The dream of a generation made true: Creating "Big Liberec."* *Fontes Nissae = Prameny Nisy*. 13(1), [12]-17. ISSN 1213-5097.

Liberecké ulice: Abecední seznam libereckých ulic a jiné informace pro orientaci ve městě Liberci. Liberec: Komise pro cestovní ruch MěstNV Liberec, 1966, 79 s.

Liberečtí občané v názvech ulic města Liberce. Liberec: Česká beseda, 1993, [12] s. Zprávy České besedy: Sborník Krajského sdružení rodáků a přátel Liberecka, č. 74.

Liberečtí rodáci v názvech ulic a náměstí města Liberce. Liberec: Česká beseda, 1993, [7] s. Zprávy České besedy: Sborník krajského sdružení rodáků a přátel Liberecka, č. 72.

MATUŠOVÁ, J. *Vývoj a standardizace pomístních jmen a urbanonym v českém pohraničí* *Naše řeč*. Praha: Academia, 1989, roč. 72, s. 179–186

PAŽOUT, Jaroslav: Edmund Hünigen. In: KOKOŠKOVÁ, Zdeňka (ed.): *Osudy zapomenutých hrdinů. Příběhy německých antifašistů z ČSR*. Národní archiv, Praha 2008, s. 32–37

Seznam ulic a domů města Liberce. [1.] vyd. Liberec: Úřad města Liberce, 1991, 308 s.

Seznam ulic a domů města Liberce: stav k 31.12. 1972. Liberec: MěNV, [1975], 187 s.

TECHNIK, Svatopluk a Vladimír RUDA. *Liberec minulosti a současnosti: (historie a perspektivy výstavby města)*. 2. přeprac. vyd. Ústí nad Labem: Severočeské nakladatelství, 1980, 308 s.

TOMSA, Jaroslav. *Liberecké ulice: Abecední seznam libereckých ulic a jiné informace pro orientaci ve městě Liberci*. Liberec: Česká beseda a Komise cest. ruchu MěstNV, 1984, 94 s.

Kvalifikační práce:

ŽUKOV, M. *Vývoj názvů ulic libereckých čtvrtí I–V od roku 1858*. Liberec, Bakalářská práce. TUL-Fakulta přírodovědně humanitní a pedagogická, 2020, 71s.

Prameny:

Plán a úplný, úředně kontrolovaný seznam ulic a náměstí Velkého Liberce. Liberec: Magistrát města Liberce, 1946, 127 s.

Reichenberger Zeitung. Reichenberg: Gebrüder Stiepel, 1938, 79 sv. ISSN 1214-6587

Statní okresní archiv Liberec, *Adressbuch der Gauhauptstadt Reichenberg*, 1941/42

Statní okresní archiv Liberec, *Adressbuch für die Stadt Reichenberg und den politischen Bezirk Reichenberg*, 1910–1911

Statní okresní archiv Liberec, *Adressbuch und Wohnungs-Anzeiger für den Reichenberger Landbezirk*, 1905

Statní okresní archiv Liberec, *Bezirks-Adressbuch des politischen Bezirkes Reichenberg Land und des politischen Bezirkes Friedland*, 1925

Statní okresní archiv Liberec, *Lageplan Mappe, Bezirk Reichenberg: Hausbesitzer-und Strassen-Verzeichnis: Alt – u. Neu-Paulsdorf / Staré, Nové Pavlovice*, 1936

Statní okresní archiv Liberec, *Lageplan Mappe, Bezirk Reichenberg: Hausbesitzer-und Strassen-Verzeichnis: Franzendorf / Františkov*, 1936

Statní okresní archiv Liberec, *Lageplan Mappe, Bezirk Reichenberg: Hausbesitzer-und Strassen-Verzeichnis: Ober Rosenthal / Horní Růžodol*, 1936

Statní okresní archiv Liberec, *Lageplan Mappe, Bezirk Reichenberg: Hausbesitzer-und Strassen-Verzeichnis: Rosenthal I. / Růžodol I.*, 1936

Statní okresní archiv Liberec, *Orientační mapa Liberec*, A/28, 1997

Statní okresní archiv Liberec, *Změny názvů ulic 1948*, Městský národní výbor Liberec 1945–1995, inv. č. 288

Statní okresní archiv Liberec, *Změny názvů ulic 1954*, Městský národní výbor Liberec, 1945–1995, inv. č. 288

Statní okresní archiv Liberec, *Změny názvů ulic 1964*, Městský národní výbor Liberec, 1945–1995, inv. č. 288

Statní okresní archiv Liberec, *Změny názvů ulic 1990*, Městský národní výbor Liberec, 1945–1995, inv. č. 288

Statní okresní archiv Liberec, *Změny názvů ulic 1991*, Městský národní výbor Liberec, 1945–1995, inv. č. 288

Elektronické:

Josef Schiller. In: *Protokol der Ersten österreichischen Textilarbeitertages, 1890*. [online].

Masarykova univerzita: Katedra filosofie. [cit. 2022-10-19]. Dostupné z:

<https://www.phil.muni.cz/fil/scf/komplet/schill.html>

Marushka-Mapový portál města Liberce. Základní mapa [online]. 2022 [cit. 2022-10-24].

Dostupné z: <https://marushkapub.liberec.cz/default.aspx?ThemeId=99>

Marushka-Mapový portál města Liberce: Plan der Gauhauptstadt Reichenberg 1940 [online].

[cit. 2022-10-09]. Dostupné z: <http://marushkapub.liberec.cz/default.aspx?themeid=2>

Marushka-Mapový portál města Liberce: Schmidtovy mapy 1936 [online]. [cit. 2022-09-17].

Dostupné z: <http://marushkapub.liberec.cz/default.aspx?themeid=2>

Marushka-Mapový portál města Liberce: Základní mapa TopGis s.r.o. [online]. [cit. 2022-10-24].

Dostupné z: <http://marushkapub.liberec.cz/default.aspx?themeid=2>

Memelland. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia

Foundation, 2022 [cit. 2022-10-12]. Dostupné z: <https://de.wikipedia.org/wiki/Memelland>

Strassen a bis z. *Hannover Badenstedt* [online]. 2022 [cit. 2022-10-13]. Dostupné z:

<http://www.hannover-badenstedt.de/strassen/>

Václav Vrbata. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia

Foundation, 2022 [cit. 2022-10-31]. Dostupné z:

https://cs.wikipedia.org/wiki/V%C3%A1clav_Vrbata

Přílohy

Pracovní listy č. 1–7

První příloha obsahuje pracovní listy, podle kterých žáci vytvoří referát o jedné z libereckých osobností, která se objevila v názvu ulic libereckých čtvrtí VI.–XXXV.

Tabulky č. 1.1–27.1

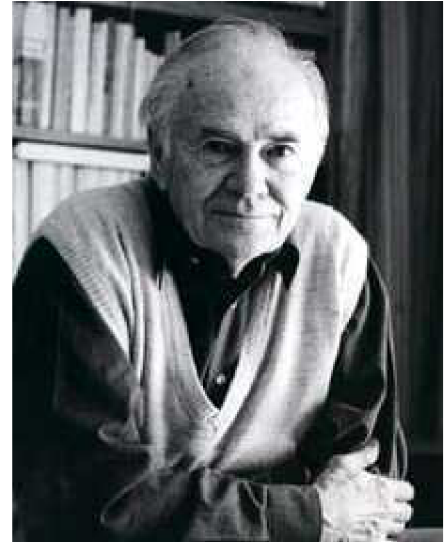
Druhá příloha obsahuje tabulky č. 1.1–27.1, ve kterých jsou zaznamenány všechny ulice v jednotlivých čtvrtích. Ulice jsou abecedně seřazeny podle nejstarších názvů. Jednotlivá časová období v záhlaví sloupců tabulky vymezují, kdy docházelo ke změnám názvů ulic. Jedná se zejména o období před vznikem republiky (vznik nejstarších ulic), dále z doby první republiky, období sudetské župy a osvobození 1945. V letech 1945–1989 jsou roky podle toho, kdy vycházely abecední seznamy ulic, ze kterých jsem vycházel. V každé tabulce je tolik sloupců, podle toho kolikrát docházelo ke změnám názvu ulic, případně vzniku nových. U novějších čtvrtí pak pojmenování ulic zaznamenávám s připojením k Liberci. Poslední sloupec zobrazuje dnešní názvy ulic.

Pracovní list 1.

Hubáčkova ulice

V jaké liberecké čtvrti se tato ulice nachází?

Po jaké osobnosti je pojmenovaná? Čím se živil?

Co ho spojuje s Libercem?

Jaké stavby od tohoto architekta byly nebo jsou v Liberci?

Pracovní list 2.

Ulice Řídkého

V jaké liberecké čtvrti se tato ulice nachází?

Po jaké osobnosti je pojmenovaná? Čím se živil?

Co ho spojuje s Libercem?

Pracovní list 3.

Vackova ulice

V jaké liberecké čtvrti se tato ulice nachází?

Po jaké osobnosti je pojmenovaná? Čím se živil?

Co ho spojuje s Libercem?

Pracovní list 4.

Burianova ulice

V jaké liberecké čtvrti se tato ulice nachází?

**Po jaké osobnosti je pojmenovaná? Čím se živil?
Co o něm víte?**

Co ho spojuje s Libercem?

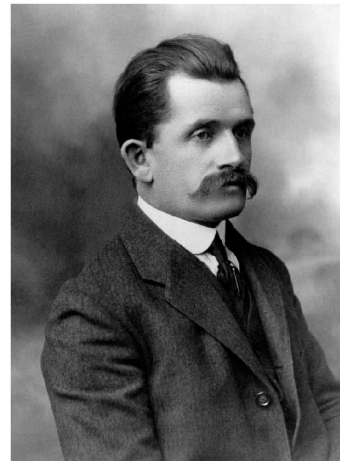
Proč nemohl po roce 1945 vykonávat své povolání?

Pracovní list 5.

Dr. Porsche Weg

V letech 1939–1945, se dnešní Opočenská ulice v Horním Růžodole, jmenovala Dr. Porsche Weg (Porscheho ulice)

Po jaké osobnosti se ulice jmenovala? Co dělal? Co o něm víte? Čím se proslavil?

Co ho spojuje s Libercem?

Pokuste se napsat, proč byla tato ulice v roce 1945 přejmenována?

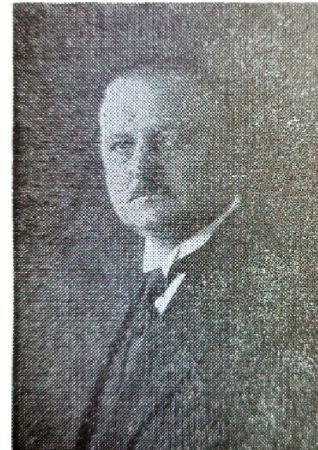
Nachází se dnes v Liberci nějaký památník nebo místo, které tuto osobnost připomíná?

Pracovní list 6.

Votočkova ulice

V jaké liberecké čtvrti se tato ulice nachází?

Po jaké osobnosti je pojmenovaná? Co dělal? Co o něm víte?

Co ho spojuje s Libercem?

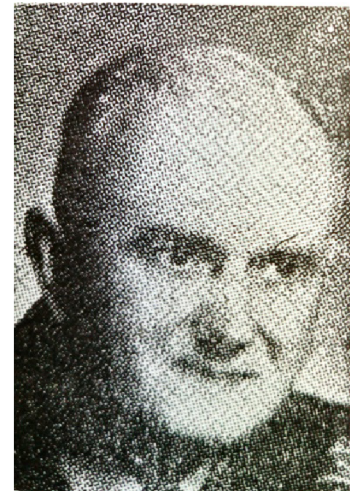
Jakým způsobem se zasloužil o rozvoj škol v Liberci?

Pracovní list 7.

Kobrova ulice

V jaké liberecké čtvrti se tato ulice nachází?

Po jaké osobnosti je pojmenovaná? Co dělal?

Co ho spojuje s Libercem?

Bohumil Kobr zemřel tragicky 21 srpna 1968. Pokuste se zjistit, při jaké události to bylo. Je někde jeho pomník? Co o něm víte?

Tabulka č. 1. 1 – Rochlice VI.

1905 – 1911	1918 – 1925	1926 – 1936	1939 – 1945	1946	1948 – 1954	1966	1972	1973 – 1989	Současnost
Bahnstegweg			Löfflerweg	Drážní					Drážní
Bismarckgasse	Heinestrasse		Brahmsgasse	Na Floře				Broumovská	Broumovská
Dörflerstrasse				Vesecká					Vesecká
Fabrikstrasse			Langenbrucker Strasse	Kašparova					Kašparova
Franz Tilkgasse			Korngasse	Žitná					Žitná
Gasometergasse			Braunauer Strasse	Broumovská				Harusova	Broumovská
Gebirgsstrasse			Gablونzerstrasse	Jablonecká					Jablonecká
Hlasiwetzstrasse			Buschgasse	V Háji					V Háji
Kirchberg				Farní vrch		Pionýrů			Pionýrů
Kirchsteg			An der Hofseite	Nádvorní					Nádvorní
Kreuzgasse			Pommernstrasse	Chabarovská					Chabarovská
Leipziger Platz			Sachsenplatz	Kyjevské nám.					Kyjevské nám.
Liebieggasse			Obstgasse	Ovocná					Ovocná
Lindensteg			Bleichweg	Na Bělidle					Na Bělidle
Maffersdorferstrasse				Vratislavická					Vratislavická
Marktplatz				Tržní nám.	Na Lukách nám.				Na Lukách nám.
Nikolaigasse				Kociánova					Kociánova
Parkgasse			Angelikastrasse	Andělčina					Andělčina
Postplatz				Poštovní nám.					Poštovní nám.
Reichenbergergasse			Danziger Strasse	Leninova	Dělnická				Dělnická
Reichstrasse			Liebenauer Strasse	Hodkovická					Hodkovická
Robert Blum Strasse			Keplerstrasse	Maršíkova					Maršíkova
Rosenthalerstrasse			Eichichter Strasse	Doubská					Doubská
Ziegeleigasse				Cihlářská					Cihlářská

Tabulka č. 1. 2 – Rochlice VI.

1905 – 1911	1918 – 1925	1926 – 1936	1939 – 1945	1946	1948 – 1954	1966	1972	1973 – 1989	Současnost
	Berggasse		Berggasse- Untere	Hluboká				Majakovského	Majakovského
	Feldgasse		Mecklenburger Strasse	Dukelská					Dukelská
	Gartengasse		Nelkengasse	Karafiátová					Karafiátová
	Hanichenerstrasse		Am Badeteich	Na Jezírku					Na Jezírku
	Kleine Teichgasse		Am Badeteich	Na Jezírku					Na Jezírku
	Kretschmergasse			Boleslavova					Boleslavova
	Mozartgasse		Josef Haydn Strasse	Nedbalova				Vetiškova	Sametová
	Mühlgasse		Brückengasse	Mostecká					Mostecká
	Schillergasse		Grüne Strasse	Hradební					Hradební
	Scholzegasse			Václavská					Václavská
	Steinbruchgasse		Hugo Wolf Gasse	Na Kačírku					Na Kačírku
	Talstrasse	Teichgasse	Tannebergstrasse	Na Žižkově					Na Žižkově
		Turnergasse		Sportovní				Gymnastů	Gymnastů
	Hanichener Strasse		Oberhanichener Strasse	České mládeže					České mládeže
	Talstrasse		Schwarzpfütenstrasse	U Močálu	Pod sadem míru				Pod Sadem míru
			Amselgrund	Ptačí					Ptačí
			Bauernweg	Otavská					Otavská
			Gluckstrasse	Ševčíkova					Ševčíkova
			Gotenstrasse	Pardubická				Dobiášova	Dobiášova
			Händelstrasse	Trhová				Zánik ulice	
			Lehm-gasse	Ovesná					Ovesná
			Schnitterweg	Kavkazská					Kavkazská
			Spatengasse	Řepná					Řepná
			Steinmetzstrasse	Kamenická					Kamenická

Tabulka č. 1. 3 – Rochlice VI.

1905 – 1911	1918 – 1925	1926 – 1936	1939 – 1945	1946	1948 – 1954	1966	1972	1973 – 1989	Současnost
			Masurenweg	Mazurská		Červeného			Červeného
			Sidlerweg	Krymská					Krymská
			Weisdornweg	Hlohová					Hlohová
						Nádražní			Nádražní
						Rybničná			Rybničná
								Burianova	Burianova
								Gagarinova	Gagarinova
								Halasova	Halasova
								Haškova	Haškova
								Krejčího	Krejčího
								Pazderkova	Pazderkova
								Seifertova	Seifertova
								Soukenická	Soukenická
								Stará Rochlická	Stará Rochlická
								Vlnařská	Vlnařská
								Ježkova	Ježkova
									Azurová
									Blankytná
									Duhová
									Hedvábná
									Kašmírová
									Modrá
									Nachová
									Pastelová
									Purpurová
									Rubínová
									Tyrkysová
									Zelené údolí

Tabulka č. 2. 1 – Horní Růžodol VII.

1918 – 1925	1926 – 1936	1939 – 1945	1946	1948 – 1954	1966	1972	1973 – 1989	Současnost
Goethestrasse		Rückertstrasse	Karoliny Světlé					Světlé
Gutenbergstrasse		Buchdruckerstrasse	Melantrichova					Melantrichova
Havlíčekgasse		Schwanengasse	Havlíčková					Havlíčková
Husgasse		Siegfriedstrasse	Šlikova					Šlikova
Jahnstrasse		Friesenweg	Slepá					Slepá
Jeschkenstrasse			Ještědská					Ještědská
Karl Marxstrasse		Bogengasse	Karla Marxe	Marxova				Kralická
Kollárstrasse		Hagenstrasse	Kollárova					Kollárova
Komenskýstrasse Mozartstrasse		Richthofenstrasse	Jeronýmova					Jeronýmova
Lerchenstrasse		Finkengasse	Krokova					Krokova
Lindenweg			Na Bělidle					Na Bělidle
Mánegasse		Drechslergasse	Dalimilova					Dalimilova
Masarykstrasse		Strasse des 1. Oktober	28. Října					28. Října
Žižkagasse		Grüne Strasse	Hradební					Hradební
Ohornstrasse		Böcklinstrasse	Svahová	Schramova				Kobrova
Palackýstrasse		Felix Dahn Strasse	Palackého					Palackého
Roseggerstrasse		Kernstockgasse	U Potůčku					U Potůčku
Ruhegasse		Max Reger Strasse	Hřbitovní					Hřbitovní
Schillerstrasse		Beim Gut	Čechova					Čechova
Schulstrasse		Jungvolkstrasse	U Školy					U Školy
Smetanagasse		Lohengrinstrasse	Tylova					Tylova
Ulmenstrasse			Jilmová					Jilmová
Wiesengasse		Ostmarkstrasse	Jetelová					Jetelová

Tabulka č. 2. 2 – Horní Růžodol VII.

1918 – 1925	1926 – 1936	1939 – 1945	1946	1948 – 1954	1966	1972	1973 – 1989	Současnost
		Palmgasse	Palmová					Palmová
	Arndtstrasse	Schenkendorfstrasse	Klempířská					Zánik ulice
	Flurstrasse	Zeppelinstrasse	Máchova					Máchova
	Votočekstrasse	Kleiststrasse	Votočkova					Votočkova
		Altvaterstrasse	Pačesova					Pačesova
		Asterngasse	Kaprová					Kaprová
		Dr. Porsche Weg	Opočenská					Opočenská
		Ganghoferstrasse	Vajsova					Vajsova
		Geibelstrasse	Herbenova					Herbenova
		Ludwig Richter Weg	Osadní					Osadní
		Pappelallee	Topolová					Topolová
		Piltzkreutzgasse	U Křížku					U Křížku
		Preusenstrasse	Šeříková					Šeříková
		Schlageterstrasse	Příční					Příční
		Schmale Gasse	Úzká					Úzká,
		Schreinergerasse	Řezbářská					Řezbářská
		Schwarzer Weg	Klatovská					Klatovská
		Sudetenstrasse	Holečkova					Holečkova
		Uhlandweg	Langrova					Langrova
		Winkelweg	Družstevní					Družstevní
					Rovná			Rovná
					U Stadionu			U Stadionu

Tabulka č. 3. 1 – Dolní Hanychov VIII.

1939 – 1945	1946	1948 – 1954	1966	1972	1973 – 1989	Současnost
Am Goldbachdamm	Táborská					Táborská
Anzengruberstrasse	Strakonická					Strakonická
Arnoldgasse	Erbenova					Erbenova
Auerstrasse	Hanácká					Hanácká
Bauernfeldgasse	Zemědělská					Zemědělská
Garngasse	Textilní					Textilní
Heinersdorfer Strasse	Puškinova					Puškinova
Hubenweg	Trnková					Trnková
Kaplanstrasse	Jičínská					Jičínská
Kleineichichter Zeile	Dubice					Dubice
Lothringer Weg	Charbinská					Charbinská
Makartweg	Markytánská					Markytánská
Meierhofgasse	Irkutská					Irkutská
Nestroystrasse	Báňsko Bystrická					Báňsko Bystrická
Raimundweg	Bezručova					Bezručova
Sudermannngasse	Bajkalská					Bajkalská
			Brigádnická			Brigádnická
			Finská			Finská
			Spartakiádní			Spartakiádní
			Strojírenská			Strojírenská
				Lounská		Lounská
				Malodoubská		Malodoubská
					Budějovická	Budějovická
					Mladé generace	Mladé generace
					Putimská	Putimská
						Březnická

Tabulka č. 3. 2 – Dolní Hanychov VIII.

1939 – 1945	1946	1948 – 1954	1966	1972	1973 – 1989	Současnost
						Krumlovská
						Písecká
						Prachatická
						Tálínská
						Valašská
						Vizovická

Tabulka č. 4. 1 – Janův Důl IX.

1939 – 1945	1946	1948 – 1954	1966	1972	1973 – 1989	Současnost
Adolf Hoffmann Weg	Hynaisova					Hynaisova
Ährenweg	Ostružní					Ostružní
Bahsteggasse	U Nádražní lávky	Engelsova				Husitská
Einhardweg	Na Louce					Na Louce
Ekkehardweg	U Pekáren					U Pekáren
Ginzelstrasse	U Jatek	Čerchovská				Čerchovská
Goldbachweg	U Zlatého potoka					U Zlatého potoka
Güntherweg	Daliborova					Daliborova
Hildebrandweg	V Údolí					V Údolí
Moltkestrasse	Křížíkova					Křížíkova
Posener Strasse	V Horkách					V Horkách
Rolandweg	Hraničářská					Hraničářská
Schlachthofstrasse	Kubelíkova					Kubelíkova
Warthegasse	Národní					Národní
Wolfgangweg	U Plovárny					U Plovárny
Dietmarweg	Letní					Letní

Tabulka č. 5. 1 – Františkov X.

1926 – 1936	1939 – 1945	1946	1948 - 1954	1966	1972	1973 – 1989	Současnost
Am Sandberg	Uferweg	Na Nábřeží					Na Nábřeží
Am Wäldchen		U Lesíčka					U Lesíčka
Auengasse	Westfalengasse	Mánesova					Mánesova
Rodefeldweg		Na Pasece					Na Pasece
Dammweg	Zimmerflösseldamm	U Podjezdu					U Podjezdu
Masarykstrasse	Karolinsfelder Strasse	Habrmanova	Jana Švermy				Švermova
Hochstrasse		Vysoká					Vysoká
Fabrikstrasse	Schleswiger Strasse	Tovární					Tovární
Feldgasse	Rheinlandstrasse	Klásterského					Klásterského
Franzendorferstrasse		Františkovská					Františkovská
Gartengasse	Pfälzer Gasse	V Zahradách					V Zahradách
Grenzgasse		Hraniční					Hraniční
Johannesthalerstrasse	Saarlandstrasse	Uralská					Uralská
Schlossergasse	Holsteiner Gasse	Vltavská					Vltavská
Schulgasse	Hessenstrasse	Vojanova					Vojanova
Wiesengasse	Memelstrasse	Preslova					Preslova
Zittauerstrasse		Žitavská					Žitavská
	Oldenburger Weg	Stromovka					Stromovka
	Seifengasse	Mydlářská					Mydlářská
						Jáchymovská	Jáchymovská
						Řídkého	Řídkého

Tabulka č. 6. 1 – Růžodol I XI.

1918 – 1925	1926 – 1936	1939 – 1945	1946	1948 – 1954	1966	1972	1973 – 1989	Současnost
Berzdorferstrasse			Ostašovská					Ostašovská
Bürgergasse			Hokešova					Hokešova
Feldgasse		Kräutergasse	Zelná					Zelná
Ferdinand Jahn Gasse			Plužní					Plužní
Gartengasse		Fritz Reuter Strasse	Zahradní					Zahradní
Grenzweg		Feldhäuserweg	Domky					Domky
Masarykstrasse		Zittauerstrasse	Žitavská					Žitavská
Neissegasse		Fliedergasse	Dožínková					Dožínková
Neubaugasse		Neune Zeile	Nová					Nová
Paulsdorferstrasse		Narvikstrasse	Norská					Norská
Roseggerstrasse		Stormgasse	Janošíkova					Janošíkova
Schillergasse		Leiblgasse	Včelařská					Včelařská
Schulgasse		Langemarckstrasse	Rašínova	Jiřího Dimitrova				Růžodolská
Sonnengasse		Spitzweggasse	Železniční					Železniční
Turnerstrasse		Senefelderstrasse	Cyrila a Metoděje					Cyrila a Metoděje
	Kratzauerstrasse	Dresdner Strasse	Londýnská					Londýnská
	Kratzauerstrasse		Chrastavská					Chrastavská
	Untere Feldgasse	Garbengasse	Rolnická					Rolnická
	Sonnenhang	Lortzinggasse	Příkrá					Příkrá
	Ringstrasse		U Jeslí					U Jeslí
	Flughafenstrasse		U Letiště	Partyzánská				Partyzánská
		Banater Strasse	Harantova					Harantova
		Bildfichtenstrasse	Vilová					Vilová
		Elsässerstrasse	Srbská					Srbská
		Eupener Strasse	Na Růžku					Na Růžku

Tabulka č. 6. 2 – Růžodol I XI.

1918 – 1925	1926 – 1936	1939 – 1945	1946	1948 – 1954	1966	1972	1973 – 1989	Současnost
		Gottfried Keller Gasse	Jasmínová					Jasmínová
		Gottscheer Strasse	Jílovská					Jílovská
		Heckengasse	Šípková					Šípková
		Holbeingasse	Uhlířská					Uhlířská
		Kornblumengasse	Dolenka					Dolenka
		Lannergasse	Spojka					Spojka
		Lenbachgasse	Štursova					Štursova
		Muldenweg	Úvozní					Úvozní
		Schwindgasse	Mírová					Mírová
		Siebenbürger Strasse	Suldovského					Suldovského
		Wendelsteig	V Zátocině					V Zátocině
						Chatová		Chatová
						U Mlékárny		U Mlékárny
						U Trati		U Trati
							Akátová	Akátová
							Bosenská	Bosenská
								K Bauhausu
								Obchodní
								Sousedská

Tabulka č. 7. 1 – Staré Pavlovice XII.

1939 – 1945	1946	1948 – 1954	1966	1972	1973 – 1989	Současnost
Ackerweg	Selská					Selská
Am Übungsplatz	Na Cvičišti					Na Cvičišti
Berlinerstrasse	Generála Svobody					Generála Svobody
Claudiusgasse	Poděbradská					Poděbradská
Elfensteig	Zádušní					Zádušní
Elsternweg	Stračí					Stračí
Engelhardweg	Andělská					Andělská
Freytagstrasse	Jarní					Jarní
Fuchsberg	Na Mlýnku					Na Mlýnku
Gellertgasse	Půlpánova					Půlpánova
Grimmgasse	Dykova					Dykova
Habendorfer Strasse	Polní					Polní
Hauffgasse	Senovážná					Senovážná
Herbstgasse	Podzimní					Podzimní
Herderstrasse	Hrdinů					Hrdinů
Hölderlinstrasse	Balbínova					Balbínova
Holleweg	Průhon					Průhon
Kampfbahnstrasse	Letná					Letná
Kastaniengrund	Kaštanová					Kaštanová
Klopstockstrasse	Tusarova	Evžena Erbana	Jabloňová			Jabloňová
Krummhübel	Oblouková					Oblouková
Lenaugasse	Lidická					Lidická
Liliencronstrasse	Šimáčkova					Šimáčkova
Lilienthalgasse	Čapka Choda					Čapka Choda
Max – Eyth Strasse	Legíí					Legíí
Mörikestrasse	Bukovského					Bukovského
Nadelgasse	Kádnerova					Kádnerova

Tabulka č. 7. 2 – Staré Pavlovice XII.

1939 – 1945	1946	1948 – 1954	1966	1972	1973 – 1989	Současnost
Radetzkystrasse	Lipanská					Lipanská
Richardweg	Cvičná					Cvičná
Sandbruchweg	Na Pískovně					Na Pískovně
Scheffelgasse	Malátova					Malátova
Schwabengasse	Vlaštovčí					Vlaštovčí
Siegmundgasse	Berounská					Berounská
Waltergasse	Jiřkova					Jiřkova
Wernergasse	Šámalova	Josefa Schillera				Schillerova
			Nová cesta			Nová cesta
				Cordova		Cordova
				Slunná		Slunná
				Sobotecká		Sobotecká
						Koroptví
						Mlýnský vršek
						U Kapličky

Tabulka č. 8. 1 – Nové Pavlovice XIII.

1926 – 1936	1939 – 1945	1946	1948 – 1954	1966	1972	1973 – 1989	Současnost
Alt Paulsdorfer Strasse	Marschnerstrasse	Smetanova					Smetanova
Eichenhügel	Wolhynierweg	Libušina					Libušina
Feldgasse	Weizengasse	Pšeničná				Patkova	Kosmova
Feldgasse	Weizengasse	Pšeničná					Pšeničná
Goethestrasse	Kreutzerstrasse	Plzeňská					Plzeňská
Grenzgasse	Rüdigerweg	Hronovská					Hronovská
Grossgärtenstrasse		Květnové revoluce					Květnové revoluce
Habendorferstrasse		Polní					Polní
Hauptstrasse	Berlinerstrasse	Generála Svobody					Generála Svobody
Kieferberg		Borový vrch					Borový vrch
Mittelweg	Jasminweg	Bezová					Bezová
Nordzeile		Severní					Severní
Ruppersdorfer Strasse	Dietrich – Eckart – Strasse	Vrchlického					Vrchlického
Schillerstrasse	Hebbelstrasse	Jiráskova					Jiráskova
Schulgasse	Federngasse	Pštrosí					Pštrosí
Sonnengasse	Hans Sachs Gasse	Kroftova	Sokolovská				Sokolovská
Südzeile		Jižní					Jižní
Turnerstrasse	Thüringerstrasse	Křížkovského					Křížkovského
Wiesengasse	Töpferwiesen	Česká tvrz					Česká tvrz
	Dorngasse	Brdská					Brdská
	Laubengasse	Břetislavova					Břetislavova
	Wolframgasse	Josefovská					Josefovská

Tabulka č. 9. 1 – Ruprechtice XIV.

1939 – 1945	1946	1948 – 1954	1966	1972	1973 – 1989	Současnost
Adolf Peukert Strasse	Vodňanská					Vodňanská
Am Bildberg	Blanická					Blanická
Am Hahnel	Na Valech					Na Valech
Am Kretscham	Rychtářská					Rychtářská
Am Mühlstück	Horymírova					Horymírova
Augstenstrasse	Kotkova					Kotkova
Baiersbachweg	Tichá					Tichá
Baltenstrasse	Baltská					Baltská
Baumgasse	Primátorská					Primátorská
Bergmühlenstrasse	Polední					Polední
Bildkirchweg	Kolmá					Kolmá
Blücherstrasse	Markova					Markova
Bromberger Strasse	Mošnova					Mošnova
Drachensteig	Dračí					Dračí
Egerländerweg	Chebská					Chebská
Eichendorffzeile	Elišky Krásnohorské					Elišky Krásnohorské
F. S. Strasse	Staškova					Staškova
Flexgasse	Strmá					Strmá
Frankenstrasse	Kovařovicova					Kovařovicova
Geissberg	Divoká					Divoká
Gemsensteig	Jelení					Jelení
Gerstengasse	Ječmínkova					Ječmínkova
Gneisenaustrasse	Kmochova					Kmochova
Gnesener Strasse	Tovačovského					Tovačovského
Graudenzer Strasse	Kropáčkova					Kropáčkova
Heimatstal	Slovanské údolí					Slovanské údolí
Heugasse	Senná					Senná
Hohe Lehne	Smrková					Smrková

Tabulka č. 9. 2 – Ruprechtice XIV.

1939 – 1945	1946	1948 – 1954	1966	1972	1973 – 1989	Současnost
Hötzen Dorfstrasse	Roháčova					Roháčova
Iglauer Gasse	Jihlavská					Jihlavská
Isergebirgsstrasse	Horská					Horská
Jahnplatz	Nečasovo nám.	Míru nám.				Míru nám.
Kaisersteig	Jedlová					Jedlová
Kapellenweg	U Obrázku					U Obrázku
Karl – Czoernig Strasse	Javorová					Javorová
Kärntnerweg	Mojmírova					Mojmírova
Katharinberger Strasse	Kateřinská					Kateřinská
Koboldweg	Trpasličí					Trpasličí
Koppenstrasse	Nezamyslova					Nezamyslova
Leuteltstrasse	Dělostřelecká					Dělostřelecká
Litzmannstrasse	Křesomyslova					Křesomyslova
Ludendorffstrasse	Zákopnická					Zákopnická
Michlerberg	Michelský vrch					Michelský vrch
Oberdorfstrasse	Neklanova					Neklanova
Prinz Eugen Strasse	F. L. Věka					Věkova
Quellenstrasse	U Pramenů					U Pramenů
Quergasse	Světlá					Světlá
Rabengasse	Havraní					Havraní
Rehberg	Srnčí					Srnčí
Reitsteinweg	Na Vyhlídce			Hünigenova		Na Vyhlídce
Rübezahlweg	Krakonošova					Krakonošova
Rundweg	Kruhová					Kruhová
Ruppersdorfer Strasse	Ruprechtická					Ruprechtická
Sackgasse	Na Návrší					Na Návrší
Semmeringstrasse	Radčická					Radčická
Schillstrasse	Ostravská					Ostravská

Tabulka č. 9. 3 – Ruprechtice XIV.

1939 – 1945	1946	1948 – 1954	1966	1972	1973 – 1989	Současnost
Schlängelweg	Kopeckého					Kopeckého
Schusterberg	Skutečská					Skutečská
Sommerlehne	Na Výsluní					Na Výsluní
Sonnenbadstrasse	U Slunečních lázní					U Slunečních lázní
Sonnenhofgasse	Hlávkova					Hlávkova
Steirerweg	Jeseniova					Jeseniova
Taubenweg	Holubí					Holubí
Wachsteinweg	Strážní					Strážní
Waldbadweg	U Koupaliště					U Koupaliště
Wielandweg	Stroupežnického					Stroupežnického
Windmühlenweg	Hostivítova					Hostivítova
Zipferweg	Vnislavova					Vnislavova
				Hroznová		Hroznová
				Konopná		Konopná
				Višňová	Třešňová	Třešňová
					Příkrý vrch	Příkrý vrch
					Tomanova	Tomanova
						Botanická
						Hrabalova
						Krameriova
						Na Kopci
						Na Palouku
						Přírodní
						U Hájovny
						U Trianglu

Tabulka č. 10. 1 – Starý Harcov XV.

1939 – 1945	1946	1948 – 1954	1966	1972	1973 – 1989	Současnost
Alberichweg	Otakarova					Otakarova
Aloisienhöhe	Aloisina výšina					Aloisina výšina
Bachgasse	Cidlinská					Cidlinská
Brehmgasse	Vrázova					Vrázova
Burgstrasse	Wolkerova					Wolkerova
Buschdorfer Weg	Lyžařská					Lyžařská
Corneliusgasse	Brožíkova					Brožíkova
Dellingerweg	Švabinského					Švabinského
Dittersdorfsgasse	Dětrichova					Dětrichova
Eggenberg	Stodolní					Stodolní
Eicheberg	Dubový vrch					Dubový vrch
Feuerbachgasse	Na Zhořelci					Na Zhořelci
Föhrenweg	Sosnová					Sosnová
Glockenweg	Na Zvonku					Na Zvonku
Harzberg	Smolný vrch					Smolný vrch
Harzdorferstrasse	Svobody					Svobody
Hermannsteig	Franklinova					Franklinova
Hubertusweg	Hubertova					Hubertova
Kieshöhe	Křemenný vrch					Křemenný vrch
Kleiner Zippel	Malý cíp					Malý cíp
Königsgründel	Na Nivách					Na Nivách
Kunnersdorfer Strasse	Kunratická					Kunratická
Langer Zippel	Na Výběžku					Na Výběžku
Lerchenweg	Na Skřivanech					Na Skřivanech
Mittelzippel	Revírní					Revírní
Neuroder Weg	Novorudská					Novorudská
Prinzenweg	Sněhurčina					Sněhurčina
Prokopweg	Temná					Temná

Tabulka č. 10. 2 – Starý Harcov XV.

1939 – 1945	1946	1948 – 1954	1966	1972	1973 – 1989	Současnost
Rankeweg	Na Hrázi					Na Hrázi
Röhrweg	Na Čekané					Na Čekané
Rudolfstaler Strasse	Jizerská					Jizerská
Schwabenberg	Na Bohdalci					Na Bohdalci
Schweizerweg	Slezská					Slezská
Winterseite	Zimní					Zimní
Wolfsberg	Vlčí vrch					Vlčí vrch
	Ječná					Ječná
	Na Výšinách					Na Výšinách
			U Vleku			U Vleku
					Azalková	Azalková
					Březový vrch	Březový vrch
					Jasná	Jasná
					Milošova	Milošova
					Nezvalova	Nezvalova
					Olbrachtova	Olbrachtova
					Pod Jizerskou	Pod Jizerskou
					Vrbenského	Hrubínova
						17. listopadu
						Do Vrchu
						Nad Kolejemi
						Sluneční stráž
						Sněžná
						V Horách

Tabulka č. 11. 1 – Nový Harcov XVI.

1939 – 1945	1946	1948 – 1954	1966	1972	1973 – 1989	Současnost
Försterweg	Hájenská					Hájenská
Kadlitzweg	Kadlická					Kadlická
Leimbergweg	Klihová					Klihová
Luxdorfer Strasse	Lukášovská					Lukášovská
Moorbadweg	Ve Slatinách					Ve Slatinách
Reinowitzer Weg	Rýnovická					Rýnovická
						Habrová
						Nad Kadlickou
						Osiková
						Vřesová

Tabulka č. 12. 1 – Kateřinky XVII.

1954	1966	1972	1973 – 1989	Současnost
Ladova				Ladova
Nad Pianovkou				Nad Pianovkou
Pod Dračím kamenem				Pod Dračím kamenem
U Hřiště				U Hřiště
U Lesního divadla				U Lesního divadla
V Rokli				V Rokli
Zlatá				Zlatá
			Břehová	Břehová

Tabulka č. 13. 1 – Karlinky XVIII.

1954	1966	1972	1973 – 1989	Současnost
Karlinská				Karlinská
Pod Lesem				Pod Lesem
Sibiřská				Sibiřská
U Mlýna				U Mlýna
V Závětrí				V Závětrí
	Klidná			Klidná
	U Kulturního domu			U Kulturního domu

Tabulka č. 14. 1 – Horní Hanychov XIX.

1954	1966	1972	1973 – 1989	Současnost
Rudolfa Appelta				K Bucharce
Na Rozhraní				Na Rozhraní
Sáňkařská				Sáňkařská
Houbařská				Houbařská
Stará Ještědská				Stará Ještědská
U Školky				U Školky
V Lukách				V Lukách
Za Domovem				Za Domovem
Hraběcí				Hraběcí
U Pily				U Pily
Železničářů				Železničářů
Požárníků				Požárníků
U Struhy				U Struhy
U Tří studní				U Tří studní
Pilínkovská				Pilínkovská
	Světelská			Světelská
			Rižská	Rižská
			Sverdlovská	Sverdlovská
				Bedlová
				Holubinková
				Hřibová
				Kozáková
				Krásná vyhlídka
				Nezdarova
				Pod Ještědem
				Skokanská
				Smotlachova
				Varšavská
				U Internátu

Tabulka č. 15. 1 – Ostašov XX.

1966	1972	1973 – 1989	Současnost
Družby			Družby
Karpatská			Karpatská
Lukášova			Lukášova
Malinová			Malinová
Moravská			Moravská
Rudoarmějců			U Potoka
Šrámkova			Šrámkova
Žákovská			Žákovská
Družby			Novinská

Tabulka č. 16. 1 – Rudolfov XXI.

1966	1972	1973 – 1989	Současnost
Bedřichovská			Bedřichovská
K Černé Nise			K Černé Nise
Modřínová			Modřínová
Nastoupilova			Nastoupilova
Rudolfovská			Rudolfovská
U Vleku			U Vleku

Tabulka č. 17. 1 – Horní Suchá XXII.

1966	1972	1973 – 1989	Současnost
Křížanská			Křížanská
Karlovská			Karlovská
Svárovská			Svárovská

Tabulka č. 18. 1 – Doubí XXIII.

1976	1977 – 1989	Současnost
Beránkova		Beránkova
Brunclíkova		Brunclíkova
Cesta JZD		Cesta JZD
Flédlova		Flédlova
Hamplova		Chrpová
Hellerova		Hellerova
Hůlkova		Hůlkova
Hybešova		Hybešova
Mařanova		Mařanova
Minkovická		Minkovická
Obilná		Obilná
Pilínkovská		Pilínkovská
Proletářská		Proletářská
Sportovní		Sportovní
Svahová		Svahová
Turnovská		Turnovská
U Dráhy		U Dráhy
V Cihelně		V Cihelně
V Samotě		V Samotě

Tabulka č. 18. 2 – Doubí XXIII.

1976	1977 – 1989	Současnost
Volná		Volná
Za Humny		Za Humny
	Kaplického	Kaplického
	Vackova	Vackova
		Ampérova
		Edisonova
		Heyrovského
		Hubáčkova
		Kaplanova
		Newtonova
		Průmyslová
		Svatého
		Technikova
		Techniků
		Wichterleho

Tabulka č. 19. 1 – Pilínkov XXIV. a Hluboká XXVIII.

1976	1977 – 1989	Současnost
Černého		Černého
Ke Hluboké		Ke Hluboké
Maškova		Maškova
Rampasova		Rampasova
		Sklářská

Tabulka č. 20. 1 – Vesec XXV.

1976	1977 – 1989	Současnost
Dětská		Dětská
Dlouhá		Dlouhá
Gottwaldova		Česká
Chatařská		Chatařská
Jeřmanická		Jeřmanická
Kopretinová		Kopretinová
Lomová		Lomová
Malá		Malá
Na Srázu		Na Srázu
Nad Dálnicí		Nad Dálnicí
Nad Nisou		Nad Nisou
Nad Rybníkem		Nad Rybníkem
Nad Sokolovnou		Nad Sokolovnou
Nad Strání		Nad Strání
Nad Tratí		Nad Tratí
Nad Údolím		Nad Údolím
Slovanská		Slovanská
Šumná		Šumná
U Družiny		U Družiny
U Sídliště		U Sídliště
U Statku		U Statku
U Střediska		U Střediska
V Lučinách		V Lučinách
Vyhlídková		Vyhlídková
	Fričova	Fričova

Tabulka č. 20. 2 – Vesec XXV.

1976	1977 – 1989	Současnost
	Holubova	Holubova
	Pacltova	Pacltova
	U Kolory	U Kolory
	K Rybníku	K Rybníku
		Blatouchová
		Dobrodružná
		Hančova
		Hvozdíkova
		K Sportovnímu Areálu
		Na Ostrově
		Na Veseckém kopci
		Nedbalova
		Radostná
		Sasanková
		U Libeny
		Veselá
		Vrbatova

Tabulka č. 21. 1 – Kunratice XXIX.

1980 – 1989	Současnost
Hrabětická	Hrabětická
Janovská	Janovská
Kunratická	Kunratická
Lučanská	Lučanská
Lukášovská	Lukášovská
Mšenská	Mšenská
	Mezi Lesy

Tabulka č. 22. 1 – Vratislavice nad Nisou XXX.

1980 – 1989	Současnost
Dlážděná	Dlážděná
Dlouhomostecká	Dlouhomostecká
Donská	Donská
Dopravní	Dopravní
Drašnerova	Chmelařská
Dřevařská	Dřevařská
K Mojžíšovu prameni	K Mojžíšovu prameni
Kapraďová	Kapraďová
Kořenovská	Kořenovská
Kozácká	Kozácká
Krajová	Krajová
Křivá	Křivá
Leknínová	Leknínová
Lovecká	Lovecká
Májová	Májová
Na Břehu	Na Břehu

Tabulka č. 22. 2 – Vratislavice nad Nisou XXX.

1980 – 1989	Současnost
Na Hroudě	Na Hroudě
Na Rozcestí	Na Rozcestí
Na Vrších	Na Vrších
Nad Kyselkou	Nad Kyselkou
Nad Školou	Nad Školou
Náhorní	Náhorní
Obvodní	Obvodní
Okálová	Okálová
Pivovarská	Pivovarská
Pobočná	Pobočná
Pod Skalkou	Pod Skalkou
Poštovní	Poštovní
Prosečská	Prosečská
Rochlická	Rochlická
Rumburská	Rumburská
Rýmařovská	Rýmařovská
Sedmidomky	Sedmidomky
Skloněná	Skloněná
Sladovnická	Sladovnická
Souběžná	Souběžná
Svornosti	Svornosti
Šikmá	Šikmá
U Lesa	U Lesa
U Sila	U Sila
U Strže	U Strže
U Studánky	U Studánky
U Šamotky	U Šamotky
U Tělocvičny	U Tělocvičny
Vinařská	Vinařská

Tabulka č. 22. 3 – Vratislavice nad Nisou XXX.

1980 – 1989	Současnost
Vnější	Vnější
Vnitřní	Vnitřní
Východní	Východní
Za Cukrárnou	Za Cukrárnou
Za Drogerií	Za Drogerií
Za Kinem	Za Kinem
Za Mlýnem	Za Mlýnem
Za Tratí	Za Tratí
Zámecký vrch	Zámecký vrch
Zapadlá	Zapadlá
Zavřená	Zavřená
Zvonková	Zvonková
	Borůvková
	Krajní
	Křížová
	Na Skalce
	Nad Strání
	Ořechová
	Pampelišková
	Pekárenská
	Pekelská
	Pod Rušičkou
	Pod Tyršovým vrchem
	Rudolfova
	Seniorů
	Tanvaldská
	Tulipánová
	Tyršův vrch

Tabulka č. 22. 4 – Vratislavice nad Nisou XXX.

1980 – 1989	Současnost
	U Cihelny
	V Pekle

Tabulka č. 23. 1 – Krásná Studánka XXXI.

1980 – 1989	Současnost
Albrechtická	Albrechtická
Dětrichovská	Dětrichovská
Habartická	Habartická
Hejnická	Hejnická
Jahodová	Jahodová
Meruňková	Meruňková
Nákupní	Nákupní
Přímá	Přímá
Stavební	Stavební
Švestková	Švestková
U Kovárny	U Kovárny
Ztracená	Ztracená
	Cyklistická
	Dubová
	Jindřichovická
	K Mníšku
	Novoveská
	Rybízová
	Řasnická

Tabulka č. 24. 1 – Radčice XXXII.

1980 – 1989	Současnost
Ke Sluji	Ke Sluji
Polední	Polední
Raspenavská	Raspenavská
U Hřbitova	U Hřbitova
V Rokli	V Rokli
Výletní	Výletní
	Buková
	K Fojtce
	Ke Kapličce
	Ke Koupališti
	Nad Koupalištěm
	Nad Slují
	Turistická
	V Tůni

Tabulka č. 25. 1 – Machnín XXXIII.

1980 – 1989	Současnost
Českolipská	Českolipská
Donínská	Donínská
Hrádecká	Hrádecká
Chotyňská	Chotyňská
Jitřní	Jitřní
K Bedřichovce	K Bedřichovce
Makarenkova	Heřmánková
Mokrá	Mokrá
Rynoltická	Rynoltická
Rytířská	Rytířská
Řetízková	Řetízková
Spojovací	Spojovací
Stará	Stará
Tolstého	Tolstého
U Přádely	U Přádely
U Tvrze	U Tvrze
	K Viaduktu
	Ke Karlovu
	Pomezí
	Suchá
	V Polích
	Vítkovská

Tabulka č. 26. 1 – Bedřichovka XXXIV.

1980 – 1989	Současnost
K Bedřichovce	K Bedřichovce
Novoborská	Novoborská
Pomezní	Pomezní
Suchá	Suchá
Vítkovská	Vítkovská

Tabulka č. 27. 1 – Karlov pod Ještědem XXXV.

1980 – 1989	Současnost
Českolipská	Českolipská
Mimoňská	Mimoňská
Ke Karlovu	Ke Karlovu